صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز بدھ مورخہ 30 اپریل 2003ء بمطابق 27 صفر 1424 ہجری صبح نو بجکر پچاس منٹ پر منعقد ہوا۔

جناب سپیکر، بخت جہان خان مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اسکا ترجمہ

اَعُوذُ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيۡطَـٰنِ ٱلرَّجِيمِ۔ بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُونُواْ قَوَّٰمِينَ بِٱلۡقِسۡطِ شُهَدَآءَ لِلَّهِ وَلَوۡ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمۡ أَوِ ٱلۡوَٰلِدَيۡنِ وَٱلۡأَقۡرَبِينَۚ إِن يَكُنۡ غَنِيًّا أَوۡ فَقِيرًا فَٱللَّهُ أَوۡلَىٰ بِهِمَاۖ فَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلۡهَوَىٰٓ أَن تَعۡدِلُواْۚ وَإِن تَلۡوُۥٓاْ أَوۡ تُعۡرِضُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرًا۔

ترجمہ: اے ایمان والو! انصاف پر قائم رہو اور خدا کے لئے سچی گواہی دو خواہ (اس میں) تمہارا یا تمہارے ماں باپ اور رشتہ داروں کا نقصان ہی ہو۔ اگر کوئی امیر ہے یا فقیر تو خدا ان کا خیر خواہ ہے۔ تو تم خواہش نفس کے پیچھے چل کر عدل کو نہ چھوڑ دینا۔ اگر تم پیچیدا شہادت دو گے یا (شہادت سے) بچنا چاہو گے تو (جان رکھو) خدا تمہارے سب کاموں سے واقف ہے۔ و آخِرُ الدَّعۡوَانا أَنِ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَـٰلَمِينَ۔

جناب پیر محمد خان: پوائنٹ آف آرڈر، جناب سپیکر صاحب۔

جناب حبیب الرحمان: جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب امانت شاہ: پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب سپیکر: مسٹر پیر محمد خان صاحب۔

رسمی کارروائی

جناب پیر محمد خان: شکریه، جناب سپیکر صاحب! خبره خو په هاؤس کښې هغه بله ورځ هم راغلې وه، پرون هم څه لږه ډیره اوچیړلے شوه خو یو لوئے Disturbance مونږ ته دا پیښ دے، چې د میډیکل کالج سوات سټوډنټان هلکان جینکئی دواړه د درے ورځو نه په پیښور کښې ناست دی او دلته روزانه په هغه ګیټ کښې ولاړ وی، پریس کلب له تلی دی او هغوې وائی چې مونږ واپس هسې نه ځو تر څو پورے چه مونږه پوره مطمئن شوې نه یو، ځکه چې شپږ میاشتے زمونږه امتحان ته پاتے دی، نو تر اوسه پورے زماخیال دے چې حکومت نه هغوې سره چرته میټنګ اوکړو او نه ئے راوغوښتل چې چرته هال کښې ورسره کښنئی خبره ورسره اوکړی، مطمئن یئے کړی سټوډنټان دی آخر که په دې کښې څه واردات اوشی، سټوډنټان دے، روډ به بلاک کوے، آنسو ګیس به کیږی، لاټهی چارج به کیږی نو په نتیجه کښې به په ټوله صوبه کښې یو Disturbanceخوریږی، هر ځائے نه به کالج کښې سټوډنټان راپاسی، او مجبوراً به بیا حکومت یو داسې حد ته رسی چې بیا به مفلوج شی، ځکه چې دا به ډیر زیاتے وی چې تر اوسه پورے هغه کالج Recognizeشوې نه دے او مخکښې هم Delay کیږی، اوس د هغه Delayکیدو په هغه وجه تر اوسه پورے مونږه پوهه نه شو چې څه وجه وه؟ آخر یو څیز دے او کوی به ئے، چې په پنځه کاله کښې او نه شو نو کله به ئے کوی؟ بیا خو د هغې نه ختمول ښه دی چې هډو ختم ئے کړئ، چرته بل ځائے به، او یا دغه سټوډنټان د راوستے شی او دلته په دې خیبر میډیکل کالج کښې، ایوب میډیکل کالج کښې، چې کوم Recognize کالجونه دی، په هغې کښې د ورته داخله ورکړے شی، چې بیا دے ځائے نه ورله ډګرئی ملاؤیږی، تر څو پورے چې هغوې مطمئن شوې نه وی نو د دې ځائے نه هغوې نه ځی، نو چې ځی نه، مطمئن

کيږی خو به په دې چې هغوې سره د وزير اعلیٰ کښنئ، متعلقه منسټر دے ورسره کښنئی او مطمئن خو دے ئے کم از کم کړی کنه، نو چې درے ورځے اوشوې او پيښور کښې ناست دی، مونږ به دے هاؤس کښې ناست يو، روزانه راځو،دا خو ځمونږ د پاره هم ډيره، نوره بده خبره ده چې هغوې بهر ولاړ دی او مونږه دننه د هغوې هغه صحيح حق نه شو غوښتے ، نو سپيکر صاحب! که نن دا مسئله حل نه شوه نو بيا په دې هاؤس کښې ځمونږه کښناستل ماته جائز نه ښکاريږی زه به بيا نه کښنم کم از کم-----

(تالیاں)

جناب امانت شاہ: پوائنٹ آف آرڈر۔

مولانا عرفان اللہ: پوائنٹ آف آرڈر سر! جناب سپیکر۔

جناب سپیکر: هم د دې سره متعلق دے ؟ امانت شاه صاحب!

مولانا عرفان اللہ: او جی او۔

جناب سپیکر: د دې سره متعلق دے ؟

مولانا عرفان اللہ: جی،جی۔

جناب سپیکر: جی۔

مولانا عرفان اللہ: جی زه هم د ضلع سوات د دغه-----

جناب سپیکر: امانت شاه صاحب، امانت شاه صاحب، تاسو د دې نه وروستو يئ، او جی بس صحيح شو۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: هم د دې سره متعلقه يوه خبره زه هم کول غواړمه۔

جناب سپیکر: خه۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: زه صرف په ديکښې هغوې خو تاسو ته پوره تفصيل اووئيلو اوس جناب سپيکر صاحب! انہوں نے تو آپ کو پوری تفصیل بتادی ہے، لیکن جب آج میں صبح کے اخبارات پڑھ رہی تھی تو میں نے سوچا کہ شاید یہ مسئلہ حل ہو چکا ہوگا، لیکن جب میں پریس

کلب کے سامنے سے گزری تو انہوں نے کالی پٹیاں اپنے سروں اور بازوں پر باندھی ہوئی تھیں تو میں نے گاڑی روکی اور میں نے ان سے پوچھا کہ کیا ابھی تک آپ لوگوں کا مسئلہ حل نہیں ہوا؟ تو انہوں نے وہی بات کی کہ بھئی جب تک ہمارا مسئلہ حل نہیں ہوتا ہے، کیونکہ ہمارے لئے پندرہ دن کی، جو آپ لوگوں نے اعلان کیا ہے کہ پندرہ دن میں ہم اس مسئلے کو حل کریں گے تو میں نے گاڑی روکی اور میں نے ان سے پوچھا کہ کیا ابھی تک آپ لوگوں کا مسئلہ حل نہیں ہوا؟ تو انہوں نے وہی بات کی کہ بھئی جب تک ہمارا مسئلہ حل نہیں ہوتا ہے، کیونکہ ہمارے لئے پندرہ دن کی جو آپ لوگوں نے اعلان کیا ہے کہ پندرہ دن میں ہم اس مسئلے کو حل کریں گے، ان کے صرف دو مطالبات ہیں، ایک مطالبہ تو انکا یہ ہے کہ جو فرسٹ ائیر کے طالب علم ہیں، فرسٹ ائیر کو فی الفور پشاور یونیورسٹی کے ساتھ دوبارہ رجسٹریشن کروائی جائے، کیونکہ یہ پہلے بھی پشاور یونیورسٹی کے ساتھ رجسٹرڈ تھا اور اسکے بعد انکا جو دوسرا مطالبہ ہے وہ یہ ہے کہ چونکہ پانچ مہینے انکے Examine میں رہ گئے ہیں تو اس کے لئے انکو بہت زیادہ پڑھائی کی، بہت زیادہ محنت کی ضرورت ہے تو جو فائنل ائیر کے طلباء ہیں انکو فی الفور خیبر میڈیکل کالج یا ایوب میڈیکل کالج میں بھیج دیا جائے تاکہ انکا یہ قیمتی سال ضائع نہ ہو، کیونکہ اسی مد میں وہ سیلف فنانس سکیم کے تحت ڈھائی لاکھ روپے سال کی فیس کے طور پر ادا کرتے ہیں اور یہ ذہین طالب علم انٹر ٹیسٹ پاس کر کے آئے ہوئے ہیں تو میرا خیال ہے، اگر اس پر آپ ہمدردانہ غور کریں اور اسکے کے لئے فی الفور، اگر کوئی ایکشن لے لیں تو یہ آپکی مہربانی ہو گی۔

جناب سپیکر: نسرین خٹک صاحبہ!

محترمہ نسرین خٹک: Thank you very much جناب سپیکر صاحب! مختصر یہ کہ سیدو میڈیکل کالج کے سٹوڈنٹس نے تو Demonstration کی ہے، ہم انکی بھی حمایت کرتے ہیں، لیکن اسکے ساتھ منسلک گومل میڈیکل کالج کا بھی مسئلہ ہے تو میری ایک Suggestion یہ ہے کہ، چونکہ سپیشل کمیٹی تشکیل دیدی گئی ہے تو ان کے جو مطالبات ہیں، وہ جناب سپیکر صاحب اس لئے ضروری ہے کہ فی الفور ان پر اقدامات کئے جائیں، کیونکہ پی اینڈ ڈی سی کی ٹیم کی ابھی ویزٹ جو ہے، تقریباً دو مہینے کے اندر اندر ہے تو بنیادی چیز یہ ہے کہ دو مہینے کے اندر اندر ہاسٹل میں، کالج میں اور تدریسی عملے میں جو بھی پیش رفت کرنی ہے، Within this crisis Situation کرنی ہو گی، کیونکہ پی ایم ڈی سی کی ٹیم کے لئے تو لازم ہے،

Mandatory ہے کہ Final Exam سے دو مہینے پہلے وہ آئیں گے تو گومل میڈیکل کالج اور سیدو میڈیکل کالج کے لئے، چونکہ سپیشل کمیٹی تشکیل دی گئی ہے، لیکن عملی اقدامات جناب سپیکر صاحب، فی الفور اٹھانے ہونگے Thank you very much جی۔

جناب سپیکر: جی، ٹریژری بنچیز فضل ربانی صاحب۔

مولانا فضل علیٰ (وزیر تعلیم): بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيمِ۔ جناب سپیکر صاحب! سوات میڈیکل کالج کے طلباء کا احتجاج اور ادھر آنا اور پھر ہمارے ان کے ساتھ مذاکرات کرنا، انکو اس پر آمادہ کرنا کہ ایک کمیٹی بنائی جائے، اس میں سوات کے نمائندے بھی ہوں، اسمیں گومل اور سوات میڈیکل کالجز، خیبر اور ایوب میڈیکل کالجز کے پرنسپلز ہوں، اس میں سیکرٹری ہیلتھ ہو، انکی بات سنی جائے، ڈاکٹرز ہیں وہ مذاکرات کر سکتے ہیں، Negotiation کر سکتے ہیں وہ اس پر Arguments کر سکتے ہیں، دلائل دے سکتے ہیں اور وہ دلائل کے بعد وہ کمیٹی وہاں فیصلہ کرے کہ، اگر اس میں سوات میڈیکل کالج کے پرنسپل کی غفلت ہو تو اسکے خلاف ایکشن لے، اس میں طلباء نے پیسے بھی دیئے ہیں اور پانچ سال کا مسئلہ ہے، پانچ سال کا مسئلہ ہے، At once ایک گھنٹے میں اسمبلی کے اندر اعلان کر کے، فائل کو دیکھے بغیر ان سے پوچھے بغیر، انہیں سنے بغیر یہ تو انصاف نہیں ہے، اس لئے یہاں جو فیصلہ ہوا ہے، جو کمیٹی بنی ہے تو پندرہ دن ہیں، دو ہفتے ہیں، ہو سکتا ہے چار دن میں حل ہو جائے، پانچ دن میں حل ہو جائے، لیکن اس کے بعد مذاکرات پر آمادہ ہونا، ہمارے ساتھ انکی Commitment ہونا اور ادھر پھر اعلان کرنا اور اسکے بعد پھر احتجاج کرنا اور پھر بھوک ہڑتال کرنا، یہ میرے خیال میں مناسب نہیں ہے، یہ جو کمیٹی بنی ہے، یہ کمیٹی، اس میں پرنسپلز بھی ہیں، منسٹرز بھی ہیں اور منسٹر ہیلتھ کی سربراہی میں ہے اور میرے خیال میں، اگر اسی طرح ہو جائے تو یہ اچھا فیصلہ ہوگا۔

جناب بشیر احمد بلور: پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب سپیکر: فضل علی صاحب! یہ بہت Sensitive مسئلہ ہے اور طلباء کا قیمتی وقت ضائع ہو رہا ہے۔

جناب بشیر احمد بلور: ما ته هم یو منټ را کړئی۔

جناب سپیکر: جی، بشیر احمد بلور صاحب!

جناب بشیر احمد بلور: ما هم دا عرض کولو چې آنریبل منسټر صاحب خو خبره اوکړه خو تاسو ته پته ده، هغه طالبات دی، هغوی ناست دی دلته د پریس کلب مخامخ، او پرون چې زه بهر اووتم نو هغوی ماته دا Written کاغذ ئے هم اوښودلو، نو منسټر صاحب اووئیل چې مونږه کمیټي جوړه کړه، د حکومت هم دا طریقه کار وی چې کوم څیز تاسو Delay کوئی نو هغه کمیټي ته حواله شی، نو پکار دا دی چې حکومت د دلته آن دی فلور آف دی هاؤس دا Commitment اوکړی چې دا Within a week, within ten days, within fifteen days کښې

Commitment اوکړی، دا کمیټي چې دوی جوړه کړیده۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: میں یہ کہنے والا تھا۔

جناب بشیر احمد بلور: زما دا ریکوسټ دے، چې دوی ټائم دراته راکړی۔

جناب سپیکر: میں یہ کہنے والا تھا، لیکن آپ نے بولنے نہیں دیا۔ (قہقہہ)

جناب بشیر احمد بلور: میں نے نہیں، آپ نے مجھے Permission دی، میں آپ کا مشکور ہوں۔

جناب سپیکر: جی، فضل علی صاحب یہ مسئلہ بڑا Sensitive ہے اور اس میں بہت جلدی کوئی فیصلہ کرنا چاہیئے تاکہ۔۔۔۔۔

وزیر تعلیم: اسی طرح اور بھی بہت سے لوگ آئے ہیں اور اسی طرح بیٹھیں ہیں کہ آپ لوگ فوری اعلان کریں، یہ تو طریقہ نہیں ہے، ادھر کمیٹی بنی ہے، کمیٹی میں منسٹرز ہیں، اس میں ایم پی ایز ہیں، نمائندے ہیں، ہم بچوں کے ساتھ ہیں، ہم طلباء کے ساتھ ہیں، ہم کہتے ہیں کہ پتہ چلے کہ غفلت کس کی ہے؟ کیوں پی ایم ڈی سی کے ساتھ تو فائل میں، کیوں کوتاہی ہوئی؟ کیوں وہ لیٹ ہوا؟ لیکن جب ادھر فیصلہ ہو جائے اور یہ میرے خیال میں پندرہ دن Maximum ہیں، ہو سکتا ہے کہ پانچ دن میں ہو جائے یا سات دن میں کمیٹی میں انکو بیٹھا کر سب کو سننے کے بعد کوئی فیصلہ کر لیں۔

جناب سپیکر: بس ٹھیک ہے، حبیب الرحمان خان صاحب!

جناب حبیب الرحمان: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ مهربانی جناب سپیکر، جي یو ضروری خبره ده، هغه بله ورځ زمونږه د ایریګیشن دا منسټر صاحب د بونیر دورے له تلے وو۔

جناب سپیکر: جی۔

جناب حبیب الرحمان: زما خو دا خیال وو، اکثر په دې انفارمیشن کښې څه غلط فهمی غوندے پیداشی نو زما دا خیال وو چې ګنی زه به نه یم خبر، ما د حاجی جمشید صاحب نه هم تپوس اوکړو، هغه وئیل چې زه هم نه یم خبر، خو الحمد لله دا هم ډیره ده چې منسټر صاحب راغے، زه ئے اولیدمه نو ماله ئے مبارکی راکړه چې ما خو تاسو ته هلته ډیر زیات سکیمونه منظور کړیدی، نو زه جی د اسمبلی په فلور باندې د دوی نه دا وضاحت غواړمه، اګرچه د یو سکیم متعلق، لفټ ایریګیشن سکیم اچیلئی، دوی ماته دا مبارکی راکړه چې هغه خو مے درته اعلان اوکړو، په بونیر کښې مے د ډیم هم اعلان اوکړو او څه نور دغه مے درله هم اعلان کړل، ما چې سحر اخبار اوکتو، نو دهغې عنوان وو چې "بونیر میں ڈیم بنایا جائے گا اور ایریگیشن سکیم میں ایک کروڑ پچاسی لاکھ روپے ڈیرہ پروگرام سے، کا اعلان کرتا ہوں" نو زه په دې فلور باندې د دوی نه دا وضاحت غواړمه، چې ډیره پروګرام مونږه نه چې مخکښې کومے پیسے راکړیدی او په هغه پی سی ون تیار شوې دے او د هغې ټینډرے شوې دی او په دې هفته نیم کښې پرے کار شروع کیږی، نو که منسټر صاحب دا دوه خبرې دی چې یره دا اچیلئی ایریګیشن سکیم دوئ Announce کړیدے خو اخبار نه دے راغستے، نو چې دا Announcement د دوئ په Announcement دے زه د دې صحافیانو رونړو په نوټس کښې دا خبره راولمه، بله دا چې دا ایک کروړ پچاسی لاکھ روپئی دوئ مونږه ته اعلان کړیدی، نو دا هغه زړے دی او که نوے دی؟ نو چې زه ئے شکریه ادا کړم ولے چې دا ډیر لوئے Achievement دے زمونږه د بونیر د پاره، ما وئیل چې دوئ دا وضاحت اوکړی چې یره دا ایک کروړ پچاسی لاکھ روپئی او دا اچیلئی ایریګیشن سکیم، دا چې دوئ اعلان کړیدے نو چې د دې لږ وضاحت اوشی او زمونږه دا صحافیان رونړو چې دوئ کوم رپورټنګ کړیدے، چې هغه رپورټنګ مطلب دا دے چې زمونږه صحیح شو۔

جناب سپیکر: جناب حافظ اختر علی صاحب، جی جمشید حاجی صاحب!

حافظ اختر علی (وزیر آبپاشی): بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔

جناب سپیکر: اودریږئ چې دا ممبر صاحب خپل مؤقف اووائی، نو تاسو به ورته په یو ځائے جواب ورکړئ، جناب منسټر صاحب چې ممبر صاحب خپل موقف اووائی نو تاسو به ورته جواب ورکړی۔

جناب جمشید خان: شکریه جناب سپیکر! بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِیمِ۔ دا خو مونږه پرون په اخبار کښې اوکتل چې منسټر صاحب بونیر ته تشریف راوړے دے، پکار خو دا ده چې مونږه د هغې ځائے منتخب کسان یو چې مونږه سره ئے رابطه کړے وے، ټهیک ده چې د دوئ کوم پروګرامونه ځان له وی، د پارټۍ په بنیاد باندې وی، هغه خو ټهیک ده خو کله چې دوئ سرکاری دوره کوی نو پکار دا ده چې مونږه ترینه خبر یو او د سکیمونو اعلانونه چې کوی نو پکار ده چې هغې کښې خو خا مخا مونږه یو چې کوم سکیونه تاسو اعلان کړی دی، آیا هغه زاړه سکیمونه دی او که نوی دی؟ او که نوی وی نو مونږه ستاسو ډیر زیات مشکور یو ځکه چې داتاسو د بونیر د خدمت د پاره لویه بیړه او چته کړیده او که زاړه سکیمونه دی، نو زما په خیال هغه چیړل به څه ډیره ښه خبره نه وی ډیره مهربانی۔

جناب سپیکر: جناب حافظ اختر علی صاحب۔

حافظ اختر علی (وزیر زراعت):: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِیمِ۔ دے محترمو اراکینو چې کومه خبره را اوچته کړیده، په 27تاریخ باندې زه بونیر ته تلے یمه او په 26تاریخ باندې ماته د هغې اطلاع ملاؤ شوې وه، د جمیعت طلباء اسلام کنونشن وو، په 26تاریخ باندې هغوې ماته دعوت راکړو او ډیر اصرار ئے اوکړلو چې ته خواه مخواه په دې کښې شریک شه، بهرحال ما دهغوې هغه خبره منظوره کړله او هغه ملګرو ته ما اووائیل چې چونکه ټائم ډیر کم دے، نو ستاسو دا فرض دی چې تاسو د سپیکر صاحب سره، د حاجی جمشید صاحب سره د حاجی صاحب سره، بلکه ایم این اے مے ورته هم یاد کړے وو، او هغوې ماته یقین دهانی راکړې وه چې اګر چې ورځ یوه ده خو مونږه به ټولو سره رابطه کوؤ، باقی پاتے شوله د اعلاناتو خبره نو، چونکه زه د کنونشن په حواله تلے ووم خو چې هلته کښې زه لاړمه نو هغوې سپاسنامه تیاره کړې وه، په هغې سپاس نامه کښې هغوې د اوبو په حوالے سره د بونیر مسائل او دهغې ضروریات لیکلئ وو، نو هغوې چې

کومے کومے خبرې لیکلے وے چې فلانکی ځائے کښې مونږ ته ټیوب ویل پکار دے، فلانکی ځائے کښ مونږه له سکیم پکار دے، دے ځائے کښې لفټ ایریګیشن سکیم پکار دے، نو چې ماته کوم معلومات وو، د هغې په حوالے ما ورته اووئیل چې ستاسو د پاره دے، دے ځایونو کښې د محکمے د طرف نه دا دا پروګرام شته نو بعض په هغې کښې زاړه پروګرامونه وو، چې کوم د ډیره پروګرام باندې وو چې ما وائیل چې دا محکمے د مخکښې نه فیصله کړیدی او باقی بعض په هغې کښنوی وو، لکه د ډیم په حوالے سره او داچیلے او د شل باندې په حوالے سره نو ماورته د هغې هم اعلانات کړیدی که چرے په پریس کښې نه وی راغلی نو زه هم د پریس والو ته دا هدایات کومه چې یره هغوې هره یوه خبره په پریس باندې راولی چې هلته کښې د کومے اعلان شوې وی، باقاعده جلسے والا د هغې تائید کولے شی او د هغې ثبوت هم مونږ سره موجود دې۔

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب!

جناب امانت شاه: جناب سپیکر صاحب، جناب سپیکر۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب، ډیره اهمه خبره مخے له راغله چې په زړو سکیمونو باندې که منسټر صاحب اعلان کړے وی، نو دا خو ډیره د افسوس خبره به ځکه وی لکه یو غزل، ټپه، چاربیته یو شاعر جوړه کړی او بل ترینه د هغه نوم کټ کړی او په آخر کښې پرے بل شاعر خپل نوم وائی، دا ډیره بده خبره، سپکه خبره ده، دا د عزت خبره نه ده، کومه خبره-----

جناب سپیکر: مهربانی۔

وزیرزراعت: خبره دا ده چې د دې زړو مونږه دا علان وضاحت کړے دے-----

Mr. Speaker: Please, please.

وزیرزراعت: د زړو مونږه صرف وضاحت کړے دے چې ستاسو د پاره دا سکیمونه شوې دی۔

جناب سپیکر: منسټر صاحب دا مهربانی کړې ده چې زاړه سکیمونه په خپل ځائے چې کوم ټینډرشوې دی، هغه خو شوې دی، هغه زاړه سکیمونه دی، هغوې دا

اووئیل چې یو ځائے د نوی ډیم اعلان کړے دے ، یو ئے دا چیلئی د سکول اعلان کړے دے ، مطلب دا دے چې دا نوی سکیمونه دی زما په خیال معزز ممبرانو ته پکار دی، چې د منسټر صاحب شکریه ادا کړی۔

مولانا محمد ادریس: پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب امانت شاہ: جناب سپیکر، جناب سپیکر۔۔۔۔۔

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر! منسټر صاحب ناست دے ، د دوی نه هم دا تپوس کوؤ چې۔۔۔۔۔

مولانا محمد ادریس: جناب سپیکر صاحب، یو۔۔۔۔۔

جناب بشیر احمد بلور: دوی چې کوم اعلانونه کړی دی، دا د کومے اے ډی پی بلاندې شوې دی؟ دا د کوم هیډباندې شوې دی؟ او دا اعلانونه به څنګه Implement کیږی او دا به څنګه Accept کیږی؟ آیا دوی سره دومره فنډ شته؟ او که شته نو دا هاؤس ته ولے نه دے راغلې؟ دا پیسه چې ده دا د حکومت پیسه ده، د هغوی Powers۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: بشیر احمد بلور صاحب! زما په خیال۔۔۔۔۔

جناب بشیر احمد بلور: بغیر د بجټ نه د اے دی سکیم پاس شوې دے ، منسټران صاحبان چې دا اعلانونه کوی نو دا په کوم قانون کوی؟

جناب سپیکر: Item په ایجنډا باندې پروت دے ، مطلب دا دے چې بنه Full debate پرے کیدے شی۔

مولانا محمد ادریس: جناب سپیکر صاحب۔

جناب سپیکر: جی مولانا محمد ادریس صاحب۔

مولانا محمد ادریس: دا یو اهمه مسئله پرون زما په حلقه کښې پیښه شوې ده، د تنګی یو نهر دے چې هغه د تنګی د مونډے نه بیل شوې دے او دا څمونږه علاقه چارسده، مردان، صوابی ته رسیدلے دے ، پرون د تنګی د دارالعلوم یو طالب علم هغه نهر کښې پروتے دے او تراوسه پورے د هغه غریب پکښې غائب دے ،

بیا مونږه متعلقه چې کوم د دې ایکسین صاحب وو، هغه سره رابطه اوکړله نو زه خو د خپل د ایریګیشن د محکمے او د هغه ایکسین صاحب ډیره شکریه ادا کومه چې د هغوې بروت په هغې باندې خپله کارروائی اوکړله او نهر ئے راته بند کړلو، اوس هم کسان لګیا دی پکښې، د دارالعلوم طالبان هم دی پکښې، عوام هم دی او هغوې کوشش کوی، هغې طالب علم پسے کوشش کوی چې د ے پیدا شی، نو زه خو د دغے د دوئ شکریه ادا کومه چې مونږ سره پوره کوآپریشن اوکړلو او تعاون ئے اوکړلو او نهر ئے راته بند کړلو، خو یوه دوه خبرې په دې ضمن کښې عرض کول غواړمه یو خو دا ده چې دے نهر کښې عموماً ګاډی هم پریوزی، په دې کښې ټانګے هم پریوزی، کسان هم پکښې پریوزی، پروسکال هم پکښې پینځه شپږ کسان مړه شوې دی، مخکښې هم پکښې مړه شوې دی نو دا خبره لږه ناممکنه ده، چې د روډ په غاړه باندې پوره هغې ته څه انتظام اوشی ځکه چې دا ډیره لویه علاقه ده خو که داسې اوشی چې یره دے کښې ځائے په ځائے پلونه دی او د هغې سره یو جال سیخونو یو دوه ځائے کښې اوتړلے شی نو بیا به دا مسئله هم پیښېږی چې یره د نهر بندولو مسئله به هم پکښې نه پیښیږی نو که د دې یو دغه اوشی مونږ ته چې جالونه پرے اوتړلے شی او دویم دا ده چې اکثر زمونږه دے نهر د بندولو د پاره بیا د ایکسیئن مردان سره رابطه کوؤ نو که د دې دا د روډ د بندلو د پاره کوم دغه چې دی، هغه دلته اوشی نو مهربانی به وی۔

<u>Mr. Speaker:</u> Question Hours, question hours, Next, Next.

<u>جناب امانت شاہ:</u> جناب سپیکر، پوائنٹ آف آرڈر۔

<u>جناب سپیکر:</u> امانت شاہ۔۔۔۔

<u>جناب امانت شاہ:</u> جناب سپیکرا ډیره اهمه مسئله ده جی، زه بار بار پاسیدلمه خو تاسو چونکه د بونیر، الله د کړی چې مونږه هم د بونیر شو جی خه بیا مونږه ته هم تاسو لږه ډیره موقع راکوئ۔۔۔۔

(تالیاں)

<u>جناب سپیکر:</u> جی۔

جناب امانت شاہ: زما خیال دے، وختی راسے چې زه گورمه نو تاسو بنه پوره نمائندگی هغوې ته ورکوئ جی دا یو پیره بیا، د دې نه مخکښې هم په دې باندې یو قرارداد منظور کړے وو-----

جناب سپیکر: امانت شاه صاحب، امانت شاه صاحب! اجازت درله درکومه۔

جناب امانت شاہ: شکریه جی، شکریه۔

جناب سپیکر: خو په دې خپلو الفاظو باندې لږ دغه اوکړه ځما په خیال په رومبنی ځل باندې دے منسټر صاحب دوره کړې ده او دهغې نه څه بدگمانی پیدا شوې ده، دهغې د لرے کولو Clarificationد پاره هغوې دغه اوکړو۔

جناب امانت شاہ: ډیره شکریه جی، ډیره شکریه، خو بهر حال زه تقریباً یو پینځه، شپږ منټه پاخیدمه خو تاسو-----

جناب سپیکر: څه جی څه۔

جناب امانت شاہ: دے اخبار بیا لیکلئی دی چې "امریکی کمانڈوز کا آپریشن، جنوبی وزیرستان سے دو افراد گرفتار، پاک افغان سرحدی علاقہ انگور اڈہ میں امریکی کمانڈوز دس کلومیٹر اندر جنوبی وزیرستان میں گھس آئے" ډیر په افسوس سره مونږه داخبره کوؤ د دې نه مخکښې هم مونږه یو قرارداد په دې خپله صوبائی اسمبلئی کښې منظور کړے وو چې دغه د امریکے خلق لگی او زمونږه په پاکستان کښې، دا جنوبی وزیر ستان څه د افغانستان حصه نه ده چې دوی راځی او په دیکښې د آپریشنے کوئ، بیا ئے آپریشن کړے دے او په هغې کښې ئے دوه کسان گرفتار کړئ دی او دلته کښې ئے راوړی دی، آخر دا په کوم قانون سره دغه خلق چونکه ځمونږه د پاکستان خلق تاسو گورئ په امریکه کښې او په یورپ کښې دهغوې د پاره څومره سخت قوانین جوړیږی، کله ورته یو رااوباسی او کله بل رااوباسی او په دغه طریقه باندې زمونږه د پاکستان خلق دغلته نه اوباسی، آخر زمونږه حکومت ولے داسې یو کار نه کوی چې دلته کښې امریکی کمانډوز په کوم Baseباندې دلته راځی؟ آیا زمونږه دے حکومت دوی ته څه اجازت ورکړے دے؟ په اجازت باندې دوئ

دلته کښې زمونږه سرحد ته را دا خلیږی، زمونږه پاکستان ته را دا خلیږی او که ته دغه شان یو خپل۔۔۔۔

Mr. Abdul Akbar Khan: Janab Speaker it is a point of order?
Mr. Speaker: No.

(Interruption)

جناب امانت شاہ: او یو دغه طریقے سره لګیا دی او پاکستان ته راځی او هغه ئے پورته کوئ او اوچتوی دے، بهرحال دا ډیره دافسوس خبره ده، په دې باندې مونږ ټولو له افسوس کول پکار دی چې، په کوم انداز باندې دا خلق راځی او زمونږه په پاکستان کښې آپریشن کوی۔

نشانزدہ سوالات اوران کے جوابات

جناب سپیکر: جی Nextسوال نمبر 10منجانب قاضی محمد اسد صاحب، رکن صوبائی اسمبلی، Not present سوال نمبر52ڈاکٹرذاکراللہ خان صاحب ۔

*52۔ڈاکٹرذاکراللہ خان: کیاوزیرزراعت ازراہ کرم ارشادفرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ صوبہ سرحد کے تمام ریسرچ سنٹرز ایگریکلچرل یونیورسٹی پشاور میں (Merge) کئے گئے ہیں;

(ب) آیایہ درست ہے کہ ریسرچ سنٹر کے اہلکاروں اور یونیورسٹی کے اہلکاروں کے سروس سٹرکچر میں کافی تضاد ہے;

(ج) آیایہ بھی درست ہے کہ سروس سٹرکچر میں تفریق کی وجہ سے ریسرچ سنٹر کے اہلکاروں کو ترقی پانے میں بے حد مشکلات درپیش ہیں;

(د) اگر(الف)تا(ج)کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت اس تضاد کو ختم کرنے اور ریسرچ سنٹر کے اہلکاروں کوانصاف دلوانے کے لئے کیااقدامات کررہی ہے، تفصیل فراہم کی جائے؟

قاری محمود(وزیرزراعت): (الف) نہیں بلکہ صوبہ سرحد کے تمام زرعی ادارے تحقیقاتی ادارے، ایگریکلچرریسرچ سسٹم حوالگی ایکٹ(1987)کے تحت زرعی یونیورسٹی پشاور کے حوالے کئے گئے ہیں(ضم نہیں کئے گئے ہیں)۔

ضمنی معلومات: سال 1984 میں یو ایس ایڈ نے TIPAN پراجیکٹ منظور کیا، جس کے تحت صوبہ سرحد میں زرعی تعلیم اور زرعی تحقیق کو مربوط کر کے زراعت کو فروغ دینا تھا، چونکہ TIPAN پراجیکٹ کا تقاضا تھا کہ ایگریکلچر ریسرچ کو یونیورسٹی کے ساتھ ضم کیا جائے، اس لئے صوبہ سرحد حکومت نے ایگریکلچر ریسرچ ایکٹ 1987 کے تحت نامکمل طور پر ضم کیا گیا، یعنی صرف حوالگی کی گئی اور ابھی تک زرعی ریسرچ سسٹم کے تمام ملازمین تصور کئے جاتے ہیں۔

(ب) ہاں دونوں کے کیڈر اور سروس رولز جدا جدا ہیں۔

ضمنی معلومات: اسی ایکٹ میں شق نمبر 5 موجود ہے، جس کی رو سے زرعی سائنس دانوں کی ملازمت صوبہ میں نافذ سول ملازمین کے ایکٹ مجریہ 1981 نافذ العمل ہے، جس نے ان سائنسدانوں کی ترقی کے مواقع مسدود کر دیئے ہیں، جبکہ یونیورسٹی کے ملازمین کی سروس، یونیورسٹی کے اپنے وضع کردہ قانون کے تحت منظم کی جاتی ہے، یونیورسٹی کے اپنے قانون میں ترقی کے مواقع زیادہ ہوتے ہیں، جبکہ 1981 کے رولز زرعی سائنسدانوں کی ترقی کی راہ میں رکاوٹ ہیں، جسکی تبدیلی وقت کا اہم ضرورت ہے۔

(ج) نہیں سروس سٹرکچر میں تفریق کی وجہ سے ترقی پانے میں مشکلات نہیں، بلکہ ریسرچ سسٹم کے اپنے سروس رولز میں کمی ہے، جس کا تدارک ضروری ہے۔

(د) اس ضمن میں پچھلی حکومت نے مختلف کمیٹیاں بنائیں جنہوں نے اپنی رپورٹوں میں اس صورتحال کو ٹھیک کرنے کے لئے تجاویز دیں، ان کمیٹیوں میں سے مندرجہ ذیل قابل ذکر ہیں:

(1) شکیل درانی کمیٹی۔

(2) ایشیاء نیک ایگرو ڈیویپرائیویٹ لیمٹیڈ (ڈاکٹر ظفر الطاف رپورٹ)۔

(3) اعظم خان کمیٹی۔

حال ہی میں گورنر سرحد نے اس صورتحال کے جائزے کیلئے ایک ٹاسک فورس کی منظوری دی ہے، جس نے اپنے کام کا آغاز کر دیا ہے ٹاسک فورس زرعی سائنسدانوں کے لئے ملازمت کے لئے ملازمت کے ایک ایسے فارمولے پر غور کر رہی ہے، جس میں قابل اور محنتی سائنسدانوں کو ترقی کے بہتر مواقع میسر آئیں گے، اس فارمولے کے تحت ہر سال سائنسدانوں کی کارکردگی کی جانچ پڑتال ہوگی اہل اور بہتر سائنسدانوں کو

اگلے سکیل میں ترقی دی جائے گی، اس فارمولے کو کارکردگی کی بنیاد پر ٹائم سکیل سروس سٹرکچر (Performance Oriented Time Sale Service Structure)کا نام دیا گیا ہے، اس فارمولے کو نافذ کرنے سے صوبے کے زرعی سائنسدانوں کی ملازمت میں حائل مشکلات میں کمی آئیگی۔

ڈاکٹر ذاکراللہ خان: جناب سپیکر صاحب! د دې سوال د (ب) جز په جواب کښې دوئ مونږ ته ليکلی دی، چې د دې کيډر جداجدا دے، زه وايمه چې په دې يونيورسټی کښې دوه قسمه ايمپلائيزدی يو خو د هغوې خپل دی او دويم په کښې ريسرچ والا دی، په دې کښې چې څوک بهرتی کيږی نو يو ځائے بهرتی شی، يو قسم د هغوې کواليفکيشن دی خو چې کوم د يونيورسټی ايمپلائيز وی نو هغوې په پندره سال کښې بيس ګريډ ته رسيدلے وی او کوم چې په ريسرچ سائيډ باندې لاړ شی نو هغه کسان جی د پچيس سال نه اوس هم هغه په دا ګريډ کښې دی، بيا جی د دوی دا يوه خبره ده چې د دې پاره کميټی جوړے شوې دی، خبره دا دا سوالونه ورته په يو ځائے کومه چې منسټر صاحب ئے جواب راکړئ، چې د دې د پاره کميټی جوړے شوې دی، په دې دويمه صفحه باندې دی، شکيل درانی کميټی، اعظم خان کميټی او اوس وائی چې ګورنر صاحب ورته يو ټاسک فورس جوړ کړيدے، نو زما د معلومات مطابق خو دے کميټو تراوسه پورے هيڅ نه دی کړی او د دې سره سره په دې بل کاغذ کښې چې هغه نوټيفکيشن جاری شوې دے نو په هغې کښې داوائی چې د دې تير کميټو دا رپورټ به مونږ واخلو او د دې په رنړه کښې مونږه Recommendationsکوؤاو د دوی د پاره به سروس سټرکچر او په هغې کښې دوی ته د ريليف ورکولو د پاره کوششونه کوؤ، نو زه وايمه چې دا دومره کميټی جوړے شوې او په هغې باندې د دصوبے په لاکهونو روپئ خرچې راغلے او اوس بيا يوبل ټاسک فورس جوړ شوې دے چې هغه به د دې د پاره، زه خو حيران يمه جی چې دا احساس محرومی به د دې خلقو نه کله اوځی؟ نو د دې د پاره د منسټر صاحب به دا خوښه نه وی چې دا کميټی خو ټولے فيل شوې دی چې دد ے اسمبلئ يوه کميټی جوړه کړی هغه دے ايګريکلچر يونيورسټی ته وردغه کړی چې په دې باندې فوری څه عملدرآمد اوشی۔

جناب سپیکر: جناب قاری محمود صاحب!

قاری محمود (وزیرزراعت): محترم سپیکر صاحب زمونږه معزز رکن مجلس ډاکټر ذاکر اللّٰه خان چې کوم سوال کړے دے، تقریباً په حقیقت مبنی دے، او چې مختلف وختونو کښې د دې د پاره کمیټی جوړے شوې دی، خو څه خاطر خواه نتیجه دهغې نه ده راوتے او ماضی قریب کښې ګورنر صاحب یو کمیټی، یو ټاسک فورس قائم کړے دے چې په هغې باندې کار شروع دے، خو اوس ما ته دا اندازه لیګیدلے ده او ما سائنسدانانو سره او ملګرو سره هم دا مشوره اوکړله او هغوې وائی چې په دې باندې کار روان دے او په آخری مراحلو کښې دے، ان شاء اللّٰه د دې نتیجه به دے میاشت کښې غالباً راوځی او په دې باندې به دا مشکلات حل شی۔

جناب سپیکر: جی ڈاکٹر ذاکر اللہ خان صاحب!

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: جناب سپیکر صاحب که منسټر صاحب د دې د پاره څه ټائم ما ته اوښائی چې دومره وخت کښې به اوشی، میاشت کښې اوشی دوه کښې اوشی نو بیا به هله زه مطمئن شم که داسې نه وی نو پکار ده چې خپلے کمیټی ته ئے د حوالے کړی، خپلے سربراهی کښې دے ورله یوه دغه جوړه کړی جی۔

وزیرزراعت: ان شاء اللّٰه دا به زر ترزره اوشی جی، وخت به زیات نه اخلی۔

جناب سپیکر: Next سوال نمبر 151 ڈاکٹر ذاکر اللہ خان۔

*151۔ ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: کیا وزیر زراعت از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ صوبہ سرحد میں تجزیہ اراضی، فصل اور باغات میں پودوں پر حملہ کرنے والے امراض کی تحقیق کے بارے میں لیبارٹریاں قائم کی گئی ہیں

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ زمین کے تجزیئے کے نتیجے میں ماہرین کاشتکاروں کو فصل اور کھاد وغیرہ کے متعلق ہدایات دیتے ہیں، نیز امراض کی تشخیص کر کے کاشتکاروں کو مناسب دوائیاں تجویز کر کے علاج کے لئے مشورہ بھی دیتے ہیں

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو تحصیل ادینزئی ضلع دیر (لوئر) ملاکنڈ ڈویژن میں گزشتہ تین سالوں کے دوران کتنے کاشتکاروں کو تجزیہ اراضی کے بعد فصل و کھاد وغیرہ اور امراض کے بارے میں جو ہدایات دی گئی ہیں، انکی تفصیل فراہم کی جائے؟

قاری محمود (وزیر زراعت): (الف) ہاں یہ درست ہے کہ صوبہ سرحد بشمول ملاکنڈ ڈویژن (زرعی تحقیقاتی مرکز مینگورہ، سوات) میں تجزیہ اراضی اور امراض و حشرات و فصلات کی تحقیق کے لئے فعال لیبارٹریز موجود ہیں، جن کو متعلقہ مقاصد کے لئے موثر طریقے سے استعمال میں لایا جارہا ہے۔

(ب) ہاں یہ درست ہے کہ زمین کے تجزیے کے نتیجے میں ماہرین کاشت کار بھائیوں کو کھادوں کے استعمال کے متعلق ہدایات دیتے ہیں، نیز فصلات کے امراض کی تشخیص کرکے کاشتکاروں کو مناسب زرعی ادویات تجویز کرکے علاج کا مشورہ دینا معمول کی کارروائی کے طور پر کیا جاتا ہے، جن کے نتائج کافی حوصلہ افزا ہوتے ہیں۔

(ج) ضلع دیر میں فصلات کی ضرر رساں بیماریوں اور حشرات اور انکے موثر علاج سے متعلق مکمل زرعی تحقیقاتی مرکز مینگورہ، سوات پر کی گئی ہے اور کی جاتی ہے، اس تحقیق سے اخذ کردہ معلومات زمیندار بھائیوں کو زرعی تربیت کے دوران آسان اور عام فہم اردو میں لکھے گئے تربیتی کتابچوں کے ذریعے پہنچادی گئی ہیں اور زمیندار بھائیوں سے زرعی تحقیقاتی مرکز مینگورہ، سوات کے زرعی ماہرین سے اپنے زرعی مسائل کے حل کے لئے رابطہ رکھنے کے درخواست کی گئی ہے۔

پچھلے تین سالوں کے دوران ضلع دیر کے 748 کاشتکاروں کی زمینوں کا تجزیہ کیا گیا ہے، جن میں 30 نمونہ جات اراضی تحصیل ادینزئی کی زمینوں کے ہیں ان نمونہ جات اراضی کے تجزیئے سے معلوم ہوا ہے کہ دیر میں تقریباً 50% زمینوں کا زمینی تعامل (Soil PH) تیزابی ہے اور اسی زمینوں پر چائے جو کہ ایک نئی فصل ہے کاشت کی جاسکتی ہے۔

دیر اور ملاکنڈ ڈویژن میں کاشکاروں کی رہنمائی کے لئے مختلف فصلوں کے لئے منسلک سفارشات مرتب کئے گئے ہیں، جو کاشتکار بھائیوں کو تربیتی کورس اور توسیع کارکنان کے ذریعے تقسیم کئے گئے ہیں۔

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: جناب سپیکر صاحب! دا خو ھم یوہ ډیر اھم سوال دے پہ دې کبنې ھم دوی ځمونږہ سرہ منلے دہ چې دد ے زمکے تجزیے کیږی او بیا مونږہ

کاشتکارانو ته دهغې د کهاد او د مرضرنو متعلق پمفلټے هم ورکوؤ او هغوې ته تربیت هم ورکوؤ او هغوې په دې باندې پوهه کوؤ هم، زه لږ د منسټر صاحب نه د دې تپوس کومه چې دلته دوی دا کوم وضاحت چې ورسره کړیدے په تحصیل ادنیزی کښې یو رپورټ دوئ تیار کړیدے چې ادینزی د زمکے دوی Analysis کړیدے او په هفتے کښې ئے ښودلے دی چې دا زمکه د چایو د کاشت هم قابله ده ځکه چې دا Acidic ده، لږ شان جی زه د دې معلومات که تاسو لږ شان دا کوئسچن دغه کړئ دا ډیر اهم کوئسچن دے، ځکه چې دوئ بالکل زمیندارو په تباهی پسے وی، وائی چې دا Acidic ده په دې دغه کښې ئے اولنے نمبر ورکړے دے، چې د چکدرے زمکه په ادینزی کښې Acidic ده نو د دې پیج ئے ورکړے دے جی چې دا چهـ دے خو دا باقی که تاسو اوګورئ نو دا څه چې ده نو د چهـ نه په بره ده نو د چهـ نه پیج بلاندې راځی نو دا Acidic ده خو چې په پورته راځی نو Alkaline ده نو چې دا Alkaline ده او دوی په مونږه باندې دغلته د چائے باغونه هم اولګوی نو دا خو زمونږه زمکے نورے هم تباه و برباد کړئ، دویمه خبره دا ده جی چې دلته بله یوه خبره پکښې دا کوی چې زمونږ سره دا Organic matter چې دے دا په دې زمکه کښې %2.40 دے، دا جی چې چرته ډیر زیاته Hilly areas دی یا Thick forest دی نو هلته کښې دا زمکه %2.40 چې دے Organic matter کیدے شی خو زه حیران دایمه چې په ټول صوبه سرحد کښې زمکه %0.5 Organic matter دے، په ټول صوبه سرحد کښې زمکه Organic matter 0.5% ده او دوئ ادینزو کښې ماته اوښائی چې %2.40 ده نو دا خو بالکل-----

<u>جناب سپیکر</u>: سپلیمنټری کوئسچن پرے اوکړئ۔

<u>ڈاکٹر ذاکراللہ خان</u>: دا سپلیمنټری کوئسچن دے پرے جی۔

<u>جناب عبدالاکبر خان</u>: جناب سپیکر صاحب! دا ممبر صاحب ډیره اهمه خبره کوئ تاسو لږ Silent شے-----

<u>ڈاکٹر ذاکراللہ خان</u>: دا سپلیمنټری کوئسچن دے Fresh question خو نه دے۔

جناب عبدالاکبر خان: هغوی Proper arguments کوی د هغې Yield په دې Depend کوی چې زمیندار به څومره سره اوچوی کومه سره به اچوی دا خوړیر Important question دے۔

ډاکټر ذاکر الله خان: دے سره به جی زه یوه خبره اوکړم چې د یو ځائے نه Sample اغستے شوې دے او هغه د دوئ ریسرچ سنټر ته تلے دے، بیا په هغې کښې، لکه درے Samples ئے واغستل، یو زمیندار ته وائی چې ته به دے ته 80 بورئ سره اچوے، بل رپورټ کښې وائی چې دیکښې به ته 50 بورئ اچوے، بل ته وائی چې په دې کښې به ته 120 بورئ اچوے نو زه حیران دا یمه، هغې سړی ورته اووئیل چې یره دا خو ما د یو ځائے نه راوړے ده خو درے سمپلے مے راوړے وے نو که دا نمونه حل وی نو بیا به مونږه د دې سره څه کوؤ چې د یو ځائے نه Simple اخلو او هغه مونږه ته درے مختلف رپورټونه راکوی؟ نو جی دا رپورټ ئے چې ورکړے دے، دا قطعاً غلط دے، زه وایمه چې دا منسټر صاحب د داکسان مونږه ته راوغواړی، دا خو زمونږه د زمیندارو تباهی پسے دی۔

جناب سپیکر: جناب عبدالاکبر خان صاحب!

جناب حبیب الرحمان: جناب په دې باره کښې زما ضمنی سوال دے۔

جناب عبدالاکبر خان: په دې باره کښې زما سپلیمنټری کوئسچن دے۔

جناب سپیکر: جناب عبدلاکبر خان صاحب!

جناب عبدالاکبر خان: یو خو دا ده جی چې کله زمیندار ته Test کوی، Site testing څنګه چې دوی وئیلی دی په هغې کښې جی، په دې کښې خو نه د فاسفورس ذکر شته دے چې په دې زمکه کښې فاسفورس څومره دے؟ نه په کښې د پوټاش ذکر شته دے، نه پکښې د نائټروجن ذکر شوې دے، نو دا به آخر، دا چې د زمیندار له دا رپورټ ورکړے دے نو هغه به په څه سوچ باندې په دې کارروائی کوی؟ مونږ خو په دې نه پوهیږو سپیکر صاحب چې د دې سوال کولو مطلب څه شولو، د دې مطلب څه شولو؟

جناب سپیکر: جناب حبیب الرحمان صاحب!

جناب حبیب الرحمن: زما جی په دې کښې دا ضمنی سوال دے، څمونږه هلته ایګریکلچر والا چې دی، د ډسټرکټ ایګریکلچر والا، هغوې مونږه ته هم دا وائی چې یره د مینګورے دا تحقیقاتی مرکز چې دے دا یوازے د یو خاص علاقے د پاره نه دے، مونږه چونکه د ورجینا ټوبیکو Growersیو، هلته کښېدا شے تاسو ته معلومه ده چې 38 ارب روپۍ د ورجینا ټوبیکو نه مرکز ته فائده ده نو مونږ وائیو چې دا بونیر د په ریسرچ د غه کښې هم Includeکړی، ځکه څمونږه د زمکے، مونږه خو غریبانان یو چې خصوصی سره مونږ ته اوښائی که فاسفیټ وی که سلفیټ وی که نائټریټ وی چې د هغې تجزیه اوکړئ او زه منسټر ته وایمه چې بونیر ته هم تحقیقات شروع کړی چې زمونږ د خلقو بے ځائے پیسے نه لګی۔

جناب سپیکر: منسټر صاحب! ذاکر اللّٰه خان سوال دے د عبدالاکبر خان سوال۔۔۔۔

قاری محمود (وزیر زراعت): سوالونه خو ډیر زیات دی خو دوی به لږ ګزاره هم کوی کنه۔

جناب سپیکر: او۔

وزیر زراعت: عرض دا دے جی چې د دې د پاره چې کومه لیبارټری قائمه شوې ده مینګوره کښې نو په هغې باندې هم شاید د دوئ اعتراض دے، چې یره سوات کښې ولے داپکار ده، دا خو ډویژن وائز پکار ده چې بونیر هم د دې حصه ده او دا رنګے دیر هم د هغې حصه ده، شانګله هم د هغې حصه ده خو چونکه دا مخکښې قائمه شوې ده مونږه کوشش دا کوؤ چې په هره ضلعے کښې داسې لیبارټریانے او داسې ریسرچ سټیشنے قائمے شی، نو د دې لیبارټرے دا فرض دی چې د هر یو ځائے نه خاوره رااوچته کړئ او هغه Test کړی، دا رنګے مختلف بوټو باندې چې کوم کار کیږی، هغه هم د غه لیبارټرے کښې د غه ریسرچ کیږی، د دوی چې کوم سوال دے۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: نه جی دوئ وائی چې خاروه ئے د یو ځائے نه اغستے ده او رپورټ چې کوم دے نو هغه مختلف Ratioباندې۔۔۔۔۔

وزیر زراعت: هغه به مونږه اوګورو که واقعي داسې خبره شوې وی نو دهغې تحقیق به اوکړو او د دوی د سوال مطابق به مونږه کوشش دا اوکړو چې آئنده داسې کار نه کوی۔

جناب سپیکر: جی ڈاکٹر صاحب!

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: سپیکر صاحب! زه لږ غوندے دا کوم رپورټ چې دے-----

جناب سپیکر: او د ریږه د دې نه روستو جی، د دېنه روستو۔

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: نه د دوی په حمایت کښې دا خبره کوم نو فائده ده ورکښې-----

جناب سپیکر: خه جی، جی۔

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: دا کوم رپورټ چې دوئ دلته کښې پیش کړے دے، دا Soil analysis والا، دا صحیح دے، دے کښې څه دغه نه دے چې دا Incomplete دے، دیکښې چې څه څیزونه پکار دی بحثیت د یو زمیندار، مونږه ئے خپله هم کوؤ نو هغه موجود دی، خو چې څو پورے د دوی دا خبره ده نو زما بذات خود جهګړا کښې زمکه ده متېنه، متېنه وی کنه، هغه سره خاوره چې ورته مونږه وایو نو ما Sampleورکړے وو، ماته چې زیزلټ راغے نو وائی چې دا ډیره شګلنه ده، Sand دومره او فلانی دومره او فلانی دومره پاتے دلته Stress toolچې دے PH د PH مطلب دا دے چې ته د چائیو کاشت پسے ځے چې 6% او دا نو ځکه چائے خو تش نه دی د دې صوبے د پاره او آخر دے ملک کښې تاسو کومه چائے کرئ؟ ما دے ټولو سوالونو کښې کتو، دا هم نشته دے چې دا کومه چائے ده؟ دا Blending ده که دا کوم ده؟ تاسو ئے ایکسپورټ د پاره کرئ، ځان له ئے کرئ، چې کومه چائے کیږی دا خو خوړلے کیږی هم نه دلته، چې نن مانسهره کښې کومه چائے ده، سوات کښې کومه ده، دا Blendingد پاره ده، یعنی اصلی چائیو کښې تاسو چائے Mixکوئ، یو خاص Say five percent, نو percentage three percent, two percent We are mass producing, I thinkچې سبا دهغې Marketingهم نشته او هیڅ ئے هم نشته دے نو د دوی دا

خبره ټهیک ده، دوی وائی چې اکثر دا Soil analysisدوی چې واخلی نو زماریزلټ عبدالاکبر خان له ورکړی، د ده ریزلټ ماله راکړی Otherwise I think this is actually correct chartچې کوم دوی Presentکړیدے۔

جناب سپیکر: قاری محمود صاحب!

وزیر زراعت: د چائیو دا پروګرام جی په اوله مرحله کښې دے او دے باندې کارروان دے، ځکه چې وخت ئے کم شوې دے نو دا به ان شاء الله چې دغه به شی، مانسهره کښې دے پلانټ چې کومے شنکیاری کښې دے په هغې د دوی خبره، د معزز رکن خبره خو چونکه ابتدائی مراحل دی چې څه وخت اوځی او د چائے کاشت زیات شی، دهغې د پاره به پلانټ اولګی او مختلف قسمونه به تیاریږی چې هغه به د ملک د پاره مفید وی، ټهیک ده جی۔

Mr. Speaker: Next.

ډاکټر ذاکر الله خان: سپیکر صاحب! په دیکښې، زه خو حیران په دې یم چې دا څنګه رپورټ ئے راکړے دے؟ نو زه خو په دې رپورټ پورے انښتے یم چې دوی مونږه تباه کوی بالکل، زمونږه زمکے تباه کوی، په دیکښې دا یوه خبره لیکئ چې دا سره چې ده نو دا PBMباندې دوی دغه کوی، PBMخو زړه یوه Terminologyده چې په 85-1986کښېدا ختمه شوې ده، هغه اوس Micro gram, per gram دغه کیږی، دوی اوس هم هغه، د دوی خپل شے ټول غلط دے، دے سره دا رپورټ ټول غلط دے، نو زه وایم چې کم از کم ددغه کسانونه خو دا تپوس اوکړے شی کنه، دا خو یوائے ادینزی نه تباه کوی، ټول ضلع دیر او صوبه سرحد تباه کوی، چې دا غلط رپورټونه راځی خو نه ځمونږه بوټی جوګه کیدے شی هلته او نه زمونږه فصلونه ټهیک کیدے شی، زمونږه ایګریکلچر لینډ دے، ټول دارومدار په دې باندې دے، دا خو مونږه تباهی طرف ته بیائی پکار ده چې منسټر صاحب د دې کسانو نه بازپرس اوکړئ، دا کمیټی ته راواوغواړی، دے پسے انکوائری اوکړئ چې دا ولے دومره غلط رپورټ ئے اسمبلی ته ورکړے دے؟

وزیر زراعت: جناب سپیکر صاحب! ددوئ خبره زه ورته غلطه او صحیح ځکه نه شم وائیلے خو تحقیق به مونږه اوکړو که چرے واقعی دا غلطه وی نو مونږه به

دھغې معلومات اوکړو او دھغې حل کولو به مونږه کوشش اوکړو او آئنده د پاره به بیا صحیح رپورټنګ کوی او دا رنګے به صحیح تجزئے کوی۔

جناب سپیکر: د دوی مطلب دا دے چې قاری صاحب وائی چې هسې نه لکه دوی خپل پلاټ پریږدی او زمیندار سره خبره اوکړی او زمیندار پلاټ دغه کړی او کاغذ ترے چاپیره کړئ، دغه پرے اولګوی چې اووائی چې دا زمونږه پلاټ دے کنه، نو وائی چې په بهرحال په دغے خبرو لږ نظر اوساته، سوال نمبر 153 جناب فرید خان صاحب، Not present۔ سوال نمبر 154 ڈاکٹر ذاکراللہ خان صاحب۔

*154۔ ڈاکٹر ذاکراللہ خان: کیا وزیر زراعت ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ملاکنڈ ڈویژن میں چائے کی کاشت کو تجربہ کامیاب رہا ہے;

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ کاشتکاروں نے چائے کی کاشت شروع کی ہے;

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو کیا حکومت مقامی کاشتکاروں سے چائے کی پیداوار خریدنے اور پراسینگ کے لئے اقدامات کر رہی ہے، تفصیل فراہم کی جائے؟

قاری محمود (وزیر زراعت): (الف) ہاں یہ درست ہے کہ ملاکنڈ ڈویژن میں ضلع سوات، شانگلہ اور دیر کی زمین اور آب وہوا چائے کی کاشت کے لئے موزوں ہے۔

(ب) ہاں یہ بھی درست ہے کہ کاشتکاروں نے چائے کی کاشت شروع کی ہے۔

(ج) چائے کا پودا لگانے کے چار سال بعد تقریباً 45.55% اور پانچ سال کے بعد 100% پیداوار دینا شروع کر دیتے ہیں، ملاکنڈ ڈویژن میں چائے کی کاشت سال 2000-1999 سے شروع ہوئی اور اب تک ضلع سوات میں تقریباً بیس ایکڑ، ضلع شانگلہ میں ایک ایکڑ، اور ضلع دیر میں پانچ یا چھ ایکڑ رقبے پر چائے کے باغات لگائے گئے ہیں، ان باغات میں تقریباً چار تا پانچ ایکڑ چائے کے باغات اس سال سے چائے پیدا کرنے کے قابل ہو گئے ہیں، جبکہ باقی بیس ایکڑ سال 2004 سے پیداوار دینے لگیں گے، حکومت اس تجویز پر سنجیدگی سے غور کر رہی ہے کہ مختلف علاقوں میں چائے کے بنانے کے چھوٹے چھوٹے یونٹ/کارخانے قائم کرے، لیکن چونکہ اس وقت چائے کا زیر کاشت رقبہ بہت کم ہے، کیونکہ ایک کارخانے کے لئے کم از کم پانچ سو ایکڑ چائے کے باغات ہونے چاہیں، ملاکنڈ، ہزارہ ڈویژن اور قبائلی علاقہ جات میں چائے کی موزونیت

کی وجہ سے صوبائی حکومت نے جولائی 2000 میں ٹی ریسرچ اینڈ ڈیویلپمنٹ سیل بنانا ہے تاکہ چائے کی کاشت کو جلدی وسعت اور ترقی دے اور چائے بنانے والے کارخانے لگوائے جائیں تاکہ ملکی کثیر زرمبادلہ بچا سکے اور دوسری طرف ملاکنڈ، ہزارہ ڈویژن اور قبائلی علاقہ جات کے دور آفتادہ اور پسماندہ علاقے چائے کے کاشت اور کارخانوں سے مستفید اور خوشحال ہو سکیں۔

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: جناب سپیکر صاحب! په دې کښښخو ډیره غټه خبره نشته، جهگړا صاحب هم په دې خبره اوکړه خو زه دا وایم چې یره دوی د چائے د پاره دغه ځائے منتخب کړے وو، دوی د (ج)په جواب کښې وائی چې مونږه دغلته په یو بیس ایکړ باندې چائے باغات لګولے دی خو زه دا وایم چې یره Sunflower دلته راوتو او بیا د هغې د پاره د Marketingانتظام نه وو او هغه دلته ناکامه شو، دغه شان په بیس ایکړ خو کار نه کیږی ځکه چې شلور کاله یا پینځه کاله پس به دا د پیداوار قابل کیږی نو دا بیس ایکړ او دوئ دلته وائی چې د پانچ سو ایکړ پورے مونږه باغات نه وی لګولے نو مونږه ورته پلانټ نه شو لګولے، د بیس ایکړ نه چې کوم Production اوځی نو دهغې د پاره منسټر صاحب څه داسې انتظام کړے دے چې یره دغه خلقو ته څه لږ غوندے ریلیف ملاؤ شی او هغه نور خلق هم د دغه نه څه ایزده کړی اوهغوې هم باغات اولګوی او دے صوبے ته څه فائده ملاؤ شی؟

جناب سپیکر: جناب قاری صاحب!

وزیر زراعت: جناب سپیکر صاحب! دا بیس ایکړ په حواله سره چې څه پورے د کاشت پیداوار سیوا شوې نه وی نو غټ پلانټ، دهغې نه وړاندے څمونږه سره مانسهره کښې یو وړوکے پلانټ دے، په هغې مونږه خبره کړې ده چې هغه به مونږه رااوغواړو او په هغې به کار شروع شی خو چې لږ پیداوار، کال دوه کاله پیداوار ورکول شروع کړئ، دهغې نه روستوان شاءاللہ۔

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: زما سوال دا دے چې کله دا پیداوار شروع شی نو دا به زمیندار مانسهره ته رسوی کنه؟ منسټر صاحب به د دوی ډیپارټمنټ به۔۔۔۔

وزیرزراعت: نه ان شاء الله مونږه د دې ذمه واری اغستے ده، ډیپارټمنټ د دې ذمه وار دے، چې کله پیداوار کامل شی او حد ته اورسیږی او پیداوار ورکول شروع کړی د هغې د پاره به د پلانټ بندوبست اوکړے شی۔

ڈاکٹر ذاکراللہ خان: ډیره مهربانی۔

جناب سپیکر: Next سوال نمبر 161 جناب ڈاکٹر ذاکراللہ خان، زما په خیال په فارسټ باندې او په ایگریکلچر باندې جوړے لګیدلے یئی۔

*161۔ ڈاکٹر ذاکراللہ خان: کیاوزیرزراعت ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیایہ درست ہے کہ صوبہ سرحد میں کمرشل پرائیویٹ نرسریاں کاشتکاروں کو باغات وغیرہ کے لئے قیمتاً پودہ جات فراہم کرتے ہیں؛

(ب) آیایہ بھی درست ہے کہ مذکورہ پرائیویٹ نرسریوں پر حکومت کا کوئی کنڑول نہ ہونے کی وجہ سے مخصوص قسم کے پودہ جات حاصل کرنے کے لئے کوئی گارنٹی نہیں دی جاتی؛

(ج) آیایہ بھی درست ہے کہ غلط اقسام کے پودہ جات لگوانے سے کاشکاروں کے سالوں کی محنت راہگاں چلی جاتی ہےاور انکو ناقابل تلافی نقصان پہنچتاہے؛

(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت کاشتکاروں کو باغات لگوانے کے لئے مخصوص قسم کے پودے گارنٹی کے ساتھ فراہم کرنے کے لئے پرائیویٹ نرسریوں پر کنڑول کے لئے اقدامات کرنے کاارادہ رکھتی ہے؟

قاری محمود (وزیر زراعت): (الف) ہاں یہ بالکل درست ہے کہ صوبہ سرحد میں کمرشل پرائیویٹ نرسریاں کام کرتے ہیں، کاشتکاروں کو باغات لگانے کے لئے قیمتاً پھلدار پودے فراہم کرتے ہیں۔

(ب) یہ بھی بالکل درست ہے کہ پرائیویٹ نرسریوں پر حکومت کا کوئی کنڑول نہیں ہے، اس لئے پھلدار پودوں کی کوئی گارنٹی نہیں، کیونکہ زیادہ تر پرائیویٹ نرسریوں کے ساتھ مادری پودوں کے باغات نہیں ہوتے ہیں، جو بھی پودے ان کے ہاتھ آجائے لگاکر فروخت کرتے ہیں۔

(ج) ہاں یہ بھی درست ہے کہ غلط پودوں کی اقسام لگانے سے کاشتکاروں کو ناقابل تلافی نقصان پہنچتاہے اور اسکی سالوں سال محنت بھی راہگاں جاتی ہےاور کاشتکاروں کی حوصلہ شکنی بھی ہوتی ہے۔

(د) حکومت کاشتکاروں کو باغات لگوانے کے لئے مخصوص قسم کے پودے گارنٹی کے ساتھ فراہم کرنے کے لئے پرائیویٹ نرسریوں پر کنٹرول کے لئے مندرجہ ذیل اقدامات کرنے کاارادہ رکھتی ہے۔

باغات کی سرٹیفیکیشن (تصدیقی) سکیم۔

تجارتی پیمانے پر باغات لگانے کے لئے اعلیٰ کوالٹی کے صحت مند پودہ جات کی سپلائی انتہائی ضروری ہے، کیونکہ یہ یکساں اور اچھی قسم کے پھل کے حصول کے ساتھ باغات کی پیداواری صلاحیت کو بھی بڑھاتی ہے، ہمارے ملک میں بدقسمتی سے یہ پودے کسی ایسے عمل سے گزارے نہیں جاتے، جس سے انکی اصلیت (Trueness) اور بیماریوں حفاظت یقینی بنائی جا سکیں،اس وجہ سے نہ ہمارے پھلوں کی صنعت میں کمی آئی ہے، بلکہ ہم اپنی فن باغبانی کو صحیح طور پر استعمال کرنے سے بھی پیچھے رہ گئے ہیں، یہ امر تقاضا کرتی ہے کہ ہم پھلدار پودہ جات کی ایک ایسی تصدیقی سکیم کا آغاز کریں جو کاشتکار بھائیوں کے لئے نقائص سے پاک لیبل شدہ اور اعلیٰ نسل کے پودوں تک رسائی ممکن بنائے۔

موجودہ صورتحال:

پودہ جات کی موجودہ سپلائی سسٹم کو چشمہ (Bud) پیوند (Graft) اور روٹ سٹاک (Rootstock) جیسے ضروری مواد کے انتخاب اور ادارک نہیں، نرسری سٹاک کے اس ظالمانہ پیداواری اور تقسیم نے فروٹ سیکٹر کو بڑا نقصان پہنچایا ہے، یہ بات مشاہدے میں آئی ہے کہ کاشتکار مقامی نرسریوں سے ایسے پیوند شدہ پودے خریدتے ہیں، جو کئی سال گزرنے کے بعد پھل توڑتے وقت معلوم ہو جاتے ہیں کہ یہ اصل قسم نہیں ہے، اسکے علاوہ ان نرسریوں کے پودے نہ صرف بیمار زدہ، بلکہ خراب قسم کے بھی ہوتے ہیں۔

پھلدار پودہ جات کی تصدیقی سکیم کا آغاز:

فروٹ نرسری کو موجودہ حالت کو مدنظر رکھتے ہوئے فیڈرل سیڈ سرٹیفیکیشن اینڈ رجسٹریشن ڈیپارٹمنٹ نے زرعی تحقیقاتی مرکز مینگورہ اور پاک/سوئس پراجیکٹ فار ھارٹیکلچرل پروموشن کے تعاون سے ملک میں پہلی بار 1996 میں (پھلدار پودہ جات کی تصدیقی سکیم) کا آغاز کیا، اس سکیم کی بنیاد جدید سائنسی تحقیق پر رکھی گئی ہے اور اسکا مقصد پبلک اور پرائیویٹ سیکٹرز کے اشتراک سے کاشتکاروں کو بیماریوں سے پاک اعلیٰ نسل کے معیاری پودے مہیا کرنا ہے، یہ سکیم خریدار کو کوالٹی کی ضمانت فراہم کرنے اور نرسری گروز کے

مفادات کے تحفظ یقینی بناتاہے، فروٹ انڈسٹری کی ترقی کے اس ابتدائی منصوبے کی کامیابی کو مدنظر رکھتے ہوئے اسے صوبے کے باقی حصوں تک پھیلایا گیااور اب زرعی تحقیقاتی ادارہ ترناب اور ڈیرہ اسماعیل خان میں بھی پھلدار پودوں کی سرٹفیکیشن (تصدیقی) سکیم پرپراجیکٹ کے تعاون سے کام شروع کیاہے، چونکہ PHP پراجیکٹ ختم ہونے والاہے، اس لئے اس کام کی ذمہ داری شعبہ زرعی تحقیق اور FSCRD کے سر ہوگی۔

سرٹیفکیشن سکیم کے مقاصد:

یہ تصدیقی سکیم نجی شعبہ کے نرسری کو سیب، ناشپاتی، چیری، الوچہ، خوبانی، امردو، لوکاٹ، لیچی، کھجور، بیر، فالسہ اور مالٹے کے خاص طور پر لیبل شدہ اور تصدیق شدہ پودہ جات کی پیداوار اور تقسیم کے قابل بنائیگی، منصوبہ کے اہم مقاصد یہ ہیں۔

* منتخب سائن اور روٹ سٹاک کی رجسٹریشن۔
* تصدیق شدہ پودہ جات کی پیداوار اور تقسیم کے لئے نرسریوں کی رجسٹریشن۔
* شعبہ زرعی تحقیق (ARS) کی وساطت سے فاؤنڈیشن اور ملٹفیکیشن (Multiplication) بلاکس کا قیام۔
* سکیم کے رکن نرسری گوورز کے ساتھ تکنیکی اور ریگولیٹری تعاون۔

سکیم کی عملدرآمد کی حکمت عملی:

سرٹفیکیشن سکیم باہمی تعاون کا پروگرام ہے، جس میں شامل ادارے یہ ہیں۔

* ایگر لیکلچرل ریسرچ سسٹم (ARS)۔
* فیڈرل سیڈ سرٹفیکیشن اینڈ رجسٹریشن دیپارٹمنٹ (FSCRD)۔
* نجی شعبہ کی رجسٹرڈ نرسریاں۔

اس سکیم کے تحت اچھی کوالٹی کے اعلیٰ نسل کے پودے (ضمانت کے ساتھ) بیاکن، مٹہ، سوات، شیر خانہ ملاکنڈ ایجنسی اور کزندانی ڈیرہ اسماعیل خان کے فاونڈیشن (مدد) اور ملٹیپیکیشن (تقسیمی) بلاکس میں لگائے گئے ہیں، ایگریکلچرل ریسرچ سسٹم اسکی دیکھ بھال کا ذمہ دار ہوگا، موروثی خاصیتوں کو برقرار رکھنے اور بیماریوں

سے بچاؤ کے لئے ان پودوں کا خاص خیال رکھا جائے گا، یہ بلاکس مکمل پودوں کی پیداوار کے لئے رجسٹرڈ نرسریوں کو سائن (Scion)اور روٹ سٹاک (Rootstock) کی فراہمی کا ذریعہ ہونگے، رجسٹرڈ نرسریاں آگے سے کاشتکاروں کو پودے فراہم کریں گے، یہ تمام چیزیں بشمول فاونڈیشن بلاک، Mortificationبلاک اور مکمل درختیں FSCRDاور ARSکے زیر نگرانی تیار ہونگیں۔

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: ایگریکلچر سره سره صحیح ده خو دا جدا خبره ده چې زه په دې ستومانه نه یم، شکر پرے ادا کوم چې ما ایم بی بی ایس کړے دے خو ورسره ورسره زه Basically یعنی بنیادی طور یو زمیندار یم زما د ایگریکلچر او فارسټ سره پخپله باندې ډیرزیات شوق دے نو په دې وجه باندې زه په دیکښې ډیره دلچسپی اخلم، زه دا کوم سوالونه چې د قاری صاحب نه کوم نو دا کومے نرسری چې دی نوپه ضلع دیر کښې نه، بلکه په صوبه سرحد کښې ټول باغونه چې څومره لګی نو د دې پرائیویټ نرسرونه لګی، دوئ د ټولو جوابونه ماله راکړئ دی، "جی ہاں یہ بالکل درست ہے"،"ہاں یہ بالکل درست ہے" دا ټول چې څه ورته ما وئیلے دی، وائی چې دا ټول درست درست وی، نو چې دا ټول هر څه درست دی، لکه زه ورته وایم چې یره دا غلط بوټی راځی، هغه چې کله زمیندار پرے خواری اوکړئ، په هغې باندې خرچې اوکړئ، په هغې باندې دهغه ډیر زیات وخت ضائع شی، پنځه کال پس هغه د پیداوار قابل شی، چې د پیداوار قابل شی نو هغه بیا هغه Typeنه وی، لکه چې کوم سړی اوړے وی دلته د نرسرونه، نو په دې نرسرو باندې Checkولے نشته؟ زه وایم چې د دوئ په دې نرسرو باندې څه Check وے چې زمیندارو ته ټهیک بوټی ملاؤیدے، دهغوی وخت به هم نه ضائع کیدو، دا د دې ملک او قوم فائده ده، ټهیک ده چې ذاکر اللہ پکښې ذاتی طور هم دغه فائده وی چې زمیندار دے او چرته یو باغ به ځان له لګوی خو زه وایم چې یره دا غلط بوټی ورکول، دا خو انتهائی ظلم دے، په 1993 کښې سپیکر صاحب دا کوئسچن ما کړے وو چې په دې نرسرو باندې تاسو Checkساتی به او که نه؟ په هغه ټائم کښې هم ماته یقین دهانی ملاؤ شوې وه چې یره دے باندې به مونږ Check ساتو، خو ترننه پورے Checkنشته او اوس بیا وائی چې مونږ ورته دلته په کمیټی جوړ وو او په هغې به عمل درآمد کوؤ، نو دا خو د دې صوبے خبره ده

او د دوئ په وس کښې ده نو پکار ده چې په دې نرسرو باندې يو Strict check د پاره څه کارروائی اوکړئ۔

جناب سپیکر: جی قاری صاحب!

وزیر زراعت: جناب سپيکر صاحب! دا ډاکټر صاحب خبره۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: بس مطالبه ئے اوکړه او تاسو۔۔۔۔۔

وزیر زراعت: او مطالبه ئے اوکړه او انشاء الله منظوريږی به د Checkساتلو د پاره۔

جناب سپیکر: ٹهیک ده، بس صحيح شو، Checkبه ساتی ان شاء الله۔

جناب قربان علی خان: سپيکر صاحب! زه د ډاکټر صاحب حمايت کوم ځکه۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: قربان خان!

جناب قربان علی خان: زه د خپل کلی يو زميندار يم او ريسرچ د غه کښې مونږه ته هډو څه وی نه، مونږه د پرائيويټ نرسريانو نه هر څه اخلو او د ريسرچ نه ما يو ځل غلطی کړې وه، ماته ئے يو سيو راکړے وو، شل جريبه مے کرلے وو، لس کاله پس NRC راته اووے چې دا په اسرائيل کښې ډير بنه کيږی، دلته زمونږه يو منسټر وو د نوښار، هغه دا دغه کړئ وو نو شل کاله پس ماته پته اولګيده چې هغه سيو څه هغه ماته هغه کاغذيان هم اونکړل۔

جناب سپیکر: قاری صاحب وائی چې اوس به دا سې غلطيانے نه کيږی۔

جناب قربان علی خان: نو قاری صاحب دے اوس راغلی دی، هغه دوی په خپل نوټس کښې اغستے دی نو مونږه به دا خواست کوؤ چې دوئ د په ديکښې ډير زيات کوشش اوکړئ، ځکه چې مونږ زميندار ګورئے تباه يو۔

جناب جمشید خان: زما يو ضمنی سوال دے په دې باره کښې۔

جناب سپیکر: حاجی صاحب!

جناب جمشید خان: زما دا عرض دے چې څنګه په دې فارسټ کښې زميندار نرسری لګوی او فارسټ ډيپارټمنټ ورسره تعاون کوی نو په ايګريکلچرل کښې دا سې

نه شی کیدے چې دا کوم میوه دار بوټي دی، زمیندار د دې نرسرئ اولګوی او د زراعت محکمه ورسره تعاون اوکړئ؟

وزیرزراعت: جی زمیندارو سره خو دا محکمه تعاون دا کوی-----

جناب سپیکر: تجویز راغے، تجویز راغے، غور به پرے اوکړئ۔

وزیر زراعت: نه تعاون ورسره کوؤ جی، Concession rate باندې ورله بوټي ورکوئ، ریټ ورله کم ورکوی۔

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: جناب دے د پاره دا Fruit and Vegetable Development Board، جوړ شوې وو، دنیا چې ترقی کوی کنه، دلته کښې ایګریکلچرل کښې انجنیئرنګ ختم شو Fruit and Vegetable Development Board ختم شو، ADA ختم شول او وائی چې دا زمونږه Back bone دے او Budgetary allocation ئے څه دے؟ چې کوم شل کاله مخکښې وو، دهغې لسمه حصه هم نه دے، مونږه ئے کم کوؤ، زما خیال کښې Back bone نه مونږه Tail bone ته شو نو مهربانی دے اوکړلے شی چې 90% نه سیوا خلقو دارومدار په ایګریکلچرل باندې دے، دے راتلونکی بجټ کښې د منسټر صاحب، چیف منسټر صاحب د حکومت دیکښې به ئے مونږه پوره پوره حمایت کوؤ، چې ایګریکلچرل سیکټر باندې-----

جناب سپیکر: د جھګړا صاحب-----

جناب افتخار خان جھگڑا: Out lay زیات کړی او دا ډیپارټمنټ ئے چې کوم ختم کړو نو پخوا به یو سرجن ډاکټر وو، هغه به آپریشن کولو او یو به فزیشن وو، اوس د سترګے بیل دے، د ENT بیل دے، د خرمنے بیل دے، دوی واپس لاړل چې نه یو به سرجن او یو به فزیشن وی، یعنی هغه Specialized fields ئے ایګریکلچرل کښې تول ختم کړل، نو زما دا ریکوئسټ دے ستاسو په وساطت سره، د ایوان په وساطت سره حکومت ته چې دے راتلونکی بجټ کښې خدائے د پاره تاسو دا Consider کړئ، دے باندې خان مه خوشحالوی چې مونږه ټائیفان شروع کړو نو نیم مونږه هغه خوا لاړو او نیم دیخوا پاتے شو، *نه ادھر کے رہے نه ادھر کے رہے،*

زمیندار د دې صوبے تباه و برباد شو نو منسټر صاحب چې دے I think he will use his good offices Insha'Allahمونږ ته پته ده، دے به ان شاء الله دیکښې کار کوی او مرنږه به ورسره مدد کوؤ که لار ورته بیوروکریټ نه بنائی نو مونږه به ورته ښایو دا هوم ورک به ورله کوؤ خو دوئ دے مخکښې توره اووهی، په کیبنټ کښې د ځه لاره جوړه کړی۔

جناب سپیکر: سراج الحق صاحب۔

جناب سراج الحق (سینیئر وزیر): بسم الله الرحمن الرحیم! د زراعت د حوالے سره ښه کافی سوالات اوشو او دا د دې خبرې نښه هم ده چې مونږه په ممبرانو کښې اکثریت دوه شعبے سره تعلق لری او قاری محمود صاحب زمونږه وزیر زراعت خپله باندې هم پوښه زمیندار دے او د سوات۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: منږه ده۔

سینیئر وزیر: سره تعلق لری، او د منږو خو دے پخپله سپشیلسټ دے نو محترم رکن چې کوم د منږو په باره کښې کوم شکات پیش کړو او په دومره لویه زمکه باندې تاسو منړے کرلے دی، نو هسې که تاسو د سوات د خلقو سره په دې کښې دا خپل تجربات Share کړئ نو بیا به انشاءالله تعالیٰ دا دغه نه کیږی، او دویمه د دوی د طرف نه چې ماته کوم خبره رارسیدلے ده هغه ده چې قاری محمود صاحب ولے په دې چائے باندې غټه توجه ورکړې ده او هم د هزارے د چائیو باغاتو د فعال کولو د پاره خو پخپله په ملاکنډ دویژن کښې ئے ډیرے علاقے دوئ د چائیو د کاشت د پاره منتخب کړی دی او زمونږه د زرمبادله یو لویه حصه دا د دې چائیو نذر کیږی، مخکښې هم یوه سروے شوې وه، دهغې مطابق په پاکستان کښې روزانه خلق د یو ارب روپو چائےاستعمالوی او مسلسل زمونږه نه دا زرمبادله بهر ته روانه ده نو دا به صوبه سرحد د پاره ځنګه چې پرون محترم بلور صاحب هم وئیلے وو چې الله پاک صوبه سرحد ته یو ډیر لوئے دولت ورکړے دے او دا د دېخبرې نښه ده، چې خدائے په مونږه مهربانه دے ، د زمکے نه بلاندې خدائے پاک دولت راکړے دے او زمکه هم زمونږه زرخیزه ده، موسم ډیر ښه دے او اوبه هم ډیرے دی، لهذا که مونږ صلاحیت او صالحیت

د دې دواړو صحيح استعمال اوکړو نو کيدے شی خدائے پاک مونږه د پردی غنمونه او د دې پردو چائيونه او د درآمد نه خلاص کړی، انشاء الله قاری محمود صاحب به زمونږه دا ارمان پوره کړی۔

جناب سپیکر: Nextسوال نمبر185جناب پیر محمد خان صاحب۔

*185۔ جناب پیر محمد خان: کیاوزیرزراعت ازراہ کرم ارشادفرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ محکمہ نے زراعت کے فروغ اور زمینداروں کو سہولت باہم پہنچانے کے لئے ایک سکیم، جس میں زرعی زمینوں کو کام میں لانے کے لئے بلڈوزروں کی فراہمی کی جاتی تھی، شروع کی تھی؛

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکیم کواب بند کردیا گیاہے

(ج) اگر(الف)و(ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو کیا مذکورہ سکیم کو حکومت دوبارہ جاری کرنے کے لئے تیار ہے، نیز ضلع سوات، شانگلہ، بونیر، دیر، چترال اور ملاکنڈ ایجنسی میں موجودہ بلڈورزروں کی تعداد بمعہ سٹاف کی تفصیل فراہم کی جائے؟

قاری محمود(وزیرزراعت): (الف) جی ہاں، سال1954میں ناقابل کاشت زرعی اراضی کوہموار کر کے زیرکاشت لانے کاایک منصوبہ شروع کیا گیا تھا، آغاز کار میں اس مقصد کے لئے ٹریکٹر استعمال کئے گئے، تاہم 1954 میں اور بعدازاں یہ کام بلڈوزروں کے ذریعے کیا جاتا رہا، جو کہ مالک زمین کو کرائے پر فراہم کئے جاتے تھے۔

(ب) مالی سال2000-01کے دوران زرعی انجینئر نگ کی تنظیم کرتے ہوئے صوبائی حکومت نے محکمہ ہذا کے دودفاتر بمقام ترناب(پشاور) اورڈیرہ اسماعیل خان کے علاوہ دیگر تمام دفاتر اور ورکشاپیں بند کر دی ہیں، اس طرح مذکورہ دومقامات کے سواصوبے کے دیگر اضلاع میں محکمہ ہذا کی وساطت سے بلڈوزروں کی فراہمی بند ہو چکی ہے۔

(ج) جی نہیں، مذکورہ اضلاع میں شعبہ زرعی انجنیئرنگ کا کوئی بلڈوزر موجود نہیں ہے، تاہم وہاں کی ضلعی حکومتوں کو جولائی، اگست2001میں جو بلڈوزر اور عملہ زرعی انجینئرنگ سے منتقل کیا گیا تھا، اسکی تفصیل درج ذیل ہے۔

نمبر شمار	نام ضلع	تعداد بلڈوزر	تعداد عملہ
1۔	سوات	3	8
2۔	شانگلہ	-	-
3۔	بونیر	3	8
4۔	دیر	3	8
5۔	چترال	3	8
6۔	ملاکنڈ	3	8

جناب پیر محمد خان: شکریه جناب سپیکر صاحب، سپیکر صاحب! دوی ورسره په دې بل Pageباندې، په Page twoباندې یو لسټ ورکړے دے، د زرعی مشینری باره کښې ترے تپوس کړے دے نو اول کښې خو دوئ دا وائی چې یره دا مشینری ختمے شوې دی او صرف په ترناب کښې او په ډی آئی خان کښې شته او نور ځایونو نه مونږه ختمے کړئ دی، لکه څنګه چې هغه ذکر اوشو، هغه تفصیل کښې خو نه ځم خو کم از کم دا خبره ده چې په دې صوبه کښې %70زمینداریٔ، په ټول ملک کښې او په دې صوبه کښې مونږه زیات زمیندار یو، ځکه زمونږه د آمدن ذریعے نورے شته نه او کارخانے هم نشته، مخصوص لږ خلق دی چې دهغوې کارخانے دی، نو دوی وائی چې د بلډوزرو لسټ ورکړے دے نو په شانګله کښې یو بلډوزر هم نشته، تاسو په دې بل Pageاوګورے یو خو دا ده چې زمونږ د شانګله څه جرم خو ما ته نه ښکاری، صرف دا پسماندګی که زمونږ جرم وی چې مونږ پسمانده یو نو دا خو بیله خبره ده۔۔۔۔

جناب سپیکر: شانګله کښې وائی چې یو بلډوزر هم نشته۔

جناب پیر محمد خان: ګنی نو پکار خو دا ده چې مونږه ته دے هم بلډوزے راکړی، نو زما دا سوال دے چې آیا دوی شانګلے ته بلډوزو کښې څه ورکولو ته تیار دی؟ او کوم ورکشاپونه چې بند شوې دی، دے راتلونکی بجټ کښې دا به دوباره بیا کهلاؤ کړی چې زمینداری ترقی اوکړئ؟

جناب سپیکر: جناب قاری محمود صاحب۔

جناب مظفر سید: جناب سپیکر صاحب! زما ضمنی سوال دے په دې باره کښې، دوئ ورکړے دی چې په دیر کښې درے بلډوزرے دے آیا دوی دا وائیلے شی چې هغه درے بلډوزرے اوس روغے دی، په Function کښې دی او کنه؟ زما د معلوماتو مطابق خو هغه په Function کښې نه دی او هغه خرابے دی، نو د هغې د ټهیک کولو د پاره د دوئ څه حکمت عملی او څه پروګرام شته او که نه؟

جناب سپیکر: قاری محمود صاحب!

جناب شاه راز خان: جناب سپیکر صاحب! دغه معامله د ملاکنډ هم ده، د ملاکنډ د پاره ئے درے بلډوزرے لیکلئی دی، نو هغه درے بلډوزرے هم په ورکنګ حالت کښې نه دی، نو چې د دې هم منسټر صاحب څه لږ وضاحت اوکړئ او د دې د پاره د فنډز اعلان هم اوکړئ.

قاری محمد عبدالله: جناب سپیکر! ضمنی سوال زما دا دے، چترال، ملاکنډ او په دیر کښې خو درے درے بلډوزرے دی او زمونږ د ضلع هنګو پکښې نوم قدرے نشته، زما دا درخواست دے چې جناب منسټر صاحب د ضلع هنګو د پاره هم کم از کم دوه دوه وو بلډوزرو اعلان دے اوکړئ.

جناب سپیکر: زما په خیال دا سوال چې کوم وو نو دا د ملاکنډ ډویژن په باره کښې وو او ځکه هغوې جواب د ملاکنډ په باره کښې ورکړے دے.

جناب حبیب الرحمان: جناب سپیکر صاحب! دا انجینئرنګ سیل د محکمه زراعت سره وو او دا د وړاندے نه ختم کړے شوې دے او مونږه دا عرض کړے دے چې د دې په مختلفو ضلعو کښې بلډوزرے نشته، سیوا په دې ترناب او ډی آئی خان کښې هلته چې کومے بلډوزرے په دې جواب کښې ورکړئ دی، نو هغه د ضلعی حکومتونو سره دی، او دغه شان د محکمے سره دغه بلډوزرے نشته او هغه هم خراب حالت کښې دی.

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! دا جواب خو تسلی بخش ځکه نه شو.

جناب سپیکر: پیر محمد خان صاحب!

جناب پیر محمد خان: لکه څنګه چې ما اوویل چې د شانګله ضلعې د زراعت د پاره دوی بلډوزرے ورکولو ته تیار دی، نو په دې د څه ډ سکشن اوکړئ۔

جناب سپیکر: منسټر صاحب وائی وضاحت ئے کومه۔

قاری محمود(وزیر زراعت:): زه دا وضاحت کول غواړمه چې د دې محکمے د بحال کولو د پاره، چې کوم ځائے دا ختمه شوې وه، دے باره کښې مونږه یوه سمری تیار کړې ده، ان شاء اللّٰہ په هغې باندې به غور کیږی او دا انجینئرنګ سیل به دوباره بحال شی او زمونږد زمیندارو رونړو چې کوم مشکلات دی، ناهموارے زمکے هموارول غواړی او زمونږه زراعت ته ترقی ورکول غواړو، ان شاءاللّٰہ په دې کار روان دے، ځکه چې دے ته ډیر زیات ضرورت دے۔

جناب سپیکر: که د ایوان د تعاون ضرورت راغے۔

وزیر آبپاشی: او جی ان شاءاللّٰہ۔

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب دے سره یو نقصان هم دے-----

جناب حبیب الرحمن: د ایګریکلچر انجینئرنګ د محکمے د بحال کولو د پاره د هغوې خیال دے ایګریکلچر انجینئرنګ د محکمے د بحال کولو۔

جناب سپیکر: جی، پیر محمد خان صاحب!

جناب پیر محمد خان: زه یو تپوس کومه مونږ ته اکثر د زراعت د محکمے د غنمو په وخت باندې، نو د دوی هغه تخمونه چې دے نو هغه جعلی دی، یعنی دلته کښې ئے دوی د زمیندارونه واخلی، لکه افتخار خان یا داسې افتخار خان مومند او عبدالرحمن خان کافو ډهیری شو، داسې غټو زمیندارو چې کوم څه فصل وی نو هغه ترینه واخلی او بیا ورله څه رنګ منګ ورکړئ او بیا ئے په زمیندارو په ګران قیمت خرڅوی او وائی چې دا زمونږه هغه High Breadدی او فلانے ډینګے دے، د دوی په ډیپارټمنټ کښې ماته دا پټ حال چا وائیلے دے چې مونږ د زمیندارونه په سل روپئی بورئ واخلو اوپه زر روپئی بورئ بیا په تاسو خرڅوو، آیا د دې د تدارک د پاره دوئ تیار دی چې آیا دوئ به د دې روک تهام اوکړئ؟

وزیرزراعت: پیر محمد خان صاحب چې کومے خبره اوکړه، دهغې څه ثبوت که دوئ فراهم کولے شی، مونږ به دهغې خلاف انکوائری اوکړو، چې داسې ولے کیږی؟

جناب سپیکر: Next سوال نمبر 11 جناب انور کمال خان صاحب۔

*11۔ جناب انور کمال خان: کیا وزیر اعلیٰ از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ایم پی اے ہاسٹل کو احتساب کے دفتر اور تھانہ (سب جیل) میں تبدیل کیا گیا ہے

(ب) اگر (الف) جواب اثبات میں ہوں تو مذکورہ ہاسٹل کو احتساب کے دفتر اور سب جیل کو تبدیل کرنے پر کتنی رقم خرچ کی گئی؟ تفصیل فراہم کی جائے

(ج) اب جبکہ ایم پی اے ہاسٹل کو دوبارہ بحال کیا جارہا ہے تو اس پر کل کتنی لاگت کا تخمینہ لگایا گیا ہے؟ تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب اکرم خان درانی (وزیر اعلیٰ): (الف) ہاں۔

(ب) رقم مبلغ =/1,07,77,757 روپے خرچ کی گئی ہے۔

(ج) رقم مبلغ =/69,58,000 کا تخمینہ لگایا گیا ہے۔ (تفصیل ایوان کو فراہم کی گئی)

جناب انور کمال خان: شکریہ جناب سپیکر صاحب یہ سوال Basically ایم پی ایز ہاسٹل کے بارے میں ہے جو کہ عرصہ تین سال 1999 سے لیکر سال 2002 تک نیب اور ریب اسکو بطور سب جیل استعمال کرتے رہے ہیں، میرا Basic سوال یہ ہے کہ ایم پی ایز ہاسٹل کیا ہماری اور اسمبلی کی پراپرٹی ہے؟ اگر وہ ہماری پراپرٹی ہے تو جہاں تک آپ ایم پی ایز سے کمروں کا ماہانہ کرایہ وصول کرتے ہیں تو برائے مہربانی یہ بتایا جائے کہ کیا اس تین سالہ عرصہ میں جتنے بھی کمرے ہیں، ان کی تعداد بتائی جائے اور یہ بتایا جائے کہ ان کا ماہانہ کرایہ کتنا بنتا ہے، سال کا کرایہ کتنا بنتا ہے اور تین سال کا کرایہ کتنا بنتا ہے؟ یہ بتائیں کہ کیا ان سے کرایہ وصول کیا گیا ہے یا بخش دیا گیا ہے؟

وزیر قانون: پوائنٹ آف آرڈر! اسکے لئے تو پھر یہ کوئی نیا سوال لائیں اسمیں جو سوالات پوچھے گئے ہیں، اس میں تو یہ ہے کہ یہ سب جیل میں تبدیل کیا گیا تھااوراس پر کتنی رقم خرچ ہوئی تھی اوراسکی تخمیناً لاگت کتنی آئی ہے۔

جناب سپیکر: انور کمال خان صاحب منسټر صاحب مطلب دا دے چې څه نوی انفارمیشن دے کنه۔۔۔۔

جناب انور کمال خان: زه په انګریزئ، اردو او په پښتو هم پوهیږم۔

جناب سپیکر: جی؟

جناب انور کمال خان: ما څه بله ژبه کښې سوال نه دے کړے، زما ضمنی سوال دے۔

جناب سپیکر: جی۔

جناب انور کمال خان: خالی که دوی دے ته محدوده کوی چې زه ترینه تپوس اوکړمه، چې څومره پیسے پرے اولګیدلے او دا خو دوئ ماته جواب راکړے دے خو زه دا تپوس ترینه کومه، چې آیا تاسو ترے کرایه وصوله کړے ده او که نه ده؟ که چرته کښې Supplementary کوئسچن نه وی، خو زه به معافی اوغواړمه کیښنم او سپلیمنټری کوئسچن وی او زما حق وی چې زه ترینه تپوس اوکړم او زما اندازه دا ده چې هر یو ممبربه دا غواړی چې هغه دا تپوس تری اوکړئ، ما ځکه دا سوال په تفصیل کښې اوکړو چې د دې کرایه په باره کښې اوښائی۔۔۔۔

(تالیاں)

جناب سپیکر: جی منسٹر صاحب!

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! په دې باره کښې ما هم ډیر مخکښې یو کوئسچن ورکړے دے تر اوسه پورے د هغې جواب رانغلو چې په هغې کښې ما دا ټول تفصیل غوښتے دے، معلومیږی دا چې د هغې تفصیل پټولو د پاره زما هغه سوال ترننه پیش نه شو، ځکه چې ما تفصیل غوښتے دے چې څومره خرچې پرے شوې ده، بیا ئے آمدن څومره دے او دا څومره وخت چې د دوی سره وو۔۔۔۔

جناب سپیکر: دا خو په اسمبلی سیکرټریټ باندې عدم اعتماد دې، ان شاء الله دا خو به دا سې نه وی۔

جناب انور کمال خان: د دې نه نیب او ریب والا اوس تللی دی، د دوئ نه د ویریدو خطره اوس نشته او که ویریږیم نو زه به ترے ویریږیم ځکه چې ما سوال کړے دے، دوی ولے ترینه ویریږی چې دوئ جواب را کړئ؟

(تالیاں)

جناب سپیکر: ملک ظفر اعظم صاحب!

جناب حبیب الرحمان: په دې زما یو معمولی غوندے ضمنی سوال دے۔

جناب سپیکر: جی۔

جناب انور کمال خان: طمانچے خو تاسو پټے کړئ دی۔

جناب حبیب الرحمان: په دې موجوده وقت کښې د دې هاسټل د پاره چې کوم تفصیل تاسو ورکړے دے، نو زه ستاسو په وساطت د دوی نه دا تپوس کول غواړمه چې په دې موجوده وقت کښې ایم پی ایز ته ټیلی فون ډیر لوئے تکلیف دے او په دوه نیمے ګهنټے کښې مونږه خپل کلے ملاوؤ، نو دا زه مبالغه نه وایم بالکل فکس په دوه، دوه نیمے ګهنټے کښې مونږه ته خپل ټیلی فون نه ملاؤیږی، آیا په دې Digital Exchange Estimated Costکښې دا Digital Provisionشته او که نه؟ چې د دې دوئ مونږه ته وضاحت اوکړئ او که چرے وی نو فوری طور د زما دا مسئله حل کړی۔

جناب انور کمال خان: جناب سپیکر صاحب! زه دا خواست کومه چې اول زما د دوی نه دا سپلیمنټری کوئسچن دے چې دوی ما ته د دریو خبرو جواب را کړی، نو د هغې نه پس به بیا زه سپلیمنټری کوئسچن کومه۔

جناب سپیکر: جناب سراج الحق صاحب!

جناب سراج الحق (سینئر وزیر): محترم سپیکر صاحب د جناب انور کمال خان چې کوم سوال وو نو د هغې جواب شوې دے، چې په دې ورننوتلو چې دا هاسټل ئے په جیل کښې بدل کړو، نو په دې باندې ایک کروړ سات لاکھ ستتر هزار روپۓ

خرچ شوې دی او ښائسته خبره دا ده چې دوباره ئے دا یم پی ایز د پاره قابل استعمال شروع کړو، نو په دې باندې انسټھ لاکھ روپئ خرچ شوې دی۔

جناب سپیکر: یعنی دوه کروړه روپئ اولګیدلے۔

سینیئر وزیر: مونږه تپوس اوکړو چې د دې پخوانی دور کرایه، نو زما خیال دا دے چې اول دا سوال چې کوم انور کمال خان کړے دے نو دا د جمهوریت برکت دے چې دوئ د کرایه تپوس کولے شی، نو چې کله په یو ملک کښې جمهوریت نه وی نو هلته کښې نه د کرایه، نه د حق، او نه د خپل بل څه معمولاً تو تپوس کیدے شی، اوس چونکه جمهوری حکومت قائم شوې دے نو مونږه د خپل یو یو څیز په باره کښې، د موجوده حکومت د هر یو ډیپارټمنټ نه هم او دا زوړ چې کوم سسټم پاتے شوې دے د هغې په باره کښې هم تپوس کوؤ۔

جناب انور کمال خان: زما صاحبه دا سوال نه دے چې تاسو ترے پیسے ولے نه دی اغستې، ما خالی سوال دا کړے دے چې آیا دا زمونږه دا اسمبلی پراپرټی ده؟ او آیا دا زمونږه حق جوړیږی، چې دوئ به مونږه ته د دې کرایه راکوله؟ ما تاسو ته قطعاً وینا نه ده کړے، چې تاسو ترے کرایه ولے نه ده اغستې نه په هغې وخت کښې تاسو په حکومت کښې وئ او نه زه تاسو باندې دا الزام لګومه، خالی زه دا تصدیق کول غواړمه چې آیا زمونږه دا حق جوړیږی چې په کوم ځائے کښې مونږه د خپل ایم پی ایز نه کرایه اخلو، دا هم د حکومت یوه اداره ده او چې زما پراپرټی دوئی استعمالوی او داسې طریقے سره یئے استعمالوی چې زما د پاره د هغې د یو Existing propertyچې په هغې کښې نن 124کسان اوسیږی او دهغې محض سب جیل جوړولو د پاره د هغې تخمینه او دهغې جیل جوړول او بیا ستاسو د پاره واپس جوړول، دوئ د یو کروړ خبره اوکړله، دهغې په جوړولو او ورانولو کښې -/1,77,35,757روپئ دوی پرے لګولی دی، دا صاحبه د کوم ځائے انصاف دے چې ته په پاؤ کم دوه کروړه روپو باندې زما د پاره جیل جوړ وے او زه بیا دا هم ترے تپوس کولے شم چې په دې جبل کښې زما څومره رونړه پراته وو او دوئ څومره عمله پکښې پرته وه او دوئ کوم کار پکښې کړے دے، نو زه اول خالی د دوئ نه دا اوریدل غواړمه چې آیا دا زمونږه حق شته I wanted to bring it on recordچې دا څیز زمونږه حق شته ځکه چې د نن نه پینځه کاله

پس به خدائے دے نه کړی بیا به دا عمل مونږه سره کیږی، دا مونږه وینو، ګورو لګیا یو I want to place this thing on record چې کوم الزامات په مونږه باندې لګی چې کم از کم Black and white کښې چو دوئ سره هم پراته وی، مونږۀ ئے په جیلونو کښې په څه باندې اچولے وو، مونږه کومه ناکرده ګناه کړې وه چې مونږه ئے منډلی وو؟ هم دغه وړے وړے غوندې خبرې وے، چاته دے ټهیکه ورکړې ده، چرته کښې دے پوسټنګ شوې دے دا زمونږه بهر خواره خور ناسته ده، د دې والد محترم نن هم د Transfer په پاداش کښې په جیل کښې پروت دے، هغه چرته سرونه نه دی واخلی، د چا کورونه ئے نه دی روان کړی هم دا وړے وړے خبرې وے نو خالی زه دا تپوس کول غواړمه چې آیا دا زمونږه حق جوړیدو او که نه جوړیدو؟ د دې خبرې جواب دے راکړئ۔

جناب سپیکر: جی بشیر احمد بلور صاحب!

جناب بشیر احمد بلور: ما هم دا عرض کولو-----

جناب انور کمال خان: دا صاحب د دې جواب به راکوی که نه-----

جناب بشیر احمد بلور: د دې سره Connected خبره زه کومه چې دوی هاسټل ژاړی او شور کوی، او دا ستاسو دا اسمبلی چې ده نو دلته کښې ریب والا راغلې وو او دلته کښې ئے عدالت جوړولو نو دهغه وخت مونږه Stand واغستو او بیګم نسیم ولی خان پریس ته ورکړل چې دا یوه جمهوری اداره ده او دلته کښې مونږه د جمهوریت خبرې کوؤ او دوئ به مونږه کله هم نه پریږدو چې دلته کښې عدالت جوړ شی او په ډیر مشکل او ډیر زیات جدوجهد مو اوکړو، نو ستاسو د هاؤس دا هال چې دے دا مونږه د عدالت نه بچ کړو، زما به په دې کښې ضمنی کوئسچن دا وئ چې مونږ دا نه وایو، چې *"آیا حکومت ارادہ رکھتی ہے کہ ان سے اپنا کرایہ وصول کریں گے کہ نہیں؟"* دا د خالی جواب راکړی۔

جناب سپیکر: جی۔

جناب مظفر سید: جناب سپیکر صاحب!

جناب سپیکر: جی مولانا امان اللہ حقانی صاحب!

مولانا امان اللہ: زه جی دا یو پښتنه کول غواړمه چې اوس نیب ته په حیات آباد کښې کوم بلډنګ ملاؤ شوې دے نو یوه لویه قلعه ئے ترے جوړه کړې ده، دهغې څه تفصیل او ریکارډ مونږه ته فراهم شي چې دا بلډنګ دوی ته په څه بنیاد باندې ملاؤ شوې دے؟ دهغې مونږ تفصیل غواړو۔

جناب سپیکر: دا خو جی New question دے New information's دی، جی سراج الحق صاحب خو دا وائی چې دا کیس دفیډرل ګورنمنټ سره یا Concerned quarter سره Tackle کوئ یا مو Tackle کړے دے که نه مو دے کړے، چې یره دوئ دغه دی۔۔۔۔۔

جناب انور کمال خان: جناب سپیکر صاحب! زما د سوال په جواب کښې دے راته معمولی سر او خوځی، نور دے هیڅ هم نه کوئ۔

جناب سپیکر: خه جی۔۔۔۔۔

(قہقہے)

جناب انور کمال خان: دومره دے راته اووائی چې حق یئے جوړیږی که حق یئے جوړیږی؟

(تالیاں)

جناب سراج الحق (سینیئر وزیر): زه د پیر محمد خان صاحب ته موقع ورکومه۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: تاسو کینے جی۔۔۔۔۔

جناب مظفر سید: نه، په دې ضمنی کوئسچن دے، نو بیا به سراج الحق په یو ځائے جواب اوکړئ۔

جناب سپیکر: یره دومره ضمنی کوئسچن د Supplementary questions rules تاسو اوګورئ، دا یو دغه خبره ده۔

جناب مظفر سید: جناب سپیکر! زه صرف د دې هاسټل په باره کښې۔۔۔۔۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب، نه دا خو د دوه کروړه روپو خبره ده، دوه کروړه روپئ پرے خرچ شوې دی، معمولی خبره خو نه ده۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: نو بیا پرے نوٹس ورکړئ نو بحث پرے اوکړئ د 48 بلاندې نوټس ورکړئ-----

جناب پیر محمد خان: بحث نه، معمولی یوه خبره، په سوال جواب کښې حل کیدے شی که نه۔

جناب سپیکر: صحیح شوه (مداخلت) نو مسئله ختمه شوه۔

جناب پیر محمد خان: د رول 48 بلاندې-----

جناب انور کمال خان: یو منټ، بیا داسې نه وی چې روستو عبدالاکبر خان تختیدلے وی که نوټس ورکوئ خو ورئے کړه، چې بیا دے باندې بحث اوکړو، او که نه داسې نه وی-----

جناب مظفر سید: جناب سپیکر صاحب! د هاسټل د ټیلی فون په باره کښې-----

جناب سپیکر: Next سوال نمبر 85۔

جناب انور کمال خان: نه صاحبه، زمونږه دا سوال څه اوشو جی؟-----

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: زمونږه خو جواب پاتے شو صاحب، جواب غواړو۔

جناب سپیکر: نه چې جواب غواړی نو مطلب دا دے چې بیا نوټس ته حاجت نشته۔

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: زه عرض دا کومه جی-----

ناب انور کمال خان: نه فیصله څه اوشوه صاحب؟

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: عبدالاکبر خان صاحب! عبدالاکبر خان صاحب-----

جناب حبیب الرحمان: د هاسټل د ټیلی فون مسئله ډیره اهمه ده۔

Mr. Speaker: Please, please.

جناب انور کمال: هاں جی، یو منټ۔

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: زه تا ته خطاب کوم، زما د پرونی سوال جواب ترینه هم اوغواړئ، چې ما ته هم پکار دی۔

جناب انور کمال خان: او هم پکار دی، صاحبه فیصله څه اوشوه-----

(تالیاں)

جناب سپیکر: که تاسو ته سراج الحق صاحب جواب د رکوئ خو تاسو څه وائی چې مونږه پرے ډ سکشن کول غواړو ؟

ملک ظفر اعظم (وزیر قانون): نه نه، ډ سکشن پرے نه کوئ۔

جناب سپیکر: ډ سکشن پرے نه کوئ ؟

جناب انور کمال خان: نه صاحبه مونږه ئے اوریدول نه غواړو، مونږ ته جواب راکړئ، نه یئے اوریدو۔

جناب سپیکر: سراج الحق صاحب، سراج الحق صاحب!

جناب سراج الحق (سینئر وزیر): انور کمال خان زما مسئله ډیره آسانه کړې ده-----

جناب عبدالاکبر خان: دا مائیک آن کړئ که نه، چې ریکارډ شی-----

(قہقہے)

جناب سپیکر: آن دے، بند دې کړو۔

سینئر وزیر: په دې کبنې هم دچا لاس ښکاری، انور کمال خان زما مسئله ډیره حل کړې ده او هغه دا وائی چې دے د صرف سراوخووی، نو چې ستاسو غوندے او د دې ټول هاؤس د ممبرانو حمایت زمونږه سره په شا وی ان شاء الله دا وړکوټے خبره ده، د دې نه به د غټو غټو خبرو هم تپوس اوکړے شو۔

(تالیاں)

جناب سپیکر: جی Nextسوال نمبر 85 مولانا محمد عصمت اللہ صاحب، Absentسوال نمبر 88 مولانا عصمت اللہ صاحب رکن اسمبلی، Absentسوال نمبر 34 جناب بشیر احمد بلور صاحب ۔

*34۔ جناب بشیر احمد بلور: کیا وزیر خوراک ازراہ کرم ارشاد فرمائی گے کہ :

(الف) صوبہ سرحد میں کل کتنی فلور ملیں موجود ہیں;

(ب) ان میں کتنی ملیں چل رہی ہیں اور کتنی بند ہیں اور بند ہونے کی وجوہات کیا ہیں;

(ج) آیا بند ملوں کو چلانے کے لئے حکومت کوئی انتظام کر رہی ہے، تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب فضل ربانی (وزیر خوراک): (الف) صوبہ سرحد میں اس وقت فلور ملوں کی تعداد مندرجہ ذیل ہے۔

(1) بندوبستی علاقہ =237 فلور ملیں۔

(2) قبائلی علاقہ جات =06۔

ٹوٹل =243۔

مندرجہ بالا فلور ملیں ہر حالت میں مکمل ہیں اور چلنے کے قابل ہیں۔

(ب) صوبہ سرحد میں موجودہ وقت 19 فروری 2003 تک 98 فلور ملیں چل رہی ہیں، جن کی تفصیل مندرجہ ذیل ہے۔

(1) فلور ملیں جو بندوبستی علاقہ میں چل رہی ہیں۔ 93۔

(2) فلور ملیں جو فاٹا میں چل رہی ہیں۔ 05۔

کل 98۔

فلور ملیں بند ہونے کے وجوہات مندرجہ ذیل ہیں۔

(1) صوبائی محکمہ صنعت کی طرف سے این او سی کی شرط ختم ہونے کے بعد صوبہ سرحد میں فلور ملز بنانے کا رجحان بڑھ گیا ہے اور 1999 تک فلور ملوں کی تعداد صوبہ کے آٹے کے ضروریات سے کہیں زیادہ بڑھ گئی ہے، موجودہ (243) فلور ملوں کی چھ باڈیز فی فلور مل کے حساب سے صوبہ سرحد میں گندم کی پسائی کی گنجائش 29160 میٹرک ٹین یومیہ ہے، اس حساب سے صوبہ سرحد میں فلور ملوں کی موجودہ گنجائش کا (1/5) حصہ صوبہ سرحد کی گندم پسائی کی ضرورت کے لئے کافی ہے، جبکہ بقایا (1/5) حصہ گندم کی پسائی کی گنجائش فالتو ہے اور زیر استعمال نہیں ہے، اس طرح ہر ضلع میں فلور ملوں کے حصہ میں گندم کا کوٹہ کم آتا ہے اور فلور ملیں زیادہ تعداد ہونے کی وجہ سے بہت تھوڑی دیر کے لئے چل سکتی ہیں، جو کہ حکومت کے لئے باعث تشویش ہے، آٹے کی پیداواری لاگت بھی بہت زیادہ آجاتی ہے جو کہ فلور ملوں کے لئے منافع بخش نہیں ہے۔

(2) 2000 سے وفاقی حکومت کے حکم پر حکومت پنجاب نے گندم اور آٹا کی بین الصوبائی نقل و حرکت پر پابندی ہٹالی، جس سی صوبہ سرحد کی فلور ملیں بحران کا شکار ہو گئیں، کیونکہ پنجاب میں گندم کی پیداوار زیادہ ہونے کی وجہ سے گندم ارزاں نرخوں پر ہر سال ماہ مئی سے ستمبر تک دستیاب ہوتی ہے، جس سے پنجاب کے فلور ملز مالکان فائدہ اٹھاتے ہیں اور ازراں نرخوں پر گندم خرید کر اور پیس کر ارزاں نرخوں پر آٹا ضرورت کے مطابق ملک بھر کے صارفین کو مہیا کرتے ہیں، چونکہ صوبہ سرحد کے فلور ملز بار برداری، زیادہ اخراجات اور پرائیویٹ طور پر ذخیرہ کی گنجائش نہ رکھنے کی وجہ سے اس سہولت سے خاطر خواہ فائدہ نہیں اٹھا سکے علاوہ ازیں دیگر فلور ملوں کی بندش کے کچھ دیگر وجوہات مندرجہ ذیل ہیں۔

جناب فضل ربانی (وزیر خوراک): (الف) ویسٹ پاکستان پیور فوڈ آرڈیننس مجریہ 1960 جو کہ بنیادی طور پر صحت کا جاری کردہ قانون ہے کے مطابق زیر دفعہ 16 حکومت (محکمہ صحت) فوڈ انسپکٹر مقرر کرتی ہے، جو کہ ایشاء خورد و نوش کے نمونہ جات لیکر پبلک انالسٹ کو برائے تجزیہ بھیجتے ہیں، فوڈ انسپکٹر محکمہ صحت، لوکل گورنمنٹ اتھارٹیز، سینٹری انسپکٹرز اور محکمہ خوراک کے افسران پر مشتمل ہوتے ہیں، جہاں تک محکمہ خوراک کا تعلق ہے تو محکمہ کے ڈسٹرکٹ فوڈ کنٹرولر اور راشننگ کنٹرولر صاحبان کو فوڈ انسپکٹر کے اضافی اختیارات بذریعہ محکمہ صحت کے نوٹیفکیشن نمبر 1190/(F&N)-1/71-62 مورخہ 20-05-1963 تفویض کئے گئے ہیں، جسکی رو سے محکمہ مندرجہ بالا افسران اپنے اپنے ضلع یا دائرہ کار میں اشیاء خوردنی / خصوصاً گندم و آٹا کے نمونہ جات لیکر ہر ماہ پبلک انالسٹ کو برائے تجزیہ بھجواتے ہیں۔

(ب) سماج دشمن عناصر کی طرف سے غذا میں ملاوٹ کو چیک کرنے کے لئے اشیائے خوردنی کے نمونہ جات لئے جاتے ہیں اور اگر اشیاء خورد و نوش کا نمونہ لیبارٹری میں تجزیہ کے بعد غیر معیاری پایا جاتا ہے تو متعلقہ افراد کے خلاف زیر دفعہ 23 حسب ضابطہ قانونی کارروائی کی جاتی ہے اور جرم ثابت ہونے پر عدالت جرمانہ اور قید کی سزائیں دے سکتی ہے۔

(ج) جی ہاں، فوڈ انسپکٹر کی ذمہ داری میں شامل ہیں کہ اگر اشیاء خورد و نوش کا حاصل کردہ نمونہ تجزیہ کے بعد غیر معیاری پایا جائے تو اس اشیاء خوردنی کے تیار کنندگان یا فروخت کنندگان کے خلاف پولیس میں زیر دفعہ 23 ویسٹ پاکستان پیور فوڈ آرڈیننس مجریہ 1960 کیس درج کرے۔

(د) اگرچہ ویسٹ پاکستان پیور فوڈ آرڈیننس مجریہ 1960 بنیادی طور پر محکمہ صحت سے متعلق ہے، جس کے تحت صحت فوڈ انسپکٹر مقرر کرتا ہے اور محکمہ خوراک کے ڈسٹرکٹ فوڈ کنٹرولر/راشنگ کنٹرولر کو بطور (EX-OFFICIO) فوڈ انسپکٹر کے اختیارات تفویض کئے گئے ہیں، اس سلسلے میں عرض ہے کہ محکمہ خوراک دیر نے 157 سیمپل گندم، آٹا کے لئے ہیں، جن میں سے صرف دو آٹے کے نمونے فیل ہوئے جو پچکوڑہ فلور ملز تیمر گرہ اور چکدرہ سے لئے گئے تھے، بعد میں ڈائریکٹر جنرل ہیلتھ کی ہدایات پر ان نمونہ جات کو رائے زنی کے لئے کیمیکل ایگزامنر لاہور کو برائے تجزیہ بھیجا گیا، کیمیکل ایگزامنز کی رپورٹ کی رو سے یہ نمونہ جات معیاری پائے گئے اور اس وجہ سے انکے خلاف کارروائی عمل میں نہیں لائی گئی۔

(i) صوبہ سرحد میں بیشتر فلور ملز بنکوں سے قرضہ لیکر بنائی گئی ہیں، وہ اتنی مالی استطاعت نہیں رکھتے کہ بنکوں کا سود بھی ادا کرتی رہیں اور ساتھ ساتھ پنجاب سے گندم خرید کرلائیں، اسے ذخیرہ کرنے کے لئے نجی طور پر گودام بنوائیں اور مارکیٹ میں آٹا ڈیلروں کو قرضہ (CREDIT) پر سپلائی کریں، اس طرح گندم و آٹا کے کاروباری سرمایہ (WORKING CAPITAL) کی ضرورت پڑتی ہے، جو کہ عام طور پر صوبہ سرحد کے نئے فلور ملز مالکان کی استطاعت سے باہر ہے، جبکہ پنجاب کے فلور ملوں کو گندم زیادہ مقدار میں ذخیرہ کرنے اور نسبتاً دور دراز علاقوں سے گندم ٹرانسپورٹ کرنے کی ضرورت نہیں پڑتی، اسکے علاوہ پنجاب کے فلور ملز صوبہ سرحد کے بڑے آٹا ڈیلروں کو قرض پر بھی آٹا دیتے ہیں، اس لئے سرحد آٹا ڈیلران پنجاب سے آٹا خریدنے کو ترجیح دیتے ہیں۔

(ii) این ایف سی ایوارڈ کے بعد آٹے پر سبسڈی صوبائی حکومت پنجاب سے گندم خرید کر برداشت کر رہی ہے اور بار برداری پر مزید خرچہ بھی آتا ہے، اس لئے سبسڈی کی رقم بہت بڑھ جاتی ہے اس پر بوجھ کو کم کرنے کئے لئے صوبہ سرحد کی حکومت نے بندوبستی علاقے کے لئے گندم کے اجراء کی قیمت -/8600 روپے فی ٹن مقرر کی ہے۔

(ج) حکومت صوبہ سرحد کو فلور ملوں کی ان مشکلات کا اندازہ ہے اور فلور ملوں کی بڑھتی ہوئی تعداد کو روکنے کے لئے حکومت نے مختلف کوششیں کیں کہ فلور ملوں کی تعداد صوبہ کے ضروریات سے زیادہ نہ بڑھنے پائے، کیونکہ حکومت کو خدشہ تھا کہ فلور ملوں کی تعداد بڑھ جانے کیوجہ سے فی مل گندم کا کوٹہ گھٹ

جائیگا، جس کی وجہ سے پیداواری لاگت میں اضافہ ہو جائیگا اور مالکان کے لئے کاروبار منافع بخش نہ ہونے کی وجہ سے سے بہت سی فلور ملیں بند ہو جائیں گی، لیکن مالکان نے صوبے کی ضروریات سے کہیں زیادہ فلور ملیں لگائیں جنکو اب "کھلی منڈی کے اصولوں" پر چلانا مالکان کے لئے ناممکن ہے، اس سلسلے میں آخری کوشش 1999 میں کی گئی، جبکہ اس وقت کی حکومت نے نئی فلور ملوں پر پابندی عائد کرتے ہوئے ایک آرڈیننس جاری کیا جو کہ پشاور ہائی کورٹ نے غیر آئینی قرار دے دیا ہے۔

(1) اس وقت صوبہ سرحد کی فلور ملوں کا مطالبہ ہے کہ وفاقی سطح پر سارے ملک میں یکساں گندم کی قیمت مقرر کی جائے اور صوبائی حکومتیں اس میں ترمیم نہ کر سکیں اس سبسڈی میں جو اضافہ ہو وہ وفاقی حکومت برداشت کرے، جیسا کہ این ایف سی ایوارڈ سے پہلے تھا۔

(2) اس کے علاوہ اگر ممکن ہو تو وفاقی حکومت افغانستان سے گفت و شنید کر کے ایسا بندوبست کرے کہ افغانستان حکومت کی گندم کی ضروریات کی پسائی صوبہ سرحد کی فلور ملوں سے ہو، اس طرح صوبہ سرحد کی فلور ملوں کی پسائی کی فالتو استطاعت زیر استعمال آجائے گی، فلور ملز کے ان مطالبات صوبائی حکومت غور کر رہی ہے اور فاقی حکومت سے گفت و شنید کرنے کے بعد اقدامات کئے جائیں گے، باوجود ان حالات کے صوبہ سرحد کی حکومت اپنے محدود وسائل کو مد نظر رکھتے ہوئے سرحد کی فلور ملوں کو چالو رکھنے کے لئے تقریباً سو ملوں کو 210 بوری گندم فی مل یومیہ کے حساب سے پسائی کے لئے دے رہی ہے، جو کہ یومیہ تقریباً 1450 ٹن بنتی ہے اور اس پر روزانہ حکومت 40,549,10 روپے سبسڈی کی مد میں برداشت کر رہی ہے، یہ یاد رہے کہ موجودہ حکومت فلور ملز ایسوسی ایشن کے ساتھ مسلسل رابطے میں ہے اور اس حکومت کے برسر اقتدار آنے سے صوبہ بھر میں صرف 71 ملیں چل رہی تھیں اور سرکاری گوداموں سے گندم کا اجراء تقریباً 700 ٹن روزانہ تھا، اب یہی تعداد 98 ہو گئی ہے اور گندم کا اجراء 1450 ٹن تک بڑھا دیا گیا ہے۔

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر صاحب! په دې کښې زما يو ضمنی کوئسچن دا دے چې زمونږه منسټر صاحب چې کله نه رغلې دے نو د ملونو کوټه يئے دومره زياته کړې ده، دوئ مهربانی کړې ده چې مخکښې به زما خيال دے پچاس بورئ وے-----

Mr. Speaker: Order please.

جناب بشیر احمد بلور: اوس ایک سو پچاس بوریٔ دویٔ زیاتے کړی دی، خو زه صرف دا تپوس د منسټر صاحب نه کوم چې ماته د دومره Calculationاوښائی چې آیا 150 bagsسره یو مل چلیدے شی؟ بلہ دا چې زمونږه دے صوبه کښې واحد دا انډسټری ده چې هغې کښې 300 انډسټری بند دی په دې وخت کښې، باقی دا صوبه ما مخکښې هم تاسو ته عرض کړے وو په دې فلور آف دی هاؤس چې مونږ د بندرګاه نه ډیر لرے پراته یو، Raw Materialهم راغواړو نو بهر نه راځی نو Transportationپرے کیږی او دلته نه چې واپس کوؤ مارکیټ ته نو هم پرے Transportationکیږی، بل زمونږ سره جخت قبائلی علاقه ده، افغانستان نه ټرانزټ مال هم راځی، دلته خرڅیږی نو دلته کارخانے نه شی چلیدے، واحد دا فلور ملز چې دی، دا د خلقو روزګار ذریعه وه، دے نه حکومت ته ټیکسونه حصولیدل او زمونږ بدقسمتی دا ده چې پنجاب چې دے هغه خپل Rate Subsiding کوئ او خپل ملونو ته ورکوئ او د پنجاب ټول اوړه چې دی، هغه زمونږ صوبے ته راځی، او دلته ملونه بنه دی، مونږ پنجاب ته وایو چې مونږه ته دے غنم راکړئ، اوړه دے نه راکوی، نو هغوی اوړه په دې ورکوی چې هغوی خپل ملونه اچلوی، نو زما دا ریکویسټ به وی حکومت ته او وزیر صاحب ته چې مهربانی دے اوکړے شی چې د دې Calculationدے راکړے شی چې آیا 150 bags سره یو مل چې هغه په لکھونو او کروړونو روپو باندې لګیدلے وی او بیا هغې کښې ډیر زیات لیبر وی نو هغه څنګه به چلیږی؟ یو خو د دوی دا هم لوظ دے چې مونږه به بے روزګاری ختموؤ نو بے روزګاری هله ختمویږی چې کارخانے او چلیږی، نو دا واحد انډسټری ده زمونږه دے صوبه کښې چې هغه ورسره زیاته ده او هغې باندې لکھونو او اربونو روپئ د خلقو او د خلقو څه دی هغه هم د حکومت پیسے دی، د عوامو پیسے دی، اربونو روپئ پرے بند دی او کارخانے داسې، تاسو ته به پته وی او ټول هاؤس ته به پته وی چې دا ټولے علاقے چې دی هلته ملونه هم دغه شانتې بنه ولاړ دی، پکار دا دی چې حکومت مهربانی اوکړئ او د پنجاب په شانتې څنګه چې پنجاب حکومت خپل ملونو ته سبسډی ورکوئی، دوی د هم ورکړی او دلته اوړو باندې یا د داسې اوکړئ

چې پنجاب نه چې کوم اوړه راځی، په هغې دے یو ټیکس اولګوی، حکومت ته د فائده شی چې دلته دے ملونه او چلیږی او د هغوی کار اوشی۔

جناب سپیکر: جناب ب آنریبل منسٹر فار فوډ، فضل ربانی صاحب!

وزیر خوراک: زه د معزز رکن بشیر احمد بلور شکریه ادا کوم چې هغه د دې خبرې اقرار اوکړو چې موجوده حکومت د خوراک په محکمے کښې د فلور ملز ایسوسی ایشن سره په رابطه، په مشوره، د عوامو د مفادو هم خیال ساتلے دے، زه دا خواست کوم چې دا هغه میاشتے وے چې په دې میاشتو کښې به خلقو لاټهی چارج کوؤ، خلقو به خلق نیول، په هغې کښې به مړی کیدل، مونږه هغه دومره په حکمت سره Tackle کړل چې د الله فضل سره د ستر ملونو په ځائے سو ملونه روان دی او دا هغه زاړه پالیسی وه، مونږه ان شاءالله چې نوے پالیسی راولو، فلور ملز ایسوسی ایشن سره زمونږه رابطه ده او زمونږه د عوامو د مفادو هم خیال ساتو، د اوپن بارډر انټر پراونشل پالیسی ته ټول پاکستان کښې هر طرف ته غنم او اوړه خلق اوړے شی، زمونږه د بے روزګارئ د ختمولو د پاره دا زمونږه یو ارمان دے چې ټول ملونه روان دی، خو زمونږ وسائل د دې خبرې اجازت نه ورکوی او په زړه پالیسی کښې زمونږه هغه سبسډی دومره جوړیږی چې هغه زمونږه د صوبے وسائل نه شی برداشت کولے، زه معزز رکن ته ان شاءالله یقین دهانی ورکوم چې د نوے پالیسی تحت به مونږه ان شاءالله دهغه اخراجات او دغه مکمل چې هغه باندې مونږه مجبوره کړے شوې وو، هغه په مونږ باندې ایبنودی شوې دی، هغه کوم وو او ان شاءالله مونږه به د فلور ملز والا هم خیال ساتو، د کوالټی به هم خیال ساتو او د عوامو به هم ان شاءالله خیال ساتو۔

جناب سپیکر: Next سوال نمبر 123 ڈاکٹر ذاکر اللہ خان صاحب۔

جناب زر گل خان: جناب سپیکر صاحب! ځما ۔۔۔۔

جناب سپیکر: د دې نه روستو۔

*123۔ ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: کیا وزیر خوراک از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ہر ضلع میں ملاوٹ پر کڑی نظر رکھنے اور اشیاء خورد ونوش کے متعلق چھان بین کے لئے فوڈانسپکٹر مقرر کئے گئے ہیں؛

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مارکیٹ میں غذائی خورد ونوش کی اجناس میں ملاوٹ روز کا معمول ہے؛

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ فوڈانسپکٹر کی ذمہ داری میں ایسے لوگوں کے خلاف کارروائی کرنا شامل ہے؛

(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو گزشتہ پانچ سالوں کے دوران ضلع دیر (لوئر) میں فوڈانسپکٹرز / کنٹرولر نے جن لوگوں کے خلاف کارروائی کی ہے، انکی مکمل تفصیل فراہم کریں؟

ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: محترم سپیکر د دې سوال نه خو دا ظاهریږي چې په تیر نهه، لسو کالو کښې خو نه چرته ملاوټ شوې دے، نه پکښې غیر معیاری آټا چرته خرڅه شوې ده او په دې وجه باندې دوئ دفعه 23تحت څه ایکشن نه دے اخستے، نو زه د منسټر صاحب نه لږ دا تپوس کوم چې که د دې سوالونو جواب سره پخپله اتفاق کوی چې یره دا قسمه څه ملاوټ نه دے شوې، غیر معیاری آټا نه ده خرڅه شوې، په چا باندې دوه درے کاله مخکښې چوکر نه دی خوړلے شی نو دے ترے مطمئن وی نو بیا خو ترے زه مطمئن یم۔

وزیر خوراک: زه د ډاکټر ذاکر الله صاحب دے توجه شکریه ادا کوم او زه دا خبره کوم صاحب، دا بعض زمونږه خپل ملګری پاسی نو هغوې ته خو زه دا وایم چې۔

دیکھا جو تیر کھا کے کمین گاہ کی طرف   اپنے ہی دوستوں سے ملاقات ہو گئی

(تحسین ہائے آفریں)

بعض ملګری داسې دی چې هغوې د تیر شوې پینځو، شپږو، لسو کالو هغه ټول ګند مونږه پسے راوباسی، هغوې ته دا وایم چې۔

دیوار کیا گری پرے کچے مکان کی   یاروں نے میرے صحن میں راستے بنا لئے

(قہقہے)

مونږه ان شاءالله د چیکنګ د پاره داسې یوه منصوبه جوړه کړیده او مونږ چې کوم جواب ورکړے دے، هغه دا دے چې په پینځو کالو کښې 158 یا 150 Samples اغستے شوې دی او هغه بیا زمونږه لیبارټری نه ده د هیلتھ لیبارټری ده، هغې ته مونږه لیږو پاکستان کښې د بدقسمتی نه لیبارټری ته یو شے لیږل که

هغې پسے څوک ځی نو هغه به ټهیک خیژی او که هغې پسے څوک نه ځی نو هغه به خراب خیژی، په دې وجه باندې مونږه ان شاءاللّٰه د لیبارټرو دا نظام ټهیک کوؤ او At once په دوه درے میاشتو کښې هغه ټول څیزونه ټهیک کول، کومے خبرې دلته راروان دی، زمونږه هغې ته توجه ده خو دغه ټولے خبرې چې هغه مونږه د کومے مخے راخلو، نو هغه دا ټول وسائل هغې یو مخے ته کوؤ نو دا نورے به ځائے اودریږی او هغه به حل نه شی، انشا ءاللّٰه زمونږه دے ته توجه ده، کوالټی چیکنګ او د بازار چیکنګ دا خپله عمله فعال کول او زمونږه انشاءاللّٰه د هغې نه روستو، دیر ډسټرکټ ناظم مونږه ته یو لیټر رالیږلے دے چې تاسو دا د Sample اغستو دا چیکنګ داشے لږ Slow کړئ، ډیر تیزئ سره روان دے، دا انشاءاللّٰه د دې خبرې منل دی چې زمونږ د مخکښې کارروائی او کارکردګی تیزه ده۔

<u>جناب سپیکر</u>: مہربانی جناب زرگل خان صاحب!

<u>جناب زرگل خان</u>: جناب! دا تاج الامین جبل صاحب زما خواته راغلو، دے وائی چې زه شرمیږم، وائی ته ورته اووایه چې د ممبرانو دا تنخواه ګانے زیاتوئ کنه نه، څه پلاټ ملاټ ورکوئ او که نه؟

(تالیاں)

غیر نشاندار سوالات اوران کے جوابات

10۔ <u>قاضی محمد اسد خان</u>: کیاوزیر زراعت ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیایہ درست ہے کہ حکومت نے زراعت کی ترقی کے لئے ایک محکمہ بنایاہے؛

(ب) آیایہ بھی درست ہے کہ ہر ضلع میں اس مقصد کے لئے دفاتر، سٹاف اور مشینری موجود ہے؛

(ج) اگر (الف) و(ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو ہر ضلع میں موجود دفاتر، عملہ اور مشینری کی تفصیل فراہم کی جائے؟

<u>حافظ اختر علی (وزیر زراعت)</u>: (الف) ہاں۔

(ب) ہاں۔

(ج) تفصیل اسمبلی لائبریری میں ملاحظہ کی جاسکتی ہے۔

ضمنی مواد: سوال نمبر10۔

قاضی محمد اسد صاحب مشینری کی تعریف:

انسانی استطاعت سے بنائے ہوئے مختلف پرزہ جات کا وہ مربوط مجموعہ جن کو اس طرح سے جوڑا گیا ہو کہ وہ زرعی کام کو بذریعہ طاقت (Force) مربوط طریقے سے انجام دے سکے، اس ضمن میں زرعی مشینری کی تعریف میں ٹریکٹر، بلڈوزر اور کمبائینڈ ھارو سٹر آئے۔

جناب سپیکر: سوال نمبر52 ڈاکٹر ذاکر اللہ خان۔

52۔ ڈاکٹر ذاکر اللہ خان: کیا وزیر زراعت ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ضلع دیر بالا چائے کے باغات کے لئے موزوں مقام ہے;

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ ضلع دیر بالا میں آف سیزن سبزیاں اگائی جاسکتی ہیں;

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت آف سیزن سبزیاں اگانے کے سلسلے میں کاشتکاروں کی مدد اور چائے کے باغات کی ترقی کے لئے کیا اقدامات کر رہی ہے، نیز محکمہ زراعت کا ضلع دیر بالا میں کل کتنا عملہ تعینات ہے؟ مقام تعیناتی و ڈومیسائل کی مکمل تفصیل فراہم کی جائے؟

وزیر زراعت: (الف) زرعی تحقیقاتی مرکز مینگورہ، سوات نے دیر بالا کی زمینوں کے نمونے لئے ہیں، جن کے زرعی تجزیے سے ظاہر ہے کہ زیادہ زمینوں کی زمینی تعامل (Soil PH) تیزابی ہے، جو کہ چائے کی کاشت کے لئے ضروری اور مواقف ہے، نیز دوسری ضروریات جیسے کہ بارش کی مقدار درجہ حرارت وغیرہ کی موزونیت جاننے کے لئے مینگورہ، ریسرچ سٹیشن نے دیر میں مختلف مقامات پر چائے کے تجرباتی پلاٹ لگائے ہیں، جن کے نتائج کافی حوصلہ افزا ہیں۔

(ب) ہاں یہ درست ہے کہ دیر بالا میں بے موسمی سبزیاں (Off-season) اگائی جاسکتی ہے، آف سیزن سبزیاں پر کی گئی، تحقیق سے معلوم ہوا ہے کہ دیر بالا میں بھی آف سیزن سبزیات کی کاشت کامیابی سے ہوسکتی ہے، دیر بالا میں دیر ایریا سپورٹ پراجیکٹ (DASP) کے تعاون سے زرعی تحقیقی و توسیعی

شعبہ جات زمینداروں کے کھیتوں میں ٹماٹر، مٹر، بھنڈی، گوبھی اور شلغم کے نمائشی پلاٹ لگائے ہیں اور زمینداروں کو ان فصلات سے متعلق معلومات بھی فراہم کرتے ہیں۔

چائے کے لئے وہ زمین تیزابیت 4.5 سے 6.5 تک ہو موزوں ہوتی ہے، ایسی زمینیں بالائی دیر میں بھی پائی جاتی ہیں، زرعی تحقیقاتی مرکز سوات چائے کے پودے تیار کر کے موزوں زمین والے زمینداروں کو مفت مہیا کرتا ہے اور دیر ایریا سپورٹ پراجیکٹ کے تعاون سے دیر میں مختلف مقامات پر تجرباتی پلاٹ لگائی ہیں، پچھلے دو سالوں کے دوران دیر میں مندرجہ ذیل مقامات پر چائے کے تجرباتی پلاٹ لگائے گئے ہیں۔

فہرست برائے چائے تجرباتی پلاٹس

نمبر شمار	زمیندار کا نام	گاؤں کا نام	ضلع
1۔	محمد ایوب خان	تنگر کوٹ	دیر بالا۔
2۔	محمد ایاز	پناکوٹ	دیر بالا۔
3۔	مفتاح الدین	پناکوٹ	دیر بالا۔
4۔	حبیب الرحمان	پناکوٹ	دیر بالا۔
5۔	ہمایون خان	قلانڈی	دیر بالا۔
6۔	محمد زکریا	قلانڈی	دیر بالا۔
7۔	شریف الدین	بیبیوڑ	دیر بالا۔
8۔	افتخار	گنڈیگار	دیر بالا۔
9۔	دواخان	چکیاتنڑ	دیر بالا۔
10۔	محمد پرویز	بانڈی خوڑ	دیر بالا۔
1۔	نقیب احمد	ثمرباغ	دیر پائین۔
2۔	محمد ایوب	ثمرباغ	دیر پائین۔
3۔	شیر زمان	ثمرباغ	دیر پائین۔
4۔	کریم خان	رانڑی	دیر پائین۔

5۔	گل زادہ	جبگئ	دیر پائین۔
6۔	حاجی گل شیر	تالاش	دیر پائین۔
7۔	امیر عباس خان	تالاش	دیر پائین۔
8۔	اکبر خان	بیرو رحیم آباد	دیر پائین۔

85۔ مولانا محمد عصمت اللہ: کیا وزیر اعلیٰ ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ صوبے کے مختلف محکموں میں بعض اہم عہدوں پر باہر سے ملازمین کنٹریکٹ بنیادوں پر تعینات ہیں؛

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو:

(1) مذکورہ محکموں میں تجربہ کار افسران کے ہوتے ہوئے باہر سے کنٹریکٹ کی بنیاد پر تعینات کرنے کی ضرورت کیوں محسوس کی گئ؛

(2) مذکورہ افسران کی تنخواہ اور دیگر ماہانہ اخراجات کی تاحال محکمہ وار تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب اکرم خان درانی (وزیر اعلیٰ): (الف) جی ہاں، ان کی محکمہ وار تفصیل آخر میں دی گئی ہے۔

(ب) (1) اس تفصیل کے مطابق بعض افسران کی تقرری ناگزیر تھی، خطہ کی مخصوص جغرافیائی صورتحال کو پیش نظر رکھتے ہوئے بعض محکموں میں یہ تقرریاں کی گئی ہیں، ان میں محکمہ داخلہ، محکمہ ورکس اور کمشنر افغان مہاجرین شامل ہیں، بعض دوسرے محکموں میں تجربہ کار افسران کی عدم دستیابی کو مد نظر رکھتے ہوئے تقرریاں کی گئیں تاکہ انکے وسیع تجربہ سے فائدہ اٹھایا جاسکے، ان میں اے آئی جی (بم ڈسپوزل) اور کمانڈنٹ، ملاکنڈ لیویز شامل ہیں۔

بعض محکموں میں تکنیکی بنیاد پر تقرریاں کی گئیں ہیں اور انہیں مخصوص پراجیکٹ دیئے گئے ہیں، جن کی تکمیل مقررہ مدت میں پوری کرنی تھی، ان میں گورنر معائنہ ٹیم محکمہ آبپاشی وغیرہ شامل ہیں، چونکہ ان افسران کی تقرریاں مخصوص مدت کے لئے کی گئی ہیں، لہذا جونہی انکی مدت ملازمت پوری ہوگی انہیں فارغ کردیا جائے گا اور انکی ملازمت کی کوئی توسیع نہیں کی جائے گی۔

(1) مذکورہ افسران کی تنخواہ کی تفصیل محکمہ درج ذیل ہے۔

LIST OF OFFICERS EMPLOYED ON CONTRACT AS ON 1/2/2003.

S. No.	Name of Officer/BPS	Present posting	Period of contract employment	Monthly emoluments
1.	Brig (R) Safdar Hessian (BS-20)	Secretary W&S Deptt	Two years from 1.8.2001 to 31/7/2003	Rs. 29,340/-
2.	Brig.(R) Mahmood Shah (BS20)	Secretary Home & TAS Deptt	Two years from 11.9.2002 to 10.9.2004.	Rs. 32,405/-
3.	Brig.(R) Javed Abbas Chaudhry (BS20)	Managing Director Abaseen Construction corporation	Two years from 29.11.02 to 28/11/04. His terms & condition are under process in Finance Deptt.by Works & Services Deptt	Not yet decided
4.	Brig (R) Mushtaq Ahamd Alizai (BS20)	Commissioner Afghan Refugees NWFP	Two Years from 23.01.2002 to 22.01.04	Rs. 29,340/-
5.	Col (R) Marwat Khan (BS19)	Addl Secretary W&S Deptt	Two years from 01.10.2001 to 30.9.03	Rs. 25,000/-
6.	Lt.Col.(R) Said Rasool (BS-19)	Commandant, Malakand Levies.	Two years from 05.11.02 to 4.11.04. His terms & condition are under process in Finance Deptt. Sent by Home & TAs Deptt.	Not yet decided.
7.	Mr. Abdul Latif Gandapur (BS-19)	Member Governor Inspection Team	Two years from 7.03.02 to 6.03.04	Rs. 14,983/-
8.	Lt.Col (R) Rukhnuz Zaman (BS-18)	Deputy Secretary W&S Deptt.	Two years from 1.10.02 to 6.03.04.	Rs. 14,983/-
9.	Maj.(R) Arif Muneer (BS-18)	AIG Bomb Disposal Squad	Two years from 30.3.2002 to 29.03.04	Rs. 21.754/-
10.	Maj.(R) Abuds Salam (BS-18)	District Administer, Afhan Refugees, Haripur	He was an employee of the defunct RTB. No record of his contract appointment exists in E&A Deptt. He has filed a writ petition in the Peshawar High Court Circuit Branch,	Rs. 16,717/-

			Abbottabad, His case therefore, Subjdice	
11.	Lt.Col.(R) Maqsood Ali Khan (BS-19)	Project Director Hazara University	Two years w.e.f 15.9.2001.Terms & Conditions have been settled by Sec Higher Ed.Deptt.	Rs. 17,123/-
12.	Mr. Raqib Khan	Director General, Small Dams, Organization	Two years w.e.f 14.12.02 Terms & condition are under process by Irrigation Power Deptt.	Rs. 60000/-
13.	Mr. Muhammad Younis Marwat	Managing Director SHYDO	From 26.12.02 to 27.3.04. His Terms & conditions are under process in Finance Depts.	Rs. 33,134/-

88۔ مولانا عصمت اللہ: کیا وزیر اعلیٰ ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ نئے بلدیاتی نظام کے تحت ڈپٹی کمشنر اور اسسٹنٹ کمشنر کی آسامیاں ختم کر دی گئی ہیں

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ سابقہ ڈپٹی کمشنر اور اسسٹنٹ کمشنرز کے پاس کافی مراعات تھیں، مثلاً گاڑیاں، دفاتر، رہائش گاہیں اور فرنیچر وغیرہ

(ج) اگر (الف) اور (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو موجودہ نئے نظام کے تحت قانون مذکورہ مراعات اگر کسی کو حاصل ہیں تو ضلع کوہستان کی تحصیل پٹن اور داسو کی گاڑیاں تاحال کس کس کے زیر استعمال ہیں/تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب اکرم خان درانی (وزیر اعلیٰ): (الف) جی ہاں، یہ درست ہے۔

(ب) جی ہاں، یہ درست ہے۔

(ج) ضلع کوہستان کی تحصیل پٹن اور داسو کی گاڑیوں کی تفصیل درج ذیل ہیں۔

1۔ ضلع ناظم کوہستان	KH-1001	پجیرو قابل استعمال۔
2۔ ضلع نائب ناظم کوہستان	KH-4676	لینڈ کروز قابل استعمال۔
3۔ ڈسٹرکٹ کوارڈینیشن آفیسر	KH-2002	موٹر کار قابل استعمال۔

4۔ڈسٹرکٹ کوارڈینیشن آفیسر سپیشل ڈیوٹی	KH-1004	موٹر کار قابل استعمال۔
5۔ تحصیل ناظم داسو	SW-5832	بجیرو قابل استعمال۔
6۔ تحصیل ناظم پٹن	KH-1028	ڈبل کیبن قابل استعمال۔
7۔ تحصیل ناظم پالس	KHA-1023	ڈبل کین قابل استعمال۔
8۔اے ڈی او صحت کوہستان	KH-1022	قابل استعمال۔
9۔ ایضاً	PRA-1766	قابل استعمال۔
10۔ایضاً	KH-12186	قابل استعمال۔
11۔ایضاً	IDC-2613	قابل استعمال۔
12۔ایضاً	KH-1024	قابل استعمال۔
13۔ای ڈی او زراعت کوہستان	کے ایچ 1022	قابل استعمال۔
14۔ایضاً	DNA-144	قابل استعمال۔
15۔ای ڈی او فنانس، پلاننگ کوہستان	KH-1030	قابل استعمال۔
16۔ای ڈی او ایجوکیشن کوہستان	X-68-2424	نا قابل استعمال۔
17۔ای ڈی او ورکس اینڈ سروسز کوہستان	SW-38	سوزکی جیپ قابل استعمال۔
18۔ایضاً	KH-1024	سوزکی جیپ قابل استعمال۔
19۔ڈی ایف او کوہستان	KH-1008	ڈبل کیب قابل استعمال۔
20۔ڈپٹی ڈائریکٹر ورکس کوہستان	KH-1024	ڈبل کیب قابل استعمال۔

اراکین کی رخصت

جناب سپیکر: Next اراکین کی رخصت، جن معزز اراکین کی طرف سے رخصت کی درخواستیں موصول ہوئی ہیں، بغرض منظوری ایوان کے سامنے پیش کرتا ہوں، اسمائے گرامی ہیں، جناب حسین احمد

کانجو، منسٹر صاحب، آج کے لئے، جناب عبدالماجد خان، ایم پی اے، آج کے لئے، جناب قلندر خان لودھی صاحب، ایم پی اے، 30/4/2003 تا 4/5/2003 کے لئے، جناب سید قلب حسن صاحب، ایم پی اے، آج کے لئے، بغرض منظوری ایوان کے سامنے پیش کرتا ہوں، Is it the desire of the Hose that leave may be granted?

(The motion was carried)

Mr. Speaker: Leave is granted.

تعیناتیوں وتبادلوں سے متعلق خصوصی کمیٹی کی تشکیل

Mr. Speaker: A Special Committee Consisting of the fallowing Members, is hereby constituted under rule 194 of the Provincial Assembly of the NWFP Procedure and Conduct of Business Rules, 1988, to examine whether or not the postings and Transfers made recently in various Government Departments, particularly in Education and Health Departments, wherein conformity with rules and regulations, the Committee should submit its report to the House as early as possible:-

1. Mr. Akramullah Shahid, Deputy Speaker.	Chairman
2. Mr. Siraj ul Haq, Minister for Finance.	Member
3. Mr. Zafar Azam, Minister for Law.	Member
4. Maulana Amanullah Haqqani, MPA.	Member
5. Mr. Anawr Kamal Khan Marwat, MPA.	Member
6. Mr. Abdul Akbar Khan, MPA.	Member
7. Shahzada Muhammad Gustasip Khan, MPA.	Member
8. Syed Murid Kazim Shah, MPA.	Member
9. Mr. Bashir Ahmad Bilour, MPA.	Member
10. Mr. Muzaffar Said, MPA.	Member
11. Mr. Habib-ur-Rehman Khan, MPA.	Member
12. Mr. Hafeezullah Khan Alizai, MPA.	Member
13. Maulana Mohammad Asmatullah, MPA.	Member

The Ministers concerned of the Departments will be ex-officio Members of the Committee.

Mrs. Riffat Akbar Swati: Mr. Speaker sir, Thank you very much for not including anybody from our side.

(Applause)

جناب سپیکر: میرے خیال میں آپ کی یہ بات بجا ہے، لیکن جتنے بھی پارلیمنٹری لیڈرز ہیں، ان سب کو Accommodate کیا ہے۔

محترمہ رفعت اکبر سواتی: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب سپیکر: جی۔

محترمہ رفعت اکبر سواتی: اب ہمیں کچھ ایسا سلسلہ کرنا پڑیگا کہ ہم جو خواتین بیٹھی ہیں، ہم اپنے پارلیمنٹری For and Against کے دو لیڈرز بنالیں تاکہ ہماری بھی کوئی حیثیت ہو۔

جناب سپیکر: بالکل یہ حق آپ کو حاصل ہے۔۔۔۔

(قہقہے)

محترمہ صابرہ شاکر: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب سپیکر: جی۔

محترمہ صابرہ شاکر: میں آپکی توسط سے سپیشل پریس والوں سے ایک ریکویسٹ کرنا چاہتی ہوں کہ یہ آج کل مسلسل خاصکر یہ پینٹ شرٹ کے بارے میں جو قرارداد پاس ہوئی تھی، اسکا مقصد سراج الحق صاحب نے بالکل بیان کیا تھا، اس کا مقصد یہ تھا کہ اسکی وجہ سے Inferior complex جو بچوں میں پیدا ہو رہا ہے، اسکو ختم کیا جائے اور کیونکہ شلوار قمیض جو ہے، وہ ہمارا مشرقی لباس ہے اس لئے اسکو رائج کیا جائے، لیکن یہاں پر لوگوں کے ذہنوں میں وہ چیز اتنی غلط گئی اور آج کے اخبار میں آیا ہے کہ پردے کے متعلق ایک قرارداد پاس ہو گئی تو آپ سوچئے آپکا تو حق ہے کہ آپ لوگوں میں آسانیاں پھیلائیں، یہ تو نفاذ شریعت سے پہلے ہی لوگوں کو ڈرایا جا رہا ہے تو اس سے اسلام کو نقصان پہنچ رہا ہے۔۔۔۔

(تالیاں)

محترمہ صابرہ شاکر: ہمارا کچھ نہیں جاتا، وہ کہتے ہیں ناں، ایم ایم اے حکومت کا کچھ نہیں ہوتا، لیکن پلیز یہ آپ ایسا نہ کریں۔

تحاریک التواء

جناب سپیکر: جی جی، Next۔ Mr. Anwar Kamal Khan, MPA, Mr. Abdul Akbar Khan, MPA, Mr. Iqbal, MPA, and Shahzada Muhammad

Gustasip Khan, MPA, to please move their joint Adjournment motion No. 5, and Mr. Pir Muhammad Khan, MPA, may also move his similar adjournment motion No. 88, on the same subject.

جناب اسرار اللہ خان: جناب سپیکر صاحب! پرون جناب سردار صاحب ایډجنرنمنټ موش پیش کړے وو، هغه باندې قرارداد پاتے دے جی، زه وایم چې دا قرارداد-----

جناب سپیکر: ان شاء اللہ د ټی بریک نه پس به واخلو، د ټی بریک نه پس۔

محترمہ صابرہ شاکر: سپیکر صاحب ایک بات یہ ہے کہ میں قرارداد کی بات نہیں کر رہی، میں کہہ رہی ہوں کہ پریس والی اسکو غلط تشہیر نہ کریں۔

جناب سپیکر: انہوں نے نوٹ کر لیا ہے، مسٹر انور کمال خان، ایم پی اے۔

جناب انور کمال خان: جناب سپیکر! زه مشکور یمه، دا یو ایډجنرنمنټ موشن که تاسو ته یاد وی، نو په دې تیر سیشن کښې ما او عبدالاکبر خان او زمونږه نورو ملګرو دا ایډجنرنمنټ موشن پیش کړے وو، چې کوم دا سمبلی دا بلډنګ دلته جوړیږی لګیا دے، د دې په سلسله کښې تاسو حکم مطابق دلته یو بریفنګ دے اسمبلی ممبرانو ته ورکړے شوې وو، چې په هغې کښې اکثریت-----

جناب سپیکر: موشن خو واوروه کنه، تاسو سره کاپی نشته؟

جناب انور کمال: ما ته ئے دهغې کاپی نه ده راکړے۔

جناب سپیکر: کاپی نشته؟

جناب انور کمال خان: او جی زه په زبانی درته تیر کړم جناب، جناب عالی! "اسمبلی کی کارروائی روک کر اس اہم اور فوری نوعیت کے عوامی مسئلے پر بحث اور تحقیقات کی اجازت دی جائے جو کہ موجودہ صوبائی اسمبلی کی بلڈنگ کے توسیعی منصوبے کے ٹینڈر اور جگہ کے معاملات کی وجہ سے پیدا ہوئی ہے اور جس میں کافی حد تک بے قاعدگیاں کی گئی ہیں، اس مسئلے پر عوام میں بے چینی اور اضطراب پایا جاتا ہے، بحث کی اجازت دی جائے" نو جناب والا! څه وخت کښې چې هغه بریفنګ-----

جناب سپیکر: زما خیال دے خو دا ټول Movers چې دی، Number by number دغه پیش کړی نو بیا دهغې نه پس عبدالاکبر خان، ایم پی اے۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! کاپی توہمیں بھی نہیں ملی۔

جناب سپیکر: اچھا۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! اسمبلی کی کارروائی روک کر اس اہم مسئلے پر بحث کی اجازت دی جائے، جو اسمبلی کی بلڈنگ بنانے کے سلسلے میں۔۔۔۔۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب، زبانی نه شی پیش کولے، دے به اول Written لولی۔۔۔۔۔

(تالیاں)

جناب عبدالاکبر خان: ما ځان سره لیکلئ دی خو زما خیال دے ته نه وینے، تاته خو ئے نه شم بنودلے، ما ځان سره لیکلئ دی۔

جناب پیر محمد خان: نه ته زبانی لګیا ئے، اول به کاپی ستا خپل پیډ۔۔۔۔۔

جناب عبدالاکبر خان: کاپی ما سره ده کنه، ته نه وینے۔

جناب پیر محمد خان: نه According to the rules ته۔۔۔۔۔

جناب عبدالاکبر خان: دغه نه ده۔

جناب پیر محمد خان: نه جی، رولز تاله اجازت نه درکوئ۔

جناب عبدالاکبر خان: ما ته اووایه په کوم ځائے کښې ئے لیکلی دی؟

جناب پیر محمد خان: رول نمبر 206 دے جی، رول 206 دے اول اولولی۔

جناب سپیکر: جناب عبدالاکبر خان صاحب!

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! اسمبلی کی کارروائی روک کر فوری اور مفاد عامہ کے مسئلے پر بحث اور تحقیق کی اجازت دی جائے، جو کہ موجودہ اسمبلی کی بلڈنگ کے توسیعی منصوبے کے ٹینڈر اور جگہ کے

معاملات کی وجہ سے پیدا ہوا ہے اور جس میں کافی حد تک بے قاعدگیاں کی گئی ہیں، اس مسئلے پر عوام میں بے چینی اور اضطراب پایا جاتا ہے، اس لئے اس پر بحث کی اجازت دی جائے۔

جناب سپیکر: مسٹر حامد اقبال ایم پی اے، (Absent) شہزادہ محمد گستاسپ خان، ایم پی اے۔

شہزادہ محمد گستاسپ خان: تھینک یو سر، جناب عالی! اسمبلی کی کارروائی روک کر اس اہم اور فوری نوعیت کے عوامی مسئلے پر بحث اور تحقیقات کی اجازت دی جائے، جو کہ موجودہ صوبائی اسمبلی کی بلڈنگ کے توسیعی منصوبے کے ٹینڈر اور جگہ کے معاملات کی وجہ سے پیدا ہوا ہے اور جس میں کافی حد تک بے قاعدگیاں کی گئی ہیں، اس مسئلے پر عوام میں بے چینی اور اضطراب پایا جاتا ہے، لہذا بحث کی اجازت دی جائے، تھینک یو۔

Mr. Speaker: Mr. Pir Muhammad Khan, MPA, also move his adjournment motion No. 88, on the same subject.

جناب پیر محمد خان: شکریہ جناب سپیکر صاحب! بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ محترم جناب سپیکر صاحب! میں آپکی توجہ ایک انتہائی اہم معاملے کی طرف مبذول کرنا چاہتا ہوں اور وہ یہ کہ صوبہ سرحد اسمبلی کے ممبران بالکل ناک نیچے کروڑوں روپے کی خرد برد جاری ہے اور ہم ممبران اسمبلی اپنی انکھوں سے یہ تماشا دیکھ کر حیران اور انگشت بہ دندان ہیں، اسمبلی کے لئے نئی منظور شدہ بلڈنگ کے جاری کام پر کتنے کروڑوں روپوں کی خرد برد کی جارہی ہے اور جس پر پراجیکٹ کی منظوری سے چیف انجینئر نے خود بھی انکار کیا تھا، منظوری سے چار ماہ قبل یعنی پیشگی کام شروع کیا گیا، چنانچہ کروڑون کے اس خرد برد پر بحث کرکے ایک سپیشل کمیٹی کے ذریعے تحقیقات کی جائے، شکریہ۔

Mr. Abdul Akbar Khan: Mr. Speaker! I am on a point of order.

جناب سپیکر: جی۔

جناب عبدالاکبر خان: دا ډیر اهم پوائنټ آف آرډر په دې، دے په دا رولز تقریباً تقریباً څه نه څه مونږه تاسو ته هم زر زر په ګوته کړو او که مو یاد شی مونږ هم دغه شان یاد کړئ دی، ممبر صاحب زما ایډجرنمنټ موشن اورولو باندې پوائنټ آف آرډر Raise کړو او هغه د رول 206 حواله ورکړله نو 206 وائی، "A motion or amendment shall not be moved in a form different from that in which it appears on the notice paper unless the speaker, in his

هغه ته څه پته discretion, permits it to be moved in any altered form”
اولګیده چې Different form کښې زه پیش کومه؟

جناب سپیکر: ہاں،ہاں۔

جناب عبدالاکبر خان: دا خو هغه سره تعلق ساتي، چې ما پیش کړئ یو شان-----

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب دے نوټس کښې به دا لیکلی چې کوم شکل کښې نوټس ورکوئ-----

Mr. Speaker: The point raised by honourable Pir Mohammad Khan, was not relevant.
Mr. Abdul Akbar Khan: Thank you, Sir.

جناب انور کمال خان: اجازت به وی سر۔

جناب سپیکر: جی،انور کمال خان!

جناب انور کمال خان: جناب سپیکر، زه مشکوریمه، دا ایډجرنمنټ موشن، ما عرض کولو چې تاسو یو بریفنګ دلته Arrange کړے وو او هغه بریفنګ کښې زمونږه دے اسمبلئ او د مختلف، Sorry میں معافی چاہتا ہوں میں اردو میں بات کروں گا تو اسی سلسلے میں ایک میٹنگ بلائی گئی تھی اور اسمیں بریفنگ دی گئی تھی، جبکہ سیکرٹری ہیلتھ اس وقت بریگیڈیئر صفدر اعوان نے ہمیں بریفنگ دی تو وہ جو Slides ہمیں دکھا رہے تھے، ان Slides سے یہ پتہ چلا کہ جو طریقہ کار ٹینڈر کا یا کام کی نوعیت کا، شروع کرنے کا ہوتا ہے وہ یہ تمام اراکین اسمبلی اس سے بخوبی واقف ہیں کہ جب آپ کوئی کام کرتے ہیں تو سب سے پہلے اسکے ٹینڈر Float کئے جاتے ہیں، جس میں مختلف کنٹریکٹرز جو کہ کوالیفائی کرتے ہیں، وہ آتے ہیں اور اپنی اپنی Bids دیتے ہیں، جو کوالیفائیڈ ہوتے ہیں، جب انکے وہ ٹینڈر کھولے جاتے ہیں اسکے بعد جسکا سب سے Lowest tender ہوتا ہے وہ Accept کیا جاتا ہے اور جب ٹینڈر Accept کر لئے جاتے ہیں تو اسکے بعد انکو ورک آرڈر ایشو کیا جاتا ہے اور ورک آرڈر ایشو کرنے کے بعد انکو اجازت ملتی ہے کہ وہ اس پر کام شروع کریں، یہی طریقہ کار تمام عمر سے رائج ہے اور وہ یہی طریقہ کار ہونا چاہیئے، لیکن جب وہ بریفنگ ہمیں دے رہے تھے تو اس سے یہ پتہ چلا کہ اگست 2002 میں انہوں نے سب سے پہلے یہاں پہ کام شروع کیا، ہمارے محترم گورنر صاحب یہاں پہ آئے اور انہوں نے Ground

breaking ceremonyکے ذریعے انکو اجازت دی اور کام شروع کیا اگست میں، پھر جا کر کام شروع کرنے کے بعد اور اجازت دینے کے بعد، ابھی یہ بھی پتہ نہیں ہے کہ اسکا ٹھیکیدار کون ہو گا، کس کے کھاتے میں یہ ٹھیکہ جائے گا، لیکن ستمبر کے مہینے میں ٹینڈر Floatہو رہے ہیں اور پھر جا کر ستمبر یا اکتوبر میں کہیں وہ ٹینڈر منظور ہو رہے ہیں۔

جناب سپیکر: انور کمال خان! زما خپل خیال که شارټ غوندے خبرې او کړئ ځکه چې څلور پینځه مووړز دی۔

جناب انور کمال خان: راخلم ئے د سر نه دا اورسیدم۔

جناب سپیکر: دا پروسیجر دے یا خو د Admission د پاره دے، مطلب دا دے۔

جناب انور کمال خان: زه بس آخیرنی خبره د لته کومه۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: بس صحیح شوه Shortly۔

جناب انور کمال خان: کار پرے شروع شو او ورک آرډر ئے په نومبر کښې پرے ورکړے دے، اوس مونږه دا وایو چې یو طرف ته خو د چیف انجینئر دا رپورټ دے چې دا ځائے فټ نه دے او هغې د پاره چهبیس کروړ روپو پراجیکټ دے نو بیا ئے Revised estimatesد تین کروړ روپو مزید ورکړو، مونږه د امحسوسوؤ، مونږه د محسوسوؤ چې دا د عوامو پیسه ده دا د خوارانو، غریبانو پیسه ده، د دې تپوس کولو زمونږه حق شته، لهذا مهربانی اوکړئ، دا کمیټی ته حواله کړئ چې د دې تحقیقات اوکړئ او رپورټ په اسمبلئ کښې پیش کړی۔

جناب سپیکر: منسٹر صاحب۔

ملک ظفر اعظم (وزیر قانون): میں آپکی وساطت سے عبدالاکبر خان صاحب سے یہ پوچھنا چاہتا ہوں کہ کیا یہ ایڈ جرنمنٹ موشن کے زمرے میں آتا ہے؟ ٹھیک ہے آپ نے ایڈمٹ کیا ہوا ہے، لیکن کیا یہ ایڈ جرنمنٹ موشن بن سکتا ہے؟

جناب انور کمال خان: اسکو تو میرے خیال میں زیر بحث بھی نہیں لانا چاہیئے، یہ تو آپکی اتھارٹی کو چیلنج کرنے کے مترادف ہے، ایک دفعہ آتی ہے تو وہ اسکا مطلب ہے کہ بن گئی ہے بن کر آئی ہے۔

جناب سپیکر: ہاں۔

جناب عبدالاکبر خان: اگر نہ ہوتی تو نہ آتی۔

جناب انور کمال خان: جناب سپیکر!

جناب سپیکر: انور کمال خان صاحب!

جناب انور کمال خان: جناب سپیکرThis has become the property of the House!

آپ نے اسکوAcceptکر لیا ہے اور آج کے ایجنڈا پہ ہے، اس پر بحث نہ کریں۔

Mr. Speaker: That stage is over.

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! یہ انتہائی اہم مسئلہ ہے، آپکی بات صحیح ہے کہ اگر اسکو ایڈمٹ کرتے ہیں یا کمیٹی کے پاس بھیجتے ہیں تو دوسری سٹیج پہ، اس وقت میں اس پر دو چار باتیں کرنا چاہتا ہوں، ایک تو یہ کہ اس اسمبلی کے لئے جناب سپیکرHundredکنال کی زمین حیات آباد میں لی گئی اور وہ صرف اسمبلی کے نام پر لی گئی ہے اور خریدی گئی ہے کہ وہاں پر سارا اسیکرٹریٹ بنے گا اور اسکے لئے 1988 میں بھی، 1990 میں نقشے بھی بنے اور سب کو کچھ ہوا، اب یہاں پرI don't knowکہ ضرورت محسوس ہوئی، لیکن اس وقت کا جو چیف انجینئر تھا، جو اس صوبے کا خاصکر ورکس میں سب سے اعلیٰ ٹیکنکل آدمی ہوتا ہے، اس نے اسکو ٹیکنکل گراونڈ پہOpposeکیا Technically this soil is not feasible اتنا لوڈ یہ Soilنہیں لے سکتی، یہ جگہ غلط ہے نہ صرف اسکیSoilاتنا لوڈ لے سکتی ہے، بلکہ جو آئندہ پچاس سالوں کے لئے آپ بنا رہے ہیں اور اتناCongestionہو جائے گا، پچاس سالوں میں کہ یہ جگہFeasible نہیں ہے، اسکو اوایس ڈی بنا دیا گیا اور جناب سپیکر جبPer-qualificationہو رہی تھی، کیونکہ یہ جو ٹینڈر کا طریقہ کار ہے اس میں پہلےPre-qualificationہوتی ہے پھر جوPre-qualify ہوتے ہیں پھر وہCompetitionمیں آتے ہیں تو ستاون کنٹریکٹرز نے پری کوالیفکیشن کے لئے درخواست دے دی، چیف انجینئر جو ٹیکنکل آدمی ہے وہ اسکو غلط ثابت، پھر جب لیبارٹری کو بھیجا گیا توSoil اتنی کمزور تھی کہ وہ اس بلڈنگ کے لوڈ کو برداشت نہیں کر سکتی تھی تو پھر انکےRates enhance کر دیئے کہ نیچے آپ سریا ڈالیں اور سیمنٹ ڈالیں تو دو ڈھائی تین کروڑ روپے اس طرح اس پرCostآگئی اور میں ایک بات اور بتاؤں، ہم نے جو اس وقت حساب لگایا جناب سپیکر، تقریباً میرے خیال میں بائیس سو روپے Per

میرے خیال میں امریکہ میں ریٹ ہو تو ہوگا، Per square feet بائیس سو روپے square feet، پاکستان میں تو بائیس سو روپے Per square feet، کیونکہ حیات آباد میں آپ کو Fresh بلڈنگ بنائیں تو چار سو، پانچ سو، چھ سو سے زیادہ نہیں آتا اور اس بائیس سو میں کارپارک بھی بائیس سو روپے Per square feet آپ نے ٹھیکہ دار کو دیا ہے، میرے خیال میں اس سے زیادہ ظلم، ایک طرف تو آپ کہتے ہیں کہ یہ صوبہ غریب ہے، لوگوں کو نکال رہے ہیں، پنشن نہیں دے رہے ہیں، کنٹریکٹ پہ لوگ لے رہے ہیں اور دوسری طرف بائیس، چھبیس کروڑ روپے، آپ پانی میں پھینک رہے ہیں اور صرف ایک ٹھیکہ دار کو خوش کرنے کے لئے تو جناب میری ریکویسٹ ہے کہ اسکو کمیٹی کے حوالے کیا جائے۔

جناب سپیکر: جی، شہزادہ گستاسپ خان صاحب!

شہزادہ محمد گستاسپ خان: سر، اس پر۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: آپ زریں خیالات سے اس ایوان کو مطلع فرمائیں۔

شہزادہ محمد گستاسپ خان: سر! اس ضمن میں انور کمال خان صاحب اور عبدالاکبر خان صاحب کافی چیزیں آپ کے نوٹس میں لے آئے ہیں، میں زیادہ اس بات کو Repeat نہیں کرنا چاہتا ہونگا، میں اس میں صرف یہ کہوں گا کہ صوبائی اسمبلی کی اپنی Credibility کا سوال ہے اس لئے کہ جس طرح پیر محمد خان صاحب کی تحریک التواء کی تحریک آئی کہ صوبائی اسمبلی کے ممبران کی ناک کے نیچے ایک بڑی بے قاعدگی عمل میں آرہی ہے اور اگر ہم اسے چیک نہیں کر سکتے، اس کی پیش بندی نہیں کر سکتے تو میرا خیال ہے لوگ ہم سے مایوس ہو جائیں گے تو میرے خیال میں سر، میری یہ رائے ہے کہ اس پہ آپ سپیشل کمیٹی بنائیں اور یہ معاملہ اس کے حوالے کریں، تاکہ ساری باتیں سامنے آسکیں کہ اس میں کیا بے قاعدگی ہوئی ہے؟ اگر سچائی ہوگی، وہ بھی سامنے آجائے گی اور اگر کوئی غلطی ہوگی، وہ بھی سامنے آجائے گی۔

جناب سپیکر: بشیر احمد بلور صاحب!

جناب بشیر احمد بلور: ډیره مهربانی سپیکر صاحب، تاسو دا ټول اوګورئ نو دے ایډجرنمنټ موشن کښې دوئ دا Clear cut لیکلئی دی چې "ٹینڈر اور جگہ کے معاملات کے وجہ سے پیدا ہوا اور جس چیز میں کافی حد تک بے قاعدگی کی گئیں" ټینډر باره کښې

دے ، دے کښې هډو څه خبره نشته او څنګه چې تاسو ته عبدالاکبر خان هم خبره اوکړه چې بدقسمتی دا ده چې دے کښې زمونږه صوبے نه یو ټهیکیدار هم نشته، دوه ټهیکیداران چې دی، هغه اسلام آباد نه دی او شپږ ټهیکیداران چې دی هغه د لاهور نه دی، نو هم هغوې پکښې کوالیفائیډ دی، باقی زمونږ صوبه کښې دا دومره لوئے لوئے ټهیکیداران دی، هغې پاره هیڅ جواز نه وو چې هغوې ته څه ټینډر ملاؤ شی، بیا داسې نه چې تاسو هغه وخت نه، دا بریفنګ ستاسو مهربانی سره شوې وو هغې کښې مونږ دا ریکویسټ اوکړو چې دا دلته بلډنګ جوړیدل دومره زیاتے دے ، دومره زیات Congestedعلاقه ده چې دا څومره شل کاله یا سل کاله به تیریدے چې دلته دا اسمبلی او دا مونږ اوس چې راځو نو دومره دلته بهیرے وی چې نیمه نیمه ګهنټه روډ بند وی نو دے پاره مخکښې حکومتونو سل کناله دوه سوه کناله زمکه حیات آباد کښې آغستے ده اوپکار ده چې هلته دا جوړ شوې وے خو اوس خیر تاسو دا وائیل چې یره دے باندې دومره اولګیدے ، د حکومت پیسے پرے ضائع کیږی نو مهربانی اوکړئ چې دا د کمیټی ته حواله شی او دا څه ټینډرے چې شوې دی، دا څنګه چې عبدالاکبر خان اووئیل دغه شانتے ما سره هم دا ریکارډ پروت دے چې بائیس سو روپے Per square feet باندې په دنیا کښې چرته داسې ریټ نشته خاصکر پاکستان کښې،نو دا دے کمیټی ته حواله شی، هلته د Thrash outشی چې زیاتے شوې دے نو د عوامو پیسے دی یا په هغې باندې ډسکشن اوشی۔

جناب سپیکر: سراج الحق صاحب۔

جناب سراج الحق (سینئیر وزیر): بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِیمِ۔جناب سپیکر صاحب! مونږه دا غواړو چې تمام معاملات بالکل صاف او شفاف وی او د عوامو نه او بیا خاصکر د اسمبلی د ممبرانو نه هیڅ شے پټ او پناه نه دے پکار او اوس چې، چونکه جمهوریت بحال دے او عوامی نمائندګان د دې وطن په هر اهم معامله کښې شریک دی، د دې وجه نه مونږه د دې خبرې حمایت کوؤ چې دا دے کمیټی ته حواله شی او د قوم په مخکښې دے هره خبره راوړلے شی۔

جناب سپیکر: دا ایډمشن د پاره مطلب دا دے چې----

جناب عبدالاکبر خان: زما خیال دے هغوي خو وائی چې کمیټی ته په حواله شی نو د ضرورت خو نشته، Admission The motion should be referred to the Special Committee Constituted by Speaker.

جناب سپیکر: نه سپیشل نه، ورکس اینډ سروسز Concerned کمیټی ده۔

The adjournment motion moved by honorable Members is to be referred to the Standing Committee concerned. Is it the desire of the House that the motion moved by honorable Members may be referred to the concerned Standing Committee? Those who are infavour of it may say ‘Yes’ and those who are against it may say ‘No’

(The motion was carried)

Mr. Speaker: The ‘Ayes’ have it. The motion is referred to the concerned Standing Committee. Next Maulana Amanullah Haqqani, MPA, to please move his adjournment No. 140. Maulana Amanullah Haqqani, MPA, Please.

مولانا امان اللہ: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ اسمبلی کی کارروائی روک کر ایک اہم مسئلے پر بحث کی اجازت دی جائے اور وہ یہ کہ ایک مصلحت کے تحت یونیورسٹی کے ایک انتہائی جونیئر شخص کو قواعد وضوابط کے برعکس پشاور یونیورسٹی کے وائس چانسلر کے اہم منصب پر تعینات کیا گیا ہے، جس کی وجہ سے موصوف دیدہ دلیری سے باقاعدگیوں اور اقرباءپروری پر عمل پیرا ہے، چونکہ موصوف نظریاتی طور پر ایک مخصوص طبقے سے تعلق رکھتا ہے اور طلباء کی اکثریت کی پرواہ نہ کرتے ہوئے کھلے عام پرچار کر رہا ہے، جس سے طلباء میں شدید بے چینی پائی جاتی ہے، جس کی وجہ سے کسی بھی وقت ناخوشگوار صورتحال پیدا ہو سکتی ہے، اس لئے ان حالات کا تدارک کرنے کے لئے کوئی جامع حل تلاش کریں اور اس اہم منصب کے شایان شان ایک قابل اور اچھی شہرت کے حامل شخص کو تعینات کیا جائے۔

جناب سپیکر: جی!

مولانا امان اللہ: جناب سپیکر صاحب دا کوم ایډجرنمنټ موشن چې ما بیان کړو، د دې متعلق زه مختصراً یو څو خبرې کول غواړم، زمونږ د پېښور یونیورسټی وی، سی چې کوم شخصیت دے، هغه د دې علاقے ټولو خلقو ته معلومه ده، چې په پېښور یونیورسټی کښې هغه کوم بے قاعدګیانے کوی، انتظامی عهدو باندې

چې کومے طریقے سره خلق راولی، پیښور یونیورسټی د پاره د 1974ایکټ نافذالعمل دے، هغه 13د هغه یوه دفعه ده، هغه هر وخت په عمل کښې راولی، حالانکه دا د هنګامی بنیادونو د پاره دغه دفعه ده او هغه په هغې باندې خپل من پسند افراد بهرتی کوئ او بیا سینډیکټ نه د هغوې منظوری هم نه آخلی او جناب سپیکر صاحب! زه دے معزز ایوان ته درخواست کوم چې دوئ په دې اهم مسئله باندې غوراوکړئ او چې کوم کرتوتونه د پیښور یونیورسټی وی سی کوی او مالی بےقاعدګیانے په یونیورسټی کښې کولے شوې دی، هغه ټول یونیورسټی ته پته ده، ټولو خلقو ته پته ده، دهغې تحقیقات دے اوشی، هغه یو خپل رشته دار له د کیبل د تنصیب د پاره ټهیکه ورکړې ده او په ایس ټی سی هال کښې ئے هغه ته باقاعده دفتر هم الاټ کړے دے، دغه رنګے د UKنه ستره لاکه روپے هغه راوړے او د منصوبے په نوم باندې ئے راوړے، دهغې هیڅ ریکارډ بالکل نشته دے۔

جناب عبدالاکبر خان: ستره لاکه۔

مولانا امان اللہ حقانی: دهغې تحقیقات به جی، دا بیا د ایوان ذمه داری ده چې دهغې تحقیقات اوکړی، د پراس پریکټس، دائے بجټ کښې Allocateکړے دے چې پراس پریکټس نه کوے آمدنی راځی، دهغې کومے پیسے راځی، دهغې هیڅ ذکر نشته، کیلنډرے ئے په یونیورسټی کښې شائع کړے دی، هغه په ډیپارټمنټونو باندې په زور باندېخرڅوی او دهغه پیسو هیڅ حساب کتاب نشته دے، نو زه دا وایم چې دغه ایوان په دې باندې غوراوکړئ چې د دېڅه اوشی۔

جناب سپیکر: مولانا فضل علی صاحب، منسٹر فار ایجوکیشن۔

مولانا فضل علی (وزیر تعلیم): بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِیمِ۔

جناب شاه راز خان: جناب زه هم لږه خبره کول غواړم، نو که ماته اجازت راکوئ نو۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: چې منسټر صاحب جواب ورکړی، نو مطلب دا دے چې ډیر ښوک به پرے وائیل غواړی ځکه چې دا کوم صورتحال بیان شولو نو۔۔۔۔

جناب شاه راز خان: خه جی۔

وزیر تعلیم: زمونږ معزز رکن چې کومه خبره مخے ته راوړے ده، انتهائی اهمه ده او پکار ده چې مونږه په هغې باندې یو فیصله اوکړو او بیا داسې خبرو کښې چې زمونږه جناب عبدالاکبر خان صاحب او اوه شامل شی نوره هم بیا خوند اوکړئ هغه خبره جی (قہقہے) هغه خبره نوره هم اهمیت اختیار کړی جی، طریقه کار دا جی چې د یونیورستی او د بورډ، دا زمونږ ټول ایوان ته معلومه ده، د دې تقرری چې کوم کیږی د وائس چانسلر د 1974د ایکټ د بلاندې د یونیورستی د هغې سمری باقاعده گورنر صاحب ته ځی او هغوې ته یو پینل لاړ شی نومونو او بیا هغوې په هغې کښې یو سړی تقرری اوکړئ او د هغې تعیناتی اوکړئ، دا ذوالفقار حسین گیلانی دے، 12/12/2000 کښې دوی تقرر شوې وو جی او دے دسمبر کښې د دوی وخت هم آئنده ختمیږی، خو کومه خبره چې زمونږ معزز رکن راوچته کړې ده چې څومره زمونږ نه کیدے شی په هغې باندې به باقاعده ایکشن اخلو او په دې باندې دوئ ته وایم چې گورنر صاحب سره به زه په دې باندې خبره اوکړم او چې کومے بے قاعدگئ وی یا څه وی نو باقاعده به مونږه د هغې نوټس آخلو او داسې به دا خبره نه پریږدو۔

جناب سپیکر: جی، مظفر سید صاحب!

جناب مظفر سید: جناب سپیکر صاحب! په دې باندې ما هم یو توجه دلاؤ نوټس جمع کړے وو خو بهرحال دا ډیره ښه ده چې مولانا حقانی صاحب، هغوې مخکښې شو۔هر ورځ په یونیورستی کښې جلسے وی ، جلوسونو دی ،هنگامے دی، دیونیورستی ماډل ایکټ په شکل طالب علمان هم دهغې مخالفت کښې راوتی دی،اساتزه هم د هغې خلاف راوتی دی، ټول پروفیسرز هم د هغې خلاف راوتی دی نوزه هم په فلور باندې مختصردا مطالبه کوم چې د یونیورستی ماډل ایکټ ټولو خلقو مسترد کړے دے۔داهم د یو فرد واحد د سوچ او دفکر نتیجه ده۔ دے وجه نه مونږه د یونیورستی ماډل ایکټ خلاف هم په دې فلور باندې خبره کول غواړو او د منسټر صاحب او د دې ټول ایوان توجه دے ته راگرځول غواړو چې په یونیورستی کښې دا کومه بے چینی ده په طالب علمانو کښې، پروفیسر

حضرات کېنې، نو د هغې اثر ټول ډائریکټ مونږه باندې دے۔ دے وجه نه په سختئ د دې خلاف نوټس واغستے شی۔ شکریه۔

جناب سپیکر: شاه راز خان۔

جناب شاه راز خان: جناب سپیکر! بسم الله الرحمن الرحیم!زما ګزارش دا دے جی چې ما سره دا یو خط دے د پروګریسو ټیچرز ایسوسی ایشن یونیورسټی آف پشاور ، دیکښې هغوې پورا تفصیلات لیکلئی دی چې زمونږه د وائس چانسلر صاحب مالی بدعنوانی او دپاکستان د بنیادی نظریئے خلاف چې دهغه کوم جزبات دی او کوم فری ټی وی والا ځی او هغوې له انټرویګانے ورکوی او پته نشته هغه دین اکبری ځیزجوړول غواړی په اسلامک سنټر کېنې چې هغې کښېمونږه دا ټول مزهبونه یو ځائے کوؤ، څه نوے نوے شیونه هغه سړی راولی په دغه Intellectual Instituteکښې ،زما ګزارش دا دے چې که فرض کړه دلته کښې عبدالاکبر خان صاحب او دا مشران نور ناست دی ، کوم چې په دې بزنس زمونږنه زیات ښه پوهیږی۔ دلته اووائیلے شو چې دا دګورنر صاحب په اختیار کښې ده نو زما ګزارش دا دے چې مونږه یو قرارداد دلته کښې پیش کوؤ د دې اسمبلی نه چې د پیښور یونیورسټی جمله معاملات سره د دې وائس چانسلر چې کوم حرکتونه او کوم مالی بدعنوانی یا د نظریه پاکستان او داسلام خلاف چې د ده کوم خبرې اوکوم Activitiesدی چې د هغې خلاف هم یوانکوائری او یو فیصلے ته ورباندې مونږه اورسو او ګورنر صاحب په خدمت کښې مونږه یو قرارداد چې هغه د دې ځائے نه لاړ شی چې بهځ د دې ځیز هغوې غوراوکړئ ځکه چې هغه چانسلر دیونیورسټی دے او دا سړے لری کړئ ددغه یونیورسټی نه ځکه چې دا زمونږه ټول صوبه سرحد طالب علمان او زمونږه ماشومان او زمونږه ستوډنټس هلته کښې سبق وائی۔

(شور)

Mr.Speake: Order please.

جناب شاه راز خان: دهغوې نظریه او عقیده هم خرابوی او مالی بدعنوانی هم کوی او ډیر لوئے لسټ دے دلته چې بعض پروفیسران چې پی۔ ایچ۔ډی ډاکټران وو

هغوي د دې وجه نه د يونيورسټي نه اووتل ـ بعض داسې خلق چې هغه -Non Competentخلق او بالکل ، هغه راغلل او په يونيورسټي باندې قابض شو۔

جناب سپیکر: آرڈر پلیز، امان اللہ حقانی صاحب!

مولانا امان اللہ: جناب سپيکر صاحب! شاه راز خان چونکه د سنډيکټ ممبر هم دی، دوی ته تفصيلات به نور هم معلوم وی خو دوئ دااختصار نه کار واغستو۔زه وايم چې دا مسئله ډيره حساس ده او د دې فوری يو حل پکار دے۔دا معزز محترم منسټر صاحب خو خبره اوکړه خو زه د دېنه مطمئن نه يم چې ګورنر ته دغه کړی،بيا دا معزز يوان د څه د پاره دے ، ديو وی۔سی۔علاج دوی نه شی کولے ؟

جناب سپیکر: يا خو دا ده چې دلته کبنې د House Standing Committee ده۔ په ايجوکيشن باندې، څنګه تاسو غوره کوئ۔ هغه ته به دا ريفر کړو د Securitization د پاره هغوي به اوګوری چې يعنی څه الزامات دی کوم۔۔

Mr. Abdul Akbar Khan: Sir! Basically he is the appointee of the Governor. He is Chancellor if the University.

څنګه چې منسټر صاحب اووائيل چې مونږ به ګورنر صاحب ته اوليکو دد ے اسمبلی د ټولو ممبرانو دا جزبات به هم ورسره پکبنې شامل کړی چې يره د دې سړی چې کوم کوم پوائنټس دی، داټول به هغوي ته اوليږی که فرض کړه هغې کبنې څه کارروائی اونه کړه نو بيا زما خيال داسې راځی چې He cannot take any action under the law against the Vice Chancellor as such.ټهيک شوه ـPACکبنې يا دغه کبنې تاسو هغې سره هر څه کولے شی Administrativelyخو دوی به ګورنر ته کوی۔ګورنر ته د دې ټولے اسمبلی جزبات لاړ شی ـزما خيال دے چې ګورنر صاحب خو به هم داسې نه کوی چې د ټولے اسمبلی مخالفت به کوی۔

جناب سپیکر: نو ستاسو مطلب دا دے چې د ريزليوشن په شکل کبنې لاړ شی يا څه چل اوشی ؟

جناب عبدالاکبر خان: دوی دے ګورنر صاحب سره خبره اوکړی کنه۔۔۔

جناب شاه راز خان: جناب سپیکر صاحب! زما گزارش خو دا دے چې که قرارداد په شکل کښېږي که دا څیز لاړ شي نو--

جناب سپیکر: دوی دا وائی چې منسټر به گورنر سره خبره اوکړی او څه Amicableحل به ئے راوباسی۔

وزیر تعلیم: آو جی ۔ تفصیلات د دوی ماته راکړی جی، په هغې باندې به خبره اوکړم جی۔

جناب سپیکر: صحیح ده جی Not pressed بنه جی۔ دا دجمعے ورځ صرف یوه راځی په دغه کښېږي، نو ستاسو څه خیال دے درے ورځے---

جناب عبدالاکبر خان: پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب سپیکر: جناب عبدالاکبر خان صاحب!

Mr. Abdul Akbar Khan: Janab Speaker Thursday is a private Member day.

ټهیک شوه جی۔Thursdayباندې اوس Un fortunatelyلکه چهټی ده دلته کښېږي۔

جناب سپیکر:بالکل Mondayبه Private Member dayوی۔

Mr.Abdul Akbar Khan: In lieu of Thursday?

Mr. Speaker: Yes in lieu of Thursday.

جناب عبدالاکبر خان: ټهیک شو جی۔څنگه چې تاسو وائیی۔

جناب لیاقت خٹک: پوائنټ آف آرډر۔د ما وائیل جی سباله هم چهټی ده کنه جی۔

جناب سپیکر: آو جی۔

جناب لیاقت خٹک: او جمعے ورځ پکښې صرف سیشن راځی، بیا هفته او اتوار هم چهټی ده ځکه د جمعے دا ورځ هم تاسو چهټی راوستله--

جناب سپیکر: نو زه خو دا تاسو نه تپوس کوم که نه چې -----

جناب لیاقت خٹک: کلی وال خلق لکه مونږه چې کوم----

(قطع کلامیاں)

جناب سپیکر: د جمعے ایجنډا به بیا په Mondayباندې اخلو جی (شور) هغه Private Member dayده کنه۔ Private Member dayدے۔ مطلب دا دے چې په جمعے ایجنډا اغستے وه Alreadyعبدالاکبر خان او مونږ د رولز لږ ډیر دغه کړے دے چې ته به په دې خبره پاسے۔ دا مونږ ته احساس وو۔ نو ستا هغه خبره مو دغه کړې وه ۔بس صحیح شوه۔ د5 تاریخ د پاره به ایجنډا د جمعے ورځے کومه ایجنډا چې ده ، دغه په 5 تاریخ د پاره ورکړی۔

ملک ظفر اعظم(وزیر قانون): جناب سپیکر صاحب!

جناب سپیکر: جی۔

وزیر قانون: ستا سو په وساطت سره ، عبدالاکبر خان سے میں بات پوچھنا چاہتا ہوں کہ اس نے کہاUnfortunatelyکل چھٹی ہے۔

Mr. Speaker: The House is adjourned for tea break.

(اس مرحلہ پر ایوان کی کارروائی چائے کے لئے ملتوی ہو گئی)

(وقفہ کے بعد جناب سپیکر مسند صدارت پر متمکن ہوئے)

جناب نادر شاہ: پوائنٹ آف آرڈر، جناب سپیکر صاحب۔

جناب سپیکر: نادر شاہ صاحب!

جناب نادر شاہ : دا د تیرے هفتے راسے په تحت بهائی کښې د ننه په ستی کښې درے څلورډاکے اوشولے او بیګا یوه ډاکه شوې ده چې په هغې کښې په کور کښې دResistanceپه وجه باندې یوکس مړ دے ، یونوجوان او دهغې مور او پلار زخمیان شوې دی۔د تخت بهائی د خلقو نن دهغې په احتجاج کښې ملاکنډ مردان شاهراه بلاک کړے دے۔چونکه دا زمونږه د پاره ډیر د افسوس خبره ده۔ ډیرد افسوس مقام دے چې د پولیس سټیشن دبلاندې په هغې کښې د ننه دغه شانتے ډاکے پریوځی او پولیس د هغې په باره کښې هیڅ ایکشن نه اخلی ۔ نه څه کارروائی کوی بلکه زه به یو مثال پیش کړم چې اکثر خلق وائی چې پاکستان پولیس ته د واقعے د کیدونه مخکښې پته وی چې دلته به دا واقعه کیږی۔ نو د

دي نه مخکښې څلور پیرے خو بلکه هغه ځائے کښې خلق دوه پیرے نه رپورټ نه شی درج کولے ۔ زه بیګا دغه شان یو کور چې د چا دکوره غلا شوې ده ، هغوې ته ورغلے وومه ۔ هغوې ته ما داخبره اوکړه چې تاسو رپورټ ولے نه درج کوئ؟هغوې دا خبره ماته په کوټه کړه چې بجائے د دې اوس چې زه رپورټ درج کوم،زما دا ګاونډیان چې دا ښه روغ خلق دی یا زما خپل رشته دار، هغوې ښه روغ خلق دی، هغوې به ګرفتار یږی، هغوې به پرے خرابیږی نوکه داسې حالات وی دا زمونږه د پاره ډیر د بدنامی سبب دے۔ چې قام د ملزمانو د نیولو پاره روډ ته رااوځی۔لهذا زه د دې ایوان په فلورباندې تاسو ته درخواست کوم چې هغه متعلقه خلقو ته تاسو هدایت ورکړئ چې په دې باره کښې به دریو ورځو کښې دننه دننه هغه خلق چې څوک په دے څیز کښې ملوث دی ګرفتاره کړے شی۔ شکریه۔

جناب اکرم اللہ شاہد(ڈپٹی سپیکر): سرا! نادر شاه صاحب چې کومه ژاړه اوژاړله د مردان د امن وامان باره کښې، په دې باندې هغه بله ورځ مونږ یو سوال پیش کړے وو او هغې نه دا ثابته وه چې په مردان کښې یره امن وامان شته نه جی۔

جناب سپیکر: دے باندې خو په ایجنډا کښې آئټم پروت دے ۔ زما په خیال په ایجنډاباندې آئټم پروت دے کنه۔وختی مانه په Announcementکښې لږ،انسان یمه میاں نثار ګل صاحب ایم پی اے ، ما هیر کړے وو، لهذا زه ایوان ته دا وایم چې میاں نثار ګل صاحب هم د دغه سپیشل کمیټی ممبر دے---

(تالیاں)

میاں نثار گل: جناب سپیکر! شکریہ جی۔

جناب بشیر احمد بلور: پوائنٹ آف آرڈر پلیز۔

جناب سپیکر: جی۔

جناب بشیر احمد بلور: زه یو ریکویسټ کوم چې ستاسو سیکرټریټ د طرفنه مونږ ته دایو خط ملاؤ شوې دے ، دیکښې څه آرډیننس دے ، هغې کښې امنډمنټ کول غواړی۔The immovable property(Amendment)Billدا دAmendmentیو

آرډیننس دے دا امنډمنټ کول غواړی۔مونږ ته اوریجنل راکړئ چې مونږ اوګورو چې اوریجنل څه دے ؟چې اوریجنل نه وی نو مونږه دا نه شو کولے۔چې مونږ دا۔۔۔

جناب عبدالاکبر خان: بشیر خان چې کوم Point raise کړو جی ،د اډیر اهم پوائنټ دے۔۔

جناب بشیر احمد بلور: دا اوریجنل د راکړے شی۔

جناب عبدالاکبر خان: دا زما خیال دے اسمبلئی کښې مخکښې نه Traditionsهم راروان دی چې کوم سیکشن کښې امنډمنټ اوړئ ، هغه Principleورسره هم لګول پکار ردی۔

جناب بشیر احمد بلور: سپیکر صاحب زه افسوس دا کوم چې تاسو۔۔۔

جناب سپیکر: چې دډیپارنمنټ نه راشی نو ان شاءالله تاسو ته به ملاؤ شی۔

جناب بشیر احمد بلور: افسوس دا کوم چې فلور تاسو ماته راکړے وو۔زما خبره نیمه پاتے شوه او بیا عبدالاکبر خان خبره اوکړه ۔څه بس ټهیک شوه ۔

جناب سپیکر: نه نه جی، نه ۔بشیر احمد بلور صاحب۔

Mr.Bashir Ahmad Bilour: Thank you very much.

توجہ دلاؤ نوٹس ہا

جناب سپیکر: ان شاءالله لاء ډیپارنمنټ راوړی نو تاسو ته به کاپی درکړو۔

Next Basheer Ahmad Bilour,MPA, to please move his Call Attention Notice No.206-

جناب بشیر احمد بلور: ډیره مهربانی جناب سپکر صاحب۔میں آپکی توجہ اس اہم مسئلے کی طرف مبذول کرناچاہتاہوں کہ محکمہ ورکس اینڈ سروسز کے تقریباًستر سب انجینئر اضافی قراردے کر سرپلس پول میں رکھے گئے ہیں۔یہ تمام سب انجینئرز میں تین سالہ ڈپلومہ انجینئرنگ کے علاوہ گریجویٹ انجینئرز بھی ہیں۔ان تمام کی سروس چودہ،پندرہ سال سے زیادہ ہے۔Devaluation policyنافذ ہونے سے یہ تمام سب انجینئرز سرپلس کردیئے گئے ہیں۔پالیسی کے تحت سب ڈویژن دفاتر میں تین سب انجینئر تعینات

کئے گئے ہیں جو کہ کم ہیں،اس لئے تمام سب ڈویژنل دفاتر میں تین سب انجینئر کے بجائے چار سب انجینئر تعینات کئے جائیں۔ایک تو عوام کے مسائل کم ہونے کے ساتھ جلد حل ہوں اور دوسرا تقریباً تمام سب انجینئرز Adjust ہو جائیں گے۔ دیکبنې زما عرض دا دے سپیکر صاحب چې دا کوم سب انجینئرز دی ، ددوئ څوارلس یا پینځلس کاله سروس اوشو او Educated او ورسره ورسره Experienced خلق دی۔ زما دا ریکوئسټ دے ،دا سرپلس پول کبنې چې کوم خلق ناست دی ، حکومت پورا تنخواګانے هم ورله ورکوی او مراعات هم ورله ورکوی او دادرےکسان په یو ډویژن کبنې دی نو دا څلور څلور سب انجینئرز چې دی نو ورک به هم Quick شی او کار به هم زیات طریقے سره کیږی اود عوام مسائل به هم زر حل کیږی۔اوس هغوې تنخواه هم اخلی نو بیا تاسو ولے هغوې سرپلس پول کبنې ساتلے دی؟پکار دی چې هغوې دے خپل ډیپارنمنټ ته دے ورکړے شی او هغوې خپل کارونو باندې اولګی زما دا عرض دے۔

جناب سپیکر: ملک ظفر اعظم صاحب!

ملک ظفر اعظم (وزیر قانون): جناب سپیکر صاحب جس طرح ہمارے معزز رکن نے فرمایا کہ جو Devaluation کے تحت یہ سرپلس پول میں آچکے ہیں لیکن موجودہ گورنمنٹ کی کوشش ہے کہ انکو انکے اپنے محکموں میں کھپایا جائے۔اسی بابت میں چالیس سب انجینئرز کھپائے جاچکے ہیں اور باقی جو رہتے ہیں ،انکے متعلق بھی ہم نے سمری Move کی ہوئی ہے کہ انکو دیگر اضلاع میں بھیج دیا جائے اور تنخواہ سرپلس پول ہی سے لیتے رہیں لیکن کام وہاں سے کریں اور انکی جو مستقل تعیناتی ہے وہ انکی سنیارٹی کے مطابق ان شاءاللہ ہوتی جارہی ہے۔

Mr. Speaker: Next.Mr Anwar Kamal Khan,MPA, to please move his Call Attention notice No.207.

جناب انور کمال خان: ما ته خو صاحبه پته نشته چې دا کوم شے دے ؟

جناب سپیکر: نشته دے درسره ؟

جناب انور کمال خان: تاسو لږ دے خپل سیکرټریټ ته هدایت ورکړئ چې کوم کال اټنیشن وی یا څه هغه وی چې مونږ ته کم ازکم کاپی خو راکوی کنه۔

جناب سپیکر: دا د هسپتال متعلق خبره ده۔

جناب انور کمال خان: خه خه۔

جناب سپیکر: او۔

جناب انور کمال خان: بس دے ، بس زه دا کال اټنشن ځکه واپس اخلم چې په دې تیرو ورځو کښې چیف منسټر صاحب راغلې وو او هغوې دا اعلان په لکی کښې اوکړو چې زه د خپل طرف نه او د دې خپلو ملګرو د طرفنه۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: دا په دې وجه باندې تاسو ته کاپی نه ده ملاؤ شوې زما په خیال۔

جناب انور کمال خان: ہاں جی۔

جناب سپیکر: وایمه چې په دې وجه باندې۔

جناب انور کمال خان: او او په دې وجه باندې ،دوی ته پته ده چې دا اعلان Already شوې دے۔

Mr. Speaker: Next Syed Murid Kazim Shah,MPA, to please move his Call Attention notice No.208.

سید مرید کاظم شاہ : جناب سپیکر ! شکریہ۔میں آپکی توجہ ایک اہم مسئلے کی طرف مبذول دلاتا ہوں کہ محکمہ ائریگیشن میں ایک ٹینڈر نیشنل ڈریج پروگرام کا ڈیرہ اسماعیل خان میں ڈرین کی صفائی کا ہوا لیکن حکومت اور ٹھیکہ دار میں ریٹ پر جھگڑا کی وجہ سے منظور نہیں ہو رہا ہے جس سے ڈیرہ اسماعیل خان کا نہری علاقہ سیم کی وجہ سے تباہ ہو رہا ہے جس سے پورے ڈیرہ اسماعیل خان کے عوام کو تشویش ہے۔جناب والا! تھوڑی سی بات کرلوں اس پر؟

جناب سپیکر: جی میرے خیال میں منسٹر صاحب جواب دیں گے تو۔۔۔۔۔

سید مرید کاظم شاہ : سر اس میں تھوڑی سی بات اگر کرلوں تو منسٹر صاحب کو اس میں آسانی ہو جائے گی۔

جناب سپیکر: ضرورت نہیں رہے گی پھر اگر۔۔۔۔۔

سید مرید کاظم شاہ: سر تھوڑی سی مجھے بات کرنے دیں جی۔

جناب سپیکر: ہاں۔

سید مرید کاظم شاہ: سر! عرض یہ ہے کہ یہ ڈی آئی خان میں سی آر بی سی کے تحت یہ ڈریز بنائے گئے ہیں اور تقریباً تین سال سے انکی صفائی نہیں ہوئی جس کی وجہ سے جو اسکا مقصد ہے وہ ختم ہو گیا ہے تقریباً مکان جتنا دس دس ، بارہ بارہ، بیس بیس فٹ تھا اوپر وہ گھاس اس پر آگئی ہے جی۔اسکا ٹینڈر ہوا جی جس میں 80%ایشن ڈیویلپمنٹ بینک ڈونر تھا اور 20% صرف این ڈبلیو ایف پی کے شیئر تھے جی۔ لیکن بد قسمتی سے جب ٹینڈر ہوا تو وہ 26%Above پر چلا گیا۔ گورنمنٹ کی ایک Instruction ہے کہ 10% سے Above پر مظور نہیں کر سکتے ہیں۔ لیکن انہوں نے جب پی سی ون بنایا تو اس میں لکھا کہ مارکیٹ ریٹ پر یہ ٹینڈر رہے اب ڈونر کا حکم ہے کہ اسی پر Accept کیا جائے، مارکیٹ ریٹ پر، اور اس وجہ سے اب یہ پیسے Lapse ہو رہے ہیں۔ ختم ہو رہے ہیں۔ مردان کا بھی یہی پرابلم ہے اور ڈی آئی خان کا بھی پرابلم ہے۔ اگر یہ پیسے ایک مہینے کے اندر خرچ نہ کئے گئے تو یہ ہمارا علاقہ تباہ ہو جائے گا اور پورے ڈیرہ اسماعیل خان میں تحصیل ڈی آئی خان اور تحصیل پہاڑ پور یہ تمام Water log ہو رہے ہیں اور گورنمنٹ کا جو اتنا پراجیکٹ لگا ہوا ہے۔ اس کا کوئی فائدہ بھی نہیں ہے۔ تو میں اپیل کرتا ہوں کہ منسٹر صاحب اس کا فوری طور پر نوٹس لیں تاکہ یہ باہر کا 80% پیسہ جو ہے، یہ تو کم از کم نہ جائے۔ یہ تو ایک بہت بڑی زیادتی ہوگی صوبہ سرحد کے ساتھ۔

جناب حفیظ اللہ خان علیزئی: جناب سپیکر!

جناب سپیکر: جناب حافظ اختر علی صاحب۔

حافظ اختر علی (وزیر زراعت): بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ میں معزز رکن کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ ایک انتہائی اہم مسلئے کی طرف انہوں نے توجہ مبذول کرائی ہے۔ یہ جو پراجیکٹ کے حوالے سے این ڈی پی کا پروگرام ہے اور اسکا ٹینڈر ہوا تھا لیکن اس ٹینڈر کے مطابق، اس وقت 36 ملین روپے یعنی 3 کروڑ اور 64 لاکھ تقریباً اس کے لئے منظور کئے گئے تھے۔ پھر جو سب سے کم بولی اس پر آئی تھی 4 کروڑ 51 لاکھ یعنی تقریباً بہت فرق تھا 24% اس میں زیادتی تھی اور چونکہ انکو جو اجازت تھی، وہ 10% تک تھی۔ اس حوالے سے اس پر میٹنگ ہوئی ہے اور ابھی PDWP کے اجلاس میں وہ مسئلہ آرہا ہے۔ ہم نے ہدایات بھی جاری کی ہیں چونکہ ہمارے مردان، نوشہرہ اور صوابی کے حوالے سے بھی اس طرح کا مسئلہ زیر التواء ہے۔ اس کے

متعلق بھی ہم نے ہدایات جاری کی ہیں کہ جلد از جلد یہ مسئلہ تکمیل تک پہنچایا جائے تاکہ یہ سیم و تھور اور اعرابوں کی صفائی والا مسئلہ، تو میں انہیں یقین دلاتا ہوں کہ انشاءاللہ تعالیٰ آئندہ جو اجلاس ہے اور فنانس کے حوالے سے، ہم نے فنانس کے منسٹر سے بھی بات کی تھی کہ آپ انہیں اجازت دیدیں کہ اسی ریٹ پر وہ کریں کیونکہ کم پر وہ راضی نہیں تو بس اسی ریٹ پر وہ کریں تو انشاءاللہ میں اسے اطمینان دیتا ہوں کہ جلد از جلد اس پر عمل درآمد کیا جائے گا۔

سید مرید کاظم شاہ: شکریہ جناب سپیکر صاحب! چونکہ یہ بہت اہم مسئلہ ہے کہ اس میں پیسے لیپس ہو رہے ہیں اور میرے خیال میں انہوں نے ایک مہینے کا نوٹس دیا ہے کہ اگر ایک مہینے میں یہ پیسے خرچ نہ ہوئے تو وہ ڈونر ایجنسیاں جو ہیں، وہ پیسے Withdraw کر لیں گی تو میں منسٹر صاحب سے یہ کہتا ہوں کہ اگر یہ کچھ ٹائم دیدیں ہمیں کہ پندرہ دن میں یہ فیصلہ ہو جائے گا، دس دن میں ہو جائے گا تاکہ یہ ہماری اتنی بڑی رقم سے کیونکہ 80% ڈونر کی ہے تو یہ ختم نہ ہو جائے۔

جناب سپیکر: حفیظ اللہ علیزئی صاحب!

جناب حفیظ اللہ خان علیزئی: جناب سپیکر! میں مخدوم صاحب کو بالکل Second کرتا ہوں جناب، اور میں تھوڑا سا اس میں آپ کو Ground realities پر بتانا چاہتا ہون کہ دریائے انڈس میں طغیانی آتی ہے نہ جی، تو پانی کا لیول ڈی آئی خان میں بڑھ جاتا ہے اور جتنے بھی نالے ہیں سر، اگر انکی صفائی نہ ہو تو وہ بھر جاتے ہیں اور اس سے کئی Villages/ایک Village نہیں سر، کئی Villages میں پانی چلا جاتا ہے۔ اس سے زمینوں کی بھی تباہی ہے اور سب سے زیادہ جو لوگوں کے گھر گرنا شروع ہو جاتے ہیں جناب۔ میں جناب منسٹر صاحب سے ریکوسٹ کروں گا کہ Expeditiously اس Issue کو لیں اور یہ سر، پیسہ دیں کیونکہ سارا ڈی آئی خان کا زمیندارہ جو ہے، زمینیں جو ہیں وہ ساری ڈریخ پر ہیں جو بھی فلڈ واٹر آتا ہے، وہ ڈرینیوں میں جاتا ہے جو نہر کا بقیہ پانی ہوتا ہے کہ وہ بھی ڈرینیوں میں جاتا ہے۔ تو میں منسٹر صاحب یہ ریکوسٹ کروں گا کہ اس کام Expedite کریں کیونکہ ابھی فلڈ سیزن ہے ڈی آئی خان میں۔

جناب سپیکر: جی، منسٹر صاحب!

وزیر آبپاشی: ان کی بات بالکل بجا ہے اور اس سلسلے میں ہم انشاءاللہ جلد از جلد اقدامات کریں گے اور اس سلسلے میں ہم ہاؤس سے بھی التماس کرتے ہیں کہ ہمارے ساتھ تعاون کریں کیونکہ فنانس کی طرف سے بعض مشکلات اس میں ہیں ضرور آپ کو پتہ ہے۔ تو آپ بھی ہمارے ساتھ تعاون کریں گے اور یہ مسئلہ انشاءاللہ حل ہو گا۔

سید مرید کاظم شاہ: سر۔ ہم اپیل کرتے ہیں جناب سراج الحق صاحب سے کہ وہ ہاؤس میں اعلان کریں کہ انشاءاللہ ہمارے منسٹر صاحب کی یہ تکلیف دور کریں گے۔

جناب سپیکر: انشاءاللہ جائز تعاون کریں گے۔

جناب حفیظ اللہ خان علیزئی: یہ فنانس منسٹر سے ریکوسٹ کرتے ہیں۔

Mr. Speaker: Next Haji Jamshaid Khan,MPA, to please move his Call Attention notice No.209.

جناب جمشید خان: شکریہ جناب سپیکر! بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ میں آپکے توسط سے ایوان کی توجہ ایک اہم اور فوری نوعیت کے مسئلے کی طرف مبذول کرانا چاہتا ہوں۔ وہ یہ ہے کہ صوبہ سرحد میں بالعموم اور پشاور شہر میں بالخصوص مختلف شاہراہوں اور بازاروں میں ملٹی نیشنل کمپنیوں نے کمپنی کے اشتہار کے لئے خواتین کی تصاویر والے بڑے بڑے سائن بورڈ لگائے ہیں جو کہ ایک اسلامی معاشرے کے اصول کے خلاف ہیں۔ جس سے لوگوں کو فحاشی اور عریانی کی دعوت سر عام دی جاتی ہے۔ لہذا حکومت فوری طور پر ایسے سائن بورڈ کو ختم کرنے کے لئے اقدامات کرے اور اسلامی حکومت کا نمونہ پیش کرے اور ایسے اقدامات کرے تاکہ ہمارے معاشرے کے اصلاح ہو سکے۔

جناب سپیکر: تشریح کول ئے غواړې؟

جناب جمشید خان: تشریح کول ئے غواړم۔ خبره خو زما دغه ده۔

جناب سپیکر: او کړئ جی۔

جناب جمشید خان: خبره دا ده چې دا ډیر اهم کار دے۔ زمونږ خو دا خیال وو چې د ایم۔ ایم۔ اے د حکومت راتلو سره سره به دا خبره مونږه نه وینو نوره خو زما په خیال پینځه، شپږ میاشتے اوشوې او دا سائن بورډونه لرے نه شو۔ اوس دا درخواست دے چې اوس ئے فوری طور لرے کړئ نو اصلاح به د معاشرے اوشی۔

جناب سپیکر: او داد آئین تقاضه هم ده۔

جناب جمشید خان: آئین تقاضه هم ده ۔

جناب سپیکر: بالکل جی۔جناب سراج الحق صاحب۔

جناب سراج الحق (سینیئر وزیر): محترم سپیکر صاحب! جمشید خان چې کومه مسئله بیان کړه، دا ئے انتهائی اهمه مسئله بیان کړه او په دې سلسله کښې مونږ پخپله دا محسوس کړے هم ده او دلته چې د کومو کمپنیانو دا سپلغړ تصویرونه دی او زمونږ د کلچر سره، د اسلام او د پښتنوولئ د کلچر سره چې نه ښائی نو د هغوې سره مونږه رابطه کړې وه او هغوې ته مو دا وائیلی دی چې په ځائے د دې چې تاسو په دې د زنانه استحصال کوئ او د هغې تصویرد فروخت د پاره استعمالوی نو په دې باندې یوه بله مشتبه نعره اولیکئ، لکه د غریبانانو قدر اوکړئ۔ یا د صفائی خیال اوساتی یا بل له اول نمبر ورکړئ یا په قطار کښې اودریږئ یا د املاکو،مونږ ورته دا وائیلی دی چې داسې ښائسته فقرے پرے اولیکئ نو هغه به ایجوکیشن هم شی او ستاسو اشتهارات به هم شی۔

دغه شان دلته یوے کمپنی ته ما وئیلی وو چې تاسو سره ، د ډیبورډونو والو نه دلته دے پیښور حکومت څه پیسے اغستے دی او په هغې بنیاد باندېهغوې خپل بورډ لګولے دے ، نو مونږه ورته وئیلی دی چې ستاسو سره که حکومت د بورډ اغستلو د پاره معاهده کړے وی نو د دې د پاره ئے نه وه کړے چې تاسو هلته د یوے جنیئ یا د یو سړی په یو ښه انداز نه بلکه په خراب انداز کښې تصویر لګولے وی بلکه دد ے د پاره کړې وه چې تاسو دا خپل پیپسی بوتل یا وغیره وغیره ، د دې ایډورټائزمنټ اوکړئ۔ زه بالکل ستا د دې خبرې چې توجه ده ، د دې ملګرتیا کوم او متعلقه ادارو ته وایم چې غریانے او فحاشی او زمونږ د کلچرد تباهی په ځائے باندې دخپلے کمپنی اشتهار اوکړئ خو هغه څیزونه مه استعمالوئ چې زمونږ آئین هم د هغې اجازت نه ورکوئ،اسلام او پښتو هم دهغې اجازت نه ورکوی او مونږه د دې کلکه غندنه کوؤ۔

جناب سپیکر: بشیر احمد بلور۔

جناب حمشید خان: که څه Time limit دوی ورکړئ نو ښه به وی۔

جناب بشیر احمد بلور: په پوائنټ آرډر باندې زه دا تپوس کوم چې تاسو دا اوفرمائیل چې آئین کښې نو د آئین په کوم شق کښې دا ده چې په Advertisement کښې به د لیډیز فوټو نه لګوی۔

جناب سپیکر: زما په خپل خیال Principles of policy نه را وخله ،آرټیکل 29 نه د آرټیکل 39 پورے چرته زما په خپل خیال ملاؤ به شی د رته که تاسو واورول۔

جناب بشیر احمد بلور: چې دا د آئین خبره وه نو پکار دا وه چې-----

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! دا په آئین کښې شته۔

جناب سپیکر: ہاں۔

جناب پیر محمد خان: دا په آرټیکل 31 کښې هم شته۔ د دې فوټو مطلب نه دے سټیټ اسلامک لاءئے مطلب دے ، اسلامک لاء ، په دیکښې هر شے ، دا نه دے چې په دې کښې به داسې فوټو پریږدے کنه پریږدے۔

جناب بشیر احمد بلور: نه په اسلامک لاء کښې دا Particular دا خبره وه نو دا خو په ټول پاکستان کښې داسې فوټوان دی نو هغه پکار ده چې د آئین خلاف ورزی کوی نو ټول پاکستان کښې د اوشی۔ په آئین کښې دا Particular خبره نشته۔

جناب سپیکر: تاسو آرټیکل -----

جناب پیر محمد خان: آرٹیکل 31، Islamic way life۔

جناب سپیکر: جی، Way of life۔

جناب پیر محمد خان: چې هغه دوی اوګوری نو زما خیال دے چې دوی به مطمئن شی۔ دا د اسلام متعلق خبره ده۔

جناب بشیر احمد بلور: په هغې کښې Particular دا خبره نشته چې د ښځے فوټو به نه لګی۔

جناب سپیکر: بشیراحمد بلور صاحب !تاسو زما په خپل خیال د29 آرټیکل نه را واخله تر 39 پورے اوګوری نو تاسو خپله باندې Principle of خودا د State or organ of the state دے It is a federating unit۔

جناب بشیر احمد بلور: نه ما عرض دا دے چې په دې کښېParticularدا خبره نشته۔ په دې کښې دا سلام خبره شته خو په دې کښې Particular دا خبره نشته چې دا د لیډیز فوټو به تاسو نه لګوئ۔تاسو لږ زیات دا آرټیکل اوګورئ،په دېکښې دا خبره Particular نشته۔

جناب سپیکر: تاسو واورئ دا۔

جناب بشیر احمد بلور: تاسو هغه خپلNaturalیا دا سلامی نظریئے مطابق ، هغه بیله خبره ده، په دې کښې هغه خبره نشته۔

سینیئر وزیر: یره جی زه بخښنه غواړم خو دا سلامی نظریاتی کونسل سفارشات موجود دی او د آئین بالکل په اولنی حصه کښې د دې خبرې چې حکومت د د ے خبرې Boundدے چې خپلو عوامو ته به داسې ماحول مهیا کوی چې هغوی د اسلام مطابق دژوندتیرولو جوګه شی۔ دد ے وجه نه خبره د سرې یا د ښځے د تصویر نه ده۔تصویر یو جزوی خبره ده۔ بنیادی خبره چې کومے ته معزز رکن اشاره اوکړه هغه دعریانی او فحاشی خلاف هغه احتجاج اوکړو۔

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب!په دې کښې زه یو عرض کوم-----

جناب بشیر احمد بلور: په دېکښې دا عرض کوم سپیکر صاحب ، چې چونکه دا د فحاشی او عریانی خبره ده نو هغوې دا اووائیل چې فوټو چې د ے ، نو هغه د لرے کړئ۔ نو دهغې سره عریانی او فحاشی څه تعلق نه لری۔دا آرټیکل 34تاسو لږ اوګورئ "Step shall be taken to ensure full participation of the women in all spheres of national life"نو په دې کښې خو مطلب دا دے چې هر یو نیشنل خبره کښې چې د ے نو Women participationsکولے شی۔دا خو ستاسو دا آئین د ے ،34آرټیکل تاسو اوګورئ او بله خبره دا ده چې-----

جناب پیر محمد خان: زه یو عرض کوم۔ زما نه پس بیا ته کوه کنه، بل عرض دا کوم چې زمونږه Honourable & respectable Minister for Financeدا سلامی نظریاتی خبره اوکړله خو په هغې باندې خومونږ هم دلته یو قرارداد پیش کړیدے چې دهغې اسلامی نظریاتی کونسل بلاندې چې کوم ټیکسونه دی نو

هغه معاف نه شو۔Unanimouslyدا قرارداد هم پاس شوې دے۔پکار ده چې حکومت دے هم Implementکړی او دا تاسو 34اوګورئ په دې کښې داسې څه خبره نشته۔ په دې کښې دا دی چې Women should participate in all the activities دا به زه اولولم۔ "Steps should be taken to ensure full participation of the women in all spheres of national life" نو دا چې په National lifeکښې دادسړی فوټو وی نو داد ښځے فوټو وی۔

جناب سپیکر: دا بشیراحمد بلور صاحب!آرټیکل نمبر 37،آرټیکل نمبر37، (2)(G)"Present prostitution, gambling and taking of injurious drugs, printing, publication, circulation and display of obscene literature and advertisements"

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر صاحب!دا خو د Prostitution او د هغې ذکر دے۔ د فوټو خبره خو پکښې نشته۔

جناب سپیکر: نه جی تاسو پبلیکشن۔۔۔۔۔

Mr.Bashir Ahamad Bilour: We are talking only about a photograph of the women on the board.

جناب سپیکر:نه جی ،تاسو 37 اوګورئ او دا لږ Read outکړئ۔

Mr.Bashir Ahmad Bilour: Prevent prosititution, gambling and taking of injurious drugs, printing, publication, circulation and display of obscene literature.Obsence literature.

دے چې د هغې سره۔۔۔

Mr. Speaker: Absence literature and advertisements.
Mr.Bashir Ahmad Bilour: Pnscenity, something.
Mr. Speaker: In advertisement, in advertisement.
Mrs.Riffat Akbar Swati: Mr. Speaker sir, this is about the obscene literature.

اس طرح سے۔۔۔۔

Mr. Speaker: In advertisement.
Mrs.Riffat Akbar Swati: In advertizement, basically when we represent the Assembly .تو۔We are also۔

جناب بشیر احمد بلور: د د ے مطلب دا دے چې هغه چې عریانی پکښې وی۔په دې کښې فحاشی وی ، تاسو چې دا خبره اوکړه۔

جناب کاشف اعظم: جناب سپیکر صاحب! که بشیر بلور صاحب غواړی چې لغړ تصویران د وی نو قرارداد اسمبلی ته راوړی چې پاس شی دلته۔

جناب کاشف اعظم: که دوی دا غواړی چې د پښتو کلچر خلاف څیزونه د وی او د اسلام خلاف د وی ، نو قرارداد دې راوړی۔

جناب بشیر احمد بلور: زمونږه خپل په دې جی ټی روډ باندې ګلاب بناسپتی ئے لیکلے دے نو په هغې کښې صحیح څوک ، نه پکښې مونږه Women چهاپ کړې ده او نه پکښې مونږ څه فوټو چهاپ کړے دے ، خالی خپله خبره موکړې ده۔

جناب سپیکر: هم دغه خبره ده۔ او۔

جناب بشیر احمد بلور: خو مونږ دا وایو چې په دې کښې دا پابندیاتے مه لګوے۔ په آئین کښې هیڅ پابندی نشته دے نو د خدائے د پاره دومره دا اسلام مه Minimize کوئ چې خلق د اسلام نه متنفر شی۔دا زه عرض کوم۔

سینئر وزیر: جناب سپیکر صاحب زه دا عرض کوم۔

Mr.Speaker: Please address the Chair.

سینئر وزیر: پلیز ، پلیز ، جمشید خان خبره چې ما په کومه طریقه باندې اوپیږندله نو هغه د تصویر په باره کښې نه وه بلکه د هغه مطلب په دې بنار کښېیا په بنارونو کښې عریانی او د فحاشی وه Specific د تصویر خبره هغه بالکل نه ده کړے ګنی هغه ژوندے دے او هلته ناست دے۔

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر ! تاسو هغه ریکارډ اوګورئ چې په هغه کښې د ده ټیپ شوې وی ،هغوې دا وئیل چې دا کوم سائن بورډونه لګیدلی دی ،د افوټوان ترے نه لرے کړئ۔هغه دا خبره کړې وه۔

Mr. Speaker: That is advertisement.

جناب بشیر احمد بلور: د فوټو خلاف مونږه وایو چې هغه نه دے پکار۔

Mr. Speaker: Next Mr.Amirzada Khan MPA, to please move his Call Attention notice No.254.

جناب امیر زادہ: شکریہ جناب سپیکر! میں آپ کی وساطت سے حکومت صوبہ سرحد کی توجہ اس اہم مسئلے کی طرف مبذول کروانا چاہتا ہوں کہ حکومت نے خشک سالی سے متاثرہ علاقوں کے لئے Emergency Relief Aid کے نام سے جو امدادی پروگرام شروع کیا ہے، اس میں کئی متاثرہ علاقوں کو شامل نہیں کیا گیا۔ مثال کے طور پر ضلع سوات کے غریب کاشتکاروں کو اس پروگرام سے یکسر محروم کیا گیا۔ حالانکہ خشک سالی سے یہاں کے ہزاروں لوگ براہ راست متاثر ہوئے ہیں اور اسے ملحقہ ضلعوں کے عوام کو ریلیف پروگرام میں شامل کیا گیا ہے۔ جبکہ یکساں جغرافیائی اور موسمی حالات سے دوچار ہونے والے ضلع سوات کے عوام کو اس پروگرام سے محروم رکھا گیا ہے۔ میری گزارش ہے کہ ضلع سوات کو بھی خشک سالی سے متاثرہ علاقہ قرار دیکر ریلیف پیکج میں شامل کی جائے۔ جناب سپیکر! ہم ایک آسمان تلے رہتے ہیں۔ ضلع سوات اسی جغرافیائی علاقے میں شامل ہے۔ جس کے دوسرے ضلع اس پروگرام میں شامل کئے گئے ہیں۔ سوات کی آبادی سب سے زیادہ ہے۔ یہاں غریب بھی سب سے زیادہ ہے۔ ایک جیسے موسمی حالات کا شکار ہے سوات بھی اور اس کے ساتھ جو ملحقہ ضلعے ہیں۔ یہ بہت بڑی ناانصافی ہے سوات کے عوم کے ساتھ کیونکہ وہاں کاشتکاروں کی ایک بہت بڑی اکثریت Rain field Areas پر Depend کرتی ہے Rain field Agriculture پر اور خشک سالی سے اسی طرح متاثرہ ہوئی ہے وہاں کی آبادی جس طرح دیگر اضلاع متاثر ہوئے ہیں۔ لیکن حیرانی کی بات یہ ہے کہ میں ابھی جو خشک سالی پیکج میں سوات کو شامل کرنے کی بات کر رہا ہوں تو وہاں آج کل جو تباہی زیادہ بارشوں کی وجہ سے ہوئی ہے، شاید اگلے چند دن میں میرا وہ Call Attention notice بھی آجائے تو ابھی ہماری پرانی مصبت کا کوئی حل نہیں دیا گیا، کوئی ریلیف نہیں دی گئی، ہمارے سر پر ایک نئی مصبت آئی ہے۔ تو اس سلسلے میں میری ریکوسٹ ہے کہ حکومت اس طرف توجہ دے اور سوات کے عوام میں جو بے چینی پائی جاتی ہے اسکا ازالہ فرمائے۔

جناب سپیکر: سراج الحق صاحب!

جناب محمد امین: جناب سپیکر! زما هم چونکه علاقه د ه سوات مهربانی-----

جناب سپیکر: محمد امین! بس د دې سپورټ کوے کنه؟

جناب محمد امین: دد ے سپورټ کومه او زه دا عرض کومه چې د سوات باره لاکھ آبادی ده او په هغې کښې شپږ آبادی په غرونو کښې اوسی او داتیر کال په مونږه دومره سخت تیر شوې دے چینے اوچے وے ،ځناور مړه دی او زنانه د لس لس میله نه منګی راډ کوی په سرونو باندې او د ډیر زیات تکلیف او شدید مشکلاتو سره مونږه مخ یو، نو زه دا ګزارش کومه چې څنګه نورے اضلاع په هغه Drought Progamme کښې شامل شوې دی نو هم دغسې د دسوات د پاره Specifically خصوصی انتظامات اوشی۔

جناب سپیکر: جی سراج الحق صاحب!

جناب سراج الحق (سینئیر وزیر): سپیکر صاحب !دا فنډز بنیادی طور پر خشک سالی وو چې کومے علاقے خشکئ وهلی دی او کومے ضلعے د خشکئ نه متاثره شوې دی نو دهغې دپاهر په 2001 کښې وفاقی حکومت یو تفصیلاً جائزه واخسته او څلوارلس اضلاع ئے په هغې کښې شاملے کړل چې هغې کښې بونیر هم شامل دے ، بنوں هم شامل دے ، چترال ،ډی آئی خان، دیر لوئیر،ہری پور، هنګو،کرک ،کوهاټ،کوستان،لکی مروت، ایبټ آباد اوټانک ، دضلع سوات مسئله د خشک سالی په ځائے باندې د باران سالی ده۔چې هلته کښې بارانونه ډیر شوې دی نو دهغې دوجه نه لږ ډیر مشکلات پیدا شوې دی نو لهذاد سردرد یو شان علاج دے او د ګیډے د درد بل شان علاج دے نو مونږه به هغه علاج اوس کوؤ چې کوم د باران په وجه د دوئ مسائل پیدا شوې دی د خپلو وسائلو مطابق۔

جناب سپیکر: امیرزاده خان صاحب زما په خیال خبره اوشوه ۔

جناب امیر زاده: سر! مجھے تھوڑی اجازت دیں۔اس پروگرام میں۔

جناب سپیکر: توجه منسټر صاحب واخسته ، انشاء اللّٰه کوشش کوی۔

جناب امیر زاده: څه نوی اضلاع هم شامل شوې دی۔ هغه په کوم Criteria شامل شوې دی ؟ او زه تاسو ته په دعویٰ دا وایم چې د سوات د نیمے نه زیاته په باران باندې Depend کوی هلته کښې باران اونشی، خشک سالی خو په ټول ملک کښې راغلی وه ، بل دا ده چې هغه Casement Area ده۔ مونږه چې ډیمونه خپل ډکول غواړو بیا خو دغه علاقو ته ګورو،سوات کاغان او په دغه غریزه علاقو ته

ګورو چې باران اوشی، واوره اوشی او زمونږه ډیمونه ډک شی هغې ته خو خوشحالیږو۔

جناب سپیکر: صحیح شوه ۔منسټر صاحب۔

جناب امیر زاده: هغې ته خو خوشحالیږو نو چې سوکړه راځی نو هلته کښې سوکړه راغلی وی ،هلته باران نه وی شوې، واوره نه وی شوې نو ځکه په ملک کښې سوکړه وی۔ نو چې هغه Casement Area تاسو محرومه کوی نو دا غټه ناانصافی ده جی۔

جناب سپیکر: ان شاء اللّٰه سکال خوډیر بارانونه شوې دی ۔صحیح ده۔

مولانانظام الدین: پوائنٹ آف آرڈر،جی!

جناب سپیکر: مولانانظام الدین صاحب!

مولانانظام الدین: د خشک سالی مطابق خو دوئ اووائیل چې خشک سالی سوات کښې نشته، د هغوې سوال دا وو چې په سوات کښې خشک سالی ده او فی الحال چې د دوئ کوم نوئے سوال راروان دے چې بارانونه شوې دی او دهغې په وجه نقصانات شوې دی نو مونږه سینیئر منسټر صاحب اووئیل چې مونږه په دې مداوه کوؤ نو په دې ایوان کښې دوی اعلان اوکړی چې د څومره لکهو روپو دوئ اعلان کوی،د څومره کروړو روپو دوئ اعلان کوی او دوی څه قسمه تعاون کولے شی په دې کښېزمونږ سره؟په دې سلسله کښېډ مونږه له پورا یقین دهانی راکړی۔

جناب سپیکر: کوشش دے ، کوشش دے ،Next۔

جناب جاوید خان مہمند: پوائنټ آف آرډر۔ یو ضروری سوال ته ستاسو توجه راګرځوم!

جناب سپیکر: جاوید خان مهمند صاحب، څه سوال دے ؟

جناب جاوید خان مہمند: داچونکه د هیلتھ دکمیټی دا رپورټ په انګلش کښې رغلې دے ، زمونږه آئینی ژبه اردو ده۔Rule247،پکاردا وه چ۔ دوئ دا رپورټ په اردو کښې کړے وے۔

جناب سپیکر: ۔تھیک دہ دا رولز، دا پہ اردو کبنې هم اوکړئ۔

صحت کے بابت خصوصی کمیٹی کی رپورٹ کا پیش کیا جانا

Mr. Speaker: Next Item No.8.Mr.Anwar Kamal Khan MPA.Chairman of the Special Committee on Health, to please present before the House the report of the Committee.Mr.Anwar Khamal Khan, MPA, Please.

Mr. Anwar Kamal: Thank you, Mr. Speaker, Mr. Speaker! I beg to present the report of the Special Committee on Health before the House and I seek your permission.

Mr. Speaker: The report of the Special Committee on Health Stands presented.Mr.Anwar Kamal Khan, MPA, please move for adaptation.

Mr.Anwar Kamal Khan: Mr. Speaker sir, I beg to move that the Report of the Special Committee on Health may please be adopted.

Mr. Speaker: The motion before the House is that the Report of the Special Committee on Health may be adopted. Those who are in favour of it may say ‘Yes’ and those who are against it may say ‘No’

Mr. Speaker: The ‘Ayes’ have it. The Report Stands adopted as per majority.

جناب بشیر احمد بلور: دا تپوس خو اوکړو چې ‘Why ‘No لږ ډسکس خو اوکړو کنه دا خو ’No’ چې دا Unanimously نه وی۔ We want that it should be binding on the Government.

جناب امیر زادہ: سر! یہ رپورٹ ہمیں ابھی ملی ہے چند سیکنڈ پہلے ہم نے اسے پڑھا نہیں ہے۔ ہم اسکو کس طرح Adopt کرینگے؟

Shahzada Mohammad Gustasip Khan: Janab Speaker! The Report has been….

Mr.Speaker: Once the Report has been adopted. The House has already adopted the report unanimously. The report is adopted unanimously….

(Clapping)

جناب عنایت اللہ خان گنڈا پور صاحب نے کل ایک Adjournment Motion move کیا تھا، ہاؤس نے اسکو ریزولیوشن میں Convert کرنے کی اجازت دی ہے۔اب میں ان سے استدعا کرتاہوں کہ اب وہ اپنا ریزولیوشن ایوان میں پیش کریں۔

قرارداد

سردار عنایت اللہ خان: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ۔ نحمدہ و نصلی علیٰ رسولہ کریم! جناب سپیکر صاحب ! میں آپکا اور آپکی وساطت سے تمام معزز ممبران صوبائی اسمبلی، بھائیوں اور بہنوں کا شکریہ ادا کرتاہوں کہ آپ نے میری شکایت کو سنجیدگی سے سنا اور میری معروضات پر توجہ دی اور یہی تجویز پاس ہوئی کہ ایک قرارداد پاس کی جائی اللہ کرے کہ یہ کامیاب ثابت ہو۔ان شاءاللہ۔ میری دعا ہے کہ اللہ تعالیٰ آپ سب کو جزائے خیر نصیب کرے"

یہ صوبائی اسمبلی کنڈ کے قریب کسٹم انٹی Smuggling کے عملہ راشد حبیب کلکٹر اور فیاض خان انسپکٹر کی اکرام اللہ خان گنڈا پور کے ساتھ توہین آمیز رویہ کی بھرپور مذمت کرتی ہے۔مذکورہ بالا افسران نے جس طرح بندوقیں تان کر ایک معزز شہری کی ہتک کی، اسکی مثال سرحد کی تاریخ میں نہیں ملتی۔ یہ اسمبلی مزید سفارش کرتی ہے کہ مرکزی حکومت ان ہر دو افسران کو معطل کرکے انکے خلاف ایک ماہ کے اندر انکوائری کرائے اور جرم ثابت ہونے پر کڑی سے کڑی سزا دی جائے"۔

(تالیاں)

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that the Resolution moved by the Honorable Member, Sardar Inyathullah khan Gandapur, May be passed unanimously.

(The motion was carried)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Resolution is passed unanimously. Next Item discussion on Law and Order Situation.

خو زما په خیال دابه ډیر ټائم غواړی د عبدالاکبر خان یو ایډجرنمنټ موشن ایډمټ شوے وو په کوآپریټویو باندې نو چې څنګه تاسو وایئی کوم-----

جناب نادر شاہ: یره جی په دې خو خبره څکه کول پکار دی۔تاسو په مخکښې ما وختی هم خبره اوکړله۔ زمونږه په تحت بهائی کښې خلقو په سړک باندې لاش

ایښودے دے ، اوس هم پروت دے او احتجاج کوی او د هغوئ دغه نه کیږی نو
په دې باندې دخبرپا وکړے شی۔

جناب مظفر سید: په دې کوآپریټیو باندې د خبره اوکړے شی، خلق ډیر بے چینه
دے۔ په دے کوآپریټو باندې ئے د خبره ضرور اوشی۔

جناب جاوید خان مہمند: ورسره د دې پی سی هوټل په ملازمینو باندېهم۔

جناب سپیکر: بنه په لاء اینډ آرډر باندې به بیا۔ دحکومت په نوټس کښې خبره رغلې
ده نادر شاه خان۔

سید مرید کاظم شاہ : آج کوآپریٹوپر بحث ہو جائےاور امن وامان کے لئے پورادن رکھیں۔

جناب سپیکر: بس ټهیک ده جی۔

جناب نادر شاہ: زما خیال دے په ډیره اسماعیل خان کښې امن امان دے---

کوآپریٹو بنک کے ملازمین سے متعلق تحریک التواءپر بحث

Mr. Speaker: Mr. Abdul Akbar Khan, MPA, and Mr.Alamzeb Umarzai MPA, to please start discussion.Mr.Abdul Akbar Khan.Please.

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! میں آپ کا انتہائی مشکور ہوں اور ہاؤس کا بھی انتہائی مشکور ہوں کہ انہوں نے میرا جوایڈ جرمنٹ موشن تھا،اسکوایڈمٹ کرایا۔ میں حکومتی بنچوں کا بھی مشکور ہوں کہ انہوں نے اس میں ہماری مدد کی۔ جناب والا! میرا جوایڈ جرمنٹ موشن تھا،شاید میرا خیال ہے کہ حکومتی بنچیز نے اس کوایک اور طریقے سے لے لیا۔ انکا خیال تھاکہ صرف میرا ایڈ جرمنٹ موشن کوآپریٹو بنک کے ان دوسویا ڈھائی سو ملازمین کے لئے ہے۔ وہ بھی ایک وجہ تھی کہ ان لوگوں کو جو دو،ڈھائی سولوگ ہیں،انکونوکریوں سے نکالا گیااور وہ دربدر کی ٹوکریں ابھی تک کھارہے ہیں۔ لیکن جناب والا! اسکے ساتھ ساتھ ایک اہم بات اور بھی ہےاور وہ یہ کہ جب کوآپریٹو بنک کو Wind-up کیا گیااور اسکی وجہ سے جو سینکڑوں ملازمین کو بے روزگار کردیا گیا،اسکی وجہ سے صوبہ سرحد کی جوہزاروں کوآپریٹیو سوسائٹیز ہیں،انکا فنکشن ختم ہوگیااور ان سوسائٹیز جولاکھوں زمیندار اور کاشتکار فائدہ اٹھاتے تھے،لون لیتے تھے، وہ بھی ختم ہوگیا۔ یہ صرف ایک سائیڈ ہے کہ وہ بنک بند ہوااور ملامین بے روزگار ہوئے لیکن اسکی دوسری سائیڈ بھی ہے کہ اسکی بندش کی

وجہ سے وہ ہزاروں کوآپریٹیو سوسائٹیز جنکو فیڈرل بنک کی طرف سے پیسے ملتے تھے کوآپریٹیو بنک کوآپریٹیو بنک اگر ہم اسکی تاریخ میں جائیں تو 1924 میں بمبئی لیجسلیٹو اسمبلی نے اس پر ایک سیلیکٹ کمیٹی بنائی اور ایک سال تک اس سیلیکٹ کمیٹی نے کام کیا اور جناب سپیکر پھر 4 دسمبر 1925 کو یہ ایکٹ پاس ہو گیا۔ اور پھر یہ صوبہ سرحد میں بھی جاری ہو گیا۔ جناب سپیکر! اسکا بنیادی مقصد تھا اور مقصد یہ تھا کہ صوبے میں کو کاشتکار ہیں، یہاں پر میں تفریق کرونگا زمیندار اور کاشتکار کے درمیان، زمیندار وہ ہوتا ہے جسکی اپنی زمین ہوتی ہے اور وہ اسکے Against کسی بھی بنک سے کسی بھی انسٹی ٹیوشن سے لون لے سکتا ہے اسکو Pledge کر کے اپنی آراضی کو گروی رکھ کر وہ اس پر لون لے سکتا ہے۔ لیکن وہ لوگ جو دوسروں کے زمین کاشت کرتے ہیں، وہ کاشتکار ہیں جو کسی سیکورٹی کو Pledge نہیں کر سکتے۔ جنکی اپنی زمین نہیں ہوتی ان کو Loaning کے لئے، جو کھاد اور بیج اور اس طرح اور جو زرعی ادویات ہیں۔ انکے لئے ان کو لون کی ضرورت ہوتی ہے اور وہ اسی بنک سے قرضہ لیتے تھے۔ جناب سپیکر! انتہائی افسوس کا مقام ہے کہ یہاں پر ایک شخص نے ایک آرڈر نکالا اور اسکے ذریعے سارے بنک کو ہی ختم کر دیا گیا۔ لیکن اس سے پہلے میں آپکی توجہ جو پیسہ فیڈرل کوآپریٹیو بنک سے، جو پراونشل کوآپریٹیو بنک ہے، اسکی طرف آتا ہے، اسکی طرف آتا ہے، وہ فیڈرل کوآپریٹوبنک اس صوبے کی اسمبلی نے، اسی اسمبلی نے اس لئے ایک ریزولیوشن پاکی 1976 میں اور نہ صرف اسی اسمبلی نے بلکہ پنجاب نے، سندھ یہ ریزولیوشن پاس کی۔ فیڈرل پارلیمنٹ کو کہ ہمارے لئے Legislation پاس کی جائے۔ میں آپکی توجہ اسکی سیکشن ون کی طرف مبذول کرنا چاہونگا۔

"And where as the Provincial Assembly of the North West Frontier Province, the Punjab, Sindh and Baluchistan, excrising the power of the Provincial Assembly, Under Article234 of the Constitution of Islamic Republic of Pakistan have passed resolutions Under the Article 144 of the constitution with the effect that Federation may, by law, regulate the matter of Co-operative Banking"

صوبائی اسمبلیوں نے ریزولیوشنز پاس کئے کہ ہمارا جو سسٹم ہے، اسکو Regulate کرنے کے لئے فیڈرل سطح پر قانون سازی کی جائے۔ اور اسی کے تحت یہ بنک، فیڈرل کوآپریٹوبنک بنایا گیا اور وہی کوآپریٹوبنک جو فیڈرل کوآپریٹوبنک ہے۔ وہ پیسے دیتا ہے پراونشل کوآپریٹو بنک کو اور پھر اسکے کے بعد Onward سوسائٹیز کو اور پھر کاشتکاروں کو وہ رقم ملتی ہے۔ جناب سپیکر! اسمیں لکھا ہے کہ.

"The Proven Co-operative Bank means, a Co-operative society, the primary Co-operative object of which is to make loan to the Co-operative societies in the Province".

جناب سپیکر! اگرچہ Under the rule میں Thirty minutes تک بول سکتا ہوں لیکن میں آپکا زیادہ وقت نہیں لونگا۔

جناب سپیکر: میرے خیال میں ایک گھنٹہ تو آپ پہلے ہی بول چکے ہیں۔

جناب عبدالاکبر خان: اس پر ابھی؟

جناب سپیکر: جی اس پر۔

جناب عبدالاکبر خان: ابھی، اگر آپکی گھڑی اتنی تیز چلتی ہے تو پھر میرے لئے مشکل ہو جائے گا۔

جناب سپیکر: نہیں، نہیں، پہلے۔

(قہقہے)

جناب عبدالاکبر خان: یہ تو آرڈر نکلا ہے اسمیں لکھا ہے

"And where in 1996,serious efforts were made to recover the - defaulted loan of the Federal Co-operative Bank, amounting to Rs.96crore" یعنی انہوں نے تو 963 ملین لکھا ہے۔

"963 Million From the defaulter's members of the Co-operative societies in the Province. However, no substantial progress could be made. Finally, the Provincial Government, in March1998 tasked the Distt.Administration and police to assist the Co-operative Department and FCB to recover these loans.Resultantly, more than eighty percent of the defiantly loans of 919"

یعنی چھیانوے کروڑ میں سے اکانوے کروڑ ریکوری ہوگی۔ آپ مجھے بتائیں اسی ملک میں کونسا فنانشل انسٹی ٹیوشن ہے۔ کونسا بنک ہے کہ جس کی ریکوری 80% ہو؟ آپ سٹیٹ بنک کو لے لیں جناب سپیکر۔ خود حکومت کہتی ہے کہ 400 ملین روپے انکے Defaulted ہیں۔ کوئی بھی کمرشل بنک آپ لے لیں، ایگریکلچرل ڈیولپمنٹ بنک لے لیں، وہ تو اربوں روپوں Defaulted ہیں۔ یہاں یہ تو چھیانوے میں سے اکانوے کروڑ روپے ان کو واپس مل چکے ہیں۔ جناب سپیکر، اور پھر یہ شخص آرڈر کرتا ہے کہ "And a

liquidation board has to be appointed as soon as possible or some other remedial measures have to be taken" مطلب یہ ہے کہ گردوسرا کوئی طریقہ ہو تو وہ اختیار کیا جائے لیکن کسی اختیار کے بغیر اس نے ایک آرڈر کردیا کہ میں اسکو ختم کر رہا ہوں۔

جناب عالمزیب: جناب سپیکر۔۔۔

جناب عبدالاکبر خان: آپ پھر دیکھئے جناب، جس لون کا میں نے ذکر کیا یہ فیڈرل کوآپریٹو بنک جو ہے۔ اس میں سٹیٹ بنک کا گورنر بیٹھا ہے۔ یہ دیکھئے جی، ڈاکٹر عشرت حسین، یہ سٹیٹ بنک کا گورنر ہے۔ اس میں ڈاکٹر ظفر الطاف اور سب بیٹھے ہیں اور فیڈرل کوآپریٹو بنک کے ڈائریکٹرز اور سب نے یہ لکھا "unprecedented achievement in recovery" جناب ان کی Finding ہیں۔ آپ کے فرنٹیئر کوآپریٹو بنک کے متعلق۔

'Unprecedented achievement in recovery campaign launched by FPC with the half of the Provincial Government deserve appreciation" جناب سپیکر! ادھر وہ لکھتے ہیں کہ "Deserve appreciation " The board decided to waive off the penalty" The board decided. جناب سپیکر! آپ میرے خیال میں۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: میں بالکل سیریس ہوں۔ سیریس ہوں۔

جناب عبدالاکبر خان: میں نے جو کچھ کہا آپ نے نہیں سنا۔

جناب سپیکر: نہیں، میں نے بالکل سنا ہے۔

جناب عبدالاکبر خان: اچھا "The board decided to waive off the penalty amounting to e Rs,67 million" جو Penalty لگائی تھی۔ صرف اس وجہ سے وہ معاف کر دی کہ اس کی ریکوری 80% ہے۔ وہ صحیح ہے۔ اس وجہ سے انہوں نے جو Penalty لگائی تھی، وہ بھی معاف کر دی اور جناب سپیکر۔ بیس کروڑ روپے پراونشل کوآپریٹو بنک کو دے دیئے، بیس کروڑ روپے، انہوں نے کہا اب آپ قرضہ لے سکتے ہیں۔ بیس کروڑ روپے دینے کے بعد کیا ہوا؟ جناب سپیکر! چاہئے یہ تھا کہ وہ جو پیسہ ملا وہ زمینداروں کو جاتا۔ وہ کیا ہوا؟ کوآپریٹو کے رجسٹرار نے اسکو خیبر بنک میں جو ہائر ریٹس پر رکھا، انکو ملا تھا دس، گیارہ پرسنٹ پر اور انہوں نے پندرہ، سولہ پرسنٹ پر رکھا اور انہی پیسوں سے

جو زمینداروں کے لئے تھے، صوبہ سرحد کے کاشت کاروں کے لئے تھے۔ وہ جو منافع ملا، وہ پتہ نہیں، جناب سپیکر، کہاں پر خرچ ہوا؟ وہ ایک شخص جو رجسٹرار ہے، اس نے چھبیس لاکھ روپے کھائے، اسکو اپنی تنخواہ جو گورنمنٹ دیتی تھی، اسکے علاوہ پچاس ہزار روپیہ ماہوار، تنخواہ اور بیس ہزار روپے اسکو فیول چارجز ،ٹرانسپورٹیشن چارجز ستر ہزار روپے ماہوار ایک شخص کو اپنی تنخواہ کے علاوہ، یہ اس نے ان پیسوں سے لئے جو بیس کروڑ روپے تو فیڈرل گورنمنٹ نے دیئے تھے اور پھر اس فیڈرل کوآپریٹیو بنک نے، کہ بھئی یہ تم کیا کر رہے ہو؟ انہوں نے پھر اس کی تحقیقات بھی کیں۔ کہ بھئی یہ پیسہ تو ہم نے کاشتکاروں کے لئے دیا تھا، اس کو تو تم نے دوسری بنک میں رکھ کر اور اس سے جو منافع ملا، وہ تم نے اپنے لئے خرچ کیا۔ اور جناب سپیکر یہ دیکھیں۔

'It is further informed that the decision of the NWFP Government" اب جناب، ان الفاظ کو دیکھیں In is further informed that the decision of the NWFP Government will deteriorate the Co-operative movement considerably and these would be no Co-operative bank to finance the Co-operative societies" جناب سپیکر، آپ خود ختم کر رہے ہیں ایک انسٹی ٹیوشن کو اور اسکا کیا ہو رہا ہے؟ آج میں آپکو بتا رہا ہوں کہ پچھلے سال صرف فصل ربیع کے لئے جو فیڈرل بنک ہے، اس نے پنجاب کو کتنا لون دیا؟ یہ نوائے وقت کا اخبار ہے، اس میں لکھا ہے لاہور زون چوالیس کروڑ چالیس لاکھ، گجرانوالہ زون چوبیس کروڑ، نوے لاکھ، راولپنڈی زون پانچ کروڑ ،سرگودھا زو سب ملا کر 243 کروڑ Two billion forty three crore rupees انہوں نے پنجاب کو دے دیئے ایک سال کے لئے اور آپ کی حکومت نے اگر اس بینک کو ختم کیا ہے تو گزشتہ تین سالوں سے آپکو ایک پیسہ نہیں مل رہا ہے۔ اگر آپکا 243 کروڑ روپے حصہ نہیں بن سکتا تو کم از کم 60،70 کروڑ روپے تو آپکا حصہ بن سکتا ہے۔ آپ نے اس 60،70 کروڑ اگر آپ تین سال لگائیں تو اسکا مطلب ہے 200 کروڑ روپیں سے آپ نے صوبہ سرحد کے کاشتکاروں کو محروم رکھا۔ آپ نے نہ صرف ملازمین کو نکالا، انکو بے روزگار کیا اور دربدر ٹھوکریں کھانے پر مجبور کیا۔ بلکہ ان غریب کاشتکاروں جن کے پاس، اس وقت جب فصل کاشت کرتے ہیں، انکے پاس کھاد کے لئے پیسے نہیں ہوتے، بیج کے لئے پیسے نہیں ہوتے، ادویات کے لئے پیسے نہیں ہوتے، آپ نے انکو بھی غرق کر دیا اور جناب، اگر آپ ساٹھ کروڑ روپے

بھی لگائیں تو آپ نے اس صوبے کی تیس لاکھ من گندم کو، تیس لاکھ من گندم اس صوبے کو ایکسٹرا مل سکتی تھی۔ ان پیسوں سے اگر کھاد خریدی جاتی، ان پیسوں سے اگر ادویات خریدی جاتیں تو تیس لاکھ من گندم اس صوبے کو ایکسٹرا مل سکتی تھی اور تیس لاکھ من گندم کا مطلب ہے کہ نو ارب روپے۔۔۔(تالیاں)۔۔نو ارب روپے آپ نے ایک سال میں اس صوبے کے ضائع کر دیئے۔ جناب سپیکر! میں سمجھتا ہوں کہ سارے پاکستان میں یہ بنک ہیں، سارے پاکستان میں یہ بنک کام کر رہے ہیں، اگر کچھ نقص تھا، اگر کچھ غلطیاں تھی، اسکو تو ٹھیک کیا جا سکتا تھا، جنہوں نے غلطی کی، انکے خلاف انکوائری ہو سکتی تھی۔ اگر غلط لوننگ دی گئی ہے۔ غلط Loaning، میں سمجھتا ہوں کہ پولیٹکل لوگون نے بھی غلط لوننگ کی ہو گی، گورنمنٹ نے بھی غلط لوننگ کی ہو گی، ڈیپارٹمنٹ نے غلط لوننگ کی ہو گی۔ لیکن اس کی سزا آپ ان دو ڈھائی سو ملازمین کو تو نہ دیں۔ کسی اور کی غلطی کو، کہ انہوں نے یہاں سے لے جا کے، بیس سوسائیٹز ہیں، ان کو آپ قرضہ دے دیں اور پھر سزا آپ ان ہزاروں، لاکھوں زمینداروں کو دے رہے ہیں جن کو ایگریکلچرل بینک بھی پیسے نہیں دیتا۔ اس لئے نہیں دیتا کہ ان کے پاس اپنی زمین نہیں ہے کہ وہ Pledge کر کے رکھ سکیں اور کوآپریٹو بنک بھی آپ نے ختم کر دیا۔ اگر آپ کی مرضی ہے جناب سپیکر۔ کہ یہ بنک ختم ہو، اگر یہ حکومت کی مرضی ہے، میں یہ نہیں کہتا کہ یہ انہوں نے کیا ہے، ان سے پہلے ہوا ہے لیکن اگر یہ Revive کر لیں اور یہ صوبے کے جو حق ہے، اگر یہ صوبے کا حق اس صوبے کو ملے تو نہ صرف یہ دو ڈھائی سو ملازمین بحال ہو جائیگے بلکہ اس کے ساتھ جو لاکھوں زمینداروں کا مستقبل وابستہ ہے، وہ بھی خوشحال ہو جائیں گے۔

<u>Mr. Speaker:</u> Thank you very much.ji Alamzeb Sahib.

<u>جناب مظفر سید:</u> جناب سپیکر!

<u>جناب عالمزیب:</u> شکریه جناب سپیکر! زما نه مخکښې خو عبدالاکبر خان صاحب پوره تفصیلی بحث اوکړو او زما په خیال په هغې کښې ئے خبره یوه هم پرے نه ښوده ۔ خو زه یوه خبره کومه جی چې په سابقه دور کښې دا ښلور ،پینځه محکمے وے چې ایګریکلچرل انجینئرنګ وه، یوه چې وه کوآپریټو ډیپارټمنټ دا ښلور پینځه وے خو هغه ټولے تقریباً بدستور کا کوی ۔چاګولډن هینډ شیک واغستو او دا یوه چې کومه وه ، دا ئے ختم ه کړه، نو په دې باندې هغوې

تفصیلی بحث اوکړو نو زه د عبدالاکبر خان صاحب د خبرو پوره تائید کومه او پوره دغه ورکم چې دوئ کومے خبری اوکړے ، په دې باندې حکومت پوره، ځکه چې وزیر اعلی صاحب هم بار بار وائی چې زه په دې‌کښې Interestedیمه، دا زه کومه، نو پکار ده چې د اکوم دغه شوې دی ، دا دے اوشی جی۔

جناب مظفر سید: جناب سپیکر!

جناب سپیکر: مظفر سید صاحب!

جناب مظفر سید: شکریه جناب سپیکر صاحب! په دې باندې په اولنی اجلاس کښې هم دغه شان ایډجرنمنټ موشن زما پیش شوې وو۔ ماته په دې فلور باندې یقین دهانی راکړے شوې وه او زه دا توقع لرمه چې هغه یقین دهانی به اوس چې کوم بحث اوشو نو هغه بالکل په حقیقت کښې بدلیږی۔دا یوازے ددغه یو څو ملازمینو خبره نه ده بلکه دادکروړونو عوام هغه جزبات او احساسات دی او مونږه غواړودا چې یره دے قوم نه ، دےخلقو نه ، دے غریبانو ته ریلیف ملاؤ شی۔بجائے دد ے چې هغه مخکښې تنګ کړے شوې دی نو عبدالاکبر خان صاحب په اشاره تاسو ته کوله نو بار بار به ئے پکښې وے چې ستاسو حکومت، بهرحال بیا هغه خپله خبره واپس اواغستله نو حقیقت دا دے چې دد وئ حکومت نه دے ،دا خو مخکښې شوې دی خو هغه خو شوې دی خو مونږه غواړو دا چې په دې‌کښې دا ګورنمنټ ، حکومت وقت دے باندې بالکل دا احساسات اودا جزبات ، بهئ تاسو اوګورئ دے هاؤس ته ،داټول هاؤس چې دومره خاموش دے نو دا ددوئ د ټولو د زړه آواز دے ۔ځما یقین دے چې دا به د زړه آواز وی۔ د ے که نه دے جی ؟------

جناب مظفر سید: نو دا د زړه آواز دے نو لهذافوراً دے په دې باندې عملی ایکشن واغستے شی۔

جناب سپیکر: مولانانظام الدین صاحب!

مولانا نظام الدین: جناب سپیکر صاحب!زما نه مخکښې چې کوم ملګرو په دې باندې بحث اوکړو، د دې ټولو سره زما اتفاق دے بلکه زما په علم کښې دا خبره هم رغلې وه چې اسلامی نظریاتی کونسل دد ے بینک د بعضو معاملاتو په باره

کبنې دا خپله رائے هم ورکړې وه چې اسلام مطابق دا اسلامی بینکاری ده۔ داسې خو به نه وی چې دے بینک اسلامی بینکاری طرف ته یو قدم اغستے وو او سزا ورله ورکړے شوې وی ،په دغه لحاظ سره دا بینک ختم کړے شوې وی او نست ونابود کړے شوې وی؟نو که داسې وی نو مونږه پرزور دد ے مذمت کوؤاو مونږه دد ے د بحال کولو د پاره یو قدم اوچتول پکار دی۔

جناب سپیکر: خلیل عباس صاحب!

جناب خلیل عباس خان: ډیره مهربانی سپیکر صاحب، چې تاسو ماته په دې اهم موضوع باندې موقع راکړه ۔سرا! یو خو د دې کوآپریټیو بینک د بندیز د وجه نه وړو کاشتکارانو ډیرے مسئلے راپیښے دی۔ په هغې باندې عبدالاکبر خان صاحب او نورو معزز اراکین خبرې اوکړے۔صورتحال څه داسې جوړ شوې دے چې د دې بینک د بندی د و د وجه نه چې کوم واړه کاشتکاران وو، چې چا سره د مالی امداد ضرورت وو، هغوې د کاشتکارئ دا پیشه تقریباً پریښوده او هغې نه علاوه جی چې کوم ملازمین وو د دې بینک کبنې تقریباً 250ملازمین داسې وو چې د بغیر د پنشن او بغیر د څه تحفظ چې سرکاری ملازم ته کوم مراعات حاصل وی دهغې نه بغیر ئے دا فارغ کړل۔ په دې باندې د پیښور هائی کورټ یو فیصله شته دے۔ هم د دغے فیصلے سپریم کورټ هم تائید کړے دے۔زما داتجویز دے چې دا بینک دے دوباره بحال شی او دے ملازمینو ته د خپل مراعات ملاؤ شی۔

جناب سپیکر: جناب خالد وقار صاحب ایډوکیټ، ارشد خان ، دد ےنه روستو انشاءاللہ۔

جناب خالد وقار ایڈوکیٹ: شکریه جناب سپیکرصاحب! سپیکر صاحب! زه هم د د ے خپلو ملگرو د خبرو تائید کومه۔ هر کله چې په نورو صوبو کبنې دا کوآپریټیو بینکونه شته دے نو دا امتیازی سلوک زمونږه صوبے سره ولے کیږی؟ او بیا دے ملازمینو سره څومره محکمے چې بند شوې دی نورو محکمو کبنې دهغې ملازمین سرپلس پول ته لاړل او هغوې نورو محکمو کبنې کهپاؤ شول۔ خو دے ملازمینو ته نه تنخواگانے ملاؤیږی او نه دوئ سرپلس پول کبنې اچولے شوې

دی نو دا ظلم د د دې خلقو سره نه کیږی او زه د عبدالاکبر خان او د د ے مظفر سید صاحب ، د دې نورو ملګرو د خبرو تائید کوم او دا ملګری د زر ترزره بحال کړے شی۔او دا کوآپریټیو بینک بحال کړے شی۔

جناب سپیکر: دے نه روستو۔ارشد خان صاحب!

جناب محمد ارشد خان: دے سلسله کښې یو عرض دے ۔ عبدالاکبر خان اوئیل چې 80%دا قرضه واپس شوې ده۔ زما خیال دے که دا بل معزز ممبر صاحب خبره اوکړه چې دا اسلامی قانون مطابق مونږه سود معاف کړے وو۔ زما خیال دے که هغه ترے لرے کړی نو 100%شوې ده ځکه چې زمونږه د چارسدے ځنے کسانو ته دایو سرکلر رغلې وو په 1998کښې که چرے تاسو داټولے پیسے واپس ورکوئ نو تاسو باندې چې کوم د سود کومے پیسے دی ، هغه به تاسو ته معاف کړے شی۔ نو هغه خلقو ټولو هغه پیسے خپلے واپس ورکړلے مکمل پیسے ئے واپس ورکړے۔دوه درے میاشتے پس هغوې ته بیا خطونه راغلل چې تاسو دومره ،دومره پیسے نورے مزید د سود ورکړئ۔ خو چې هغه کوم کلکټر دا آرډر رالیږلے وو ۔ هغه کلکټر سره دا خبرې اوشوې ۔ او هغوې ترینه یو لیکلے سرټفیکټ واغستو چې مزید سود به مونږه نه ورکوؤ۔ دغه شان د هغوې نن هم په هغه څیز باندې مقدمے روانے دی۔ نو که هغه خبره اوکړئ نو بیا 100%دا پیسے واپس ورکړے شوې دی۔ دا بیا اتیا پرسنټه نه دی۔ او دا زما خیال دے چې دا بینکنګ سسټم د دغه کوآپریټو ختم شوې دے نو بالکل یقیناً هغې کښې اسلامی دغه شته چې دا په دغه وجه باندې ختم کړے شوې دے۔

جناب سپیکر: مولانا امان اللہ حقانی صاحب!

مولانا امان اللہ: جناب سپیکر صاحب!زه دا خبره کول غواړم چې زمونږ په صوبه کښېکومے قومی ادارے وے او هغې به قوم ته ډیرے غټه فائده رسوله ، افسوس دا دے چې زمونږ په صوبه کښې د فرد واحد په خواهش سره هغه ادارے رو په رو ختمیږی۔ او زما خوښه هم دا ده لکه څنګه چې عبدالاکبر خان صاحب کوم حقائق بیا ن کړل۔دیکښې ډیرے خبرې مبنی برحقیقت دی۔ او یو داسې لارد

راوباسلے شی چې کاشتکارانو ته کوم مسائل او پرابلمز دد ے بینک د خاتمے په وجه پیدا شوې دی او کوم ملازمین دی د هغوې د هم څه مداوه اوشی۔

جناب سپیکر: افتخار احمد خان جھگڑا صاحب!

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: جناب سپیکر صاحب! د ے باندې خو عبدالاکبر خان ډیر په تفصیل کښې خبرې اوکړے۔څه داسې ډیر څیزونه خو ئے نه دی پر یښے چې مونږه پرے روشنی واچوؤ۔ خودا یو دوه درے پوائنټونه دوئ نه پاتے وو نو هغه مے نوټ کړے وو۔ یو خو چونکه داد ټولو صوبو ،لکه دا نه دے چې یو صوبه سرحد کښې دا شے دے چې یره دلته کښې کوآپریټو بینک وو بلکه څنګه چې دوئ اووئیل چې1924نه راروانه ده د انګریز د زمانے نه، لږ ساعت مخکښې ما یو بل تقریر کښې وئیلی وو چې دلته کښې مونږه دا چغے وهو چې زمیندار د پاره هر څه کوؤ ،خو 90%ایګریکلچر د پاره دی۔ نو ما وئیل چې دبجټ Re-out lay څه دے ؟اول هغه اوګورئ۔دویمه کومے ادارے چې دزراعتو د پاره دی نو په یو مینګ کښې هر یو ځائے Agriculture Engineering, on farm Water mangement,Co-operative Bank, Agriculture Development Authority, and Fruit and vegetable Development Boardدا ټول په یو شرق کښې په یو ورځ باندې ختمے کړے شوې۔ په دیکښې بیا لږ ډیر دوه ضلعی کښې انجینئرګ والو ته اجازت ورکړے شو۔ او څلور ضلعو کښې ایف۔وی۔ډی۔بی۔ والو ته ، ځکه چې هلته ټول ډونرز ایجنسیز تاسو له درکوی۔تاسو ته چې ایګریکلچر سیکټر کښې څومره پیسه راځی۔ نن هم که هغه دے ادارو کښې راځی ، هغوې تاسو نه غواړی چې هغه تاسو دد ے عوامو Throughاوکړئ۔Through Co-operative Agenciesکه نن لختی هم پخوئ نو هغوې تاسو له نه درکوی۔ هغوې وائی چې تاسو اول یو اداره جوړه کړئ، په هغه Throughبه ئے درکوؤ۔نو چې دا څیزونه ټول ختم کړلے شو او کوآپریټو بینک چې دے ، دا یوډیر اهمه نکته ده چې دوئ هم اوچته کړه۔ او زه ئے دهراوومه چې زه د زمکے مالک یم۔ زه خو به لاړ شم ایګریکلچر بینک ته ، خپله زمکه به ګانړه کړم۔ زه به یو بل ځائے ته هم لاړ شمه۔ خو هغه سړے چې کوم زمکه کری۔او خپل جائیداد نه لری،هغه د پاره دے صوبے کښې بله هیڅ لاره

نشته ماسوائے د دې نه چې هغوی یو ځائے شی او د دوئ نه ټول عمر دا لون (Loan) اغستلې شوې دے او ورکړے شوې دے۔ نو مینځ کښې مونږه دا منو چې Stuck-up, loans, stuck up loans does not mean چې فرض کړه چې د یوسړے یوه ګوته خرابه شوه ، نو د ګوتے پریکولو په ځائے ته سړے مړ کړه ۔ چې نه جی یوره اداره ختمه کړئ، دا ئے علاج دے۔ دا ډیره لویه بدقسمتی ده ۔ځما په خیال باندې په دې باندې ازسرنو پکار ده چې دے اسمبلئ کښې، زما په خیال باندې اکثریت د زمیندارو ناست دے ، او که زمیندار نه هم دی، نو هغوی په دې باندې پوهه دی چې دا تکلیفات به څه وی۔ بیا هم هغه میټنګ کښې دویمه فیصله دا شوې وه چې دا خلق د سرپلس پول کښې واچولے شی او یا د دا په هیلتھ او ایجوکیشن کښېAbsorb شی۔ننه پورے نه چا ورله ګولډن هینډ شیک ورکړو ، نه سرپلس پول ته لاړل ۔نه هیلتھ او ایجوکیشن ته لاړل بلکه هغوی در په درګرځی لګیا دی اوس هم لګیا دی دعدالتونو چکرے وهلے کیږی۔ بیا جی دا ستاسو خپل په 15/5 باندې فیډرل ګورنمنټ دا یوDecision کړے دے چې لسو کالو ئے ری شیډول کړے دی۔ دائے هم کړے دی چې SUP به تاسو ته Financing کوئ لګیا به وی مخکښې آئنده دغه د پاره ، او کارکردګی چې څه شوې ده، هغه هم دوئ بیان کړه۔ خو ځما به دا یو زبانی ریکوئسټ وی ستاسو په وساطت سره او د هاؤس په وساطت سره چې چونکه اوس دومره وخت په کښې تیر شو او دد ے څیز اهمیت دومره ډیر شو، مونږه دیکښې اوس وخت دومره نه شو ضائع کولے ۔ که تاسو مهربانی کوئ او دهاؤس اتفاق وی نو دے له د یوه کمیټی تجویز کړے شی، یو کمیټی د جوړه شی چې دیکښې هغوی کښنی او په هغې باندې غوروخوض اوکړئ۔ په هغې به دحکومت نمائندګان هم وی ، په هغې کښې به د اپوزیشن والا هم وی او نور خلق به هم وی او چې څه فیصله، امید دې ان شاءاللہ اوشی ، هغه به صحیح وی۔ ډیره مننه۔

جناب سپیکر: نسرین خٹک صاحبہ!

محترمہ نسرین خٹک: تھینک یو جناب سپیکر صاحب! مختصر یہ کہ میں تائید کرتی ہوں ابھی تک جو باتیں ہوئی ہیں، یہاں پر فروٹ اینڈ ویجی ٹیبل بورڈ اور باقی اداروں کو ختم کرنے کی بات کی گئی ہے۔ میں صرف اتنا کہنا

چاہتی ہوں کہ مسئلے کا حل کسی بھی انسٹی ٹیوشن کو ختم کرنے میں نہیں ہے اس مسئلے کا حل دو طریقے سے ہوتا ہے۔Institutional Strengthen جو کہ Good Governance کے Under آتی ہے اور اگر Donor Funded بھی ہے۔ جس طرح کی فروٹ اینڈ ویجی ٹیبل بورڈ کی Example دی گئی وہ Swiss Funded portion تھا اس میں، تو پھر حکومت کو چاہئے کہ ڈونرز کو بھی یہ کہے کہ ٹھیک ہے، ہو سکتا ہے کہیں یہ Loan default آیا ہو لیکن اس میں ہزاروں لاکھوں کی تعداد میں چھوٹے کاشتکاروں کی Families بھی Affect ہوتی ہیں۔ لہذا Donors کی اس میں کوئی بات نہیں ہے۔ Bilateral Discussion ہوتی رہتی ہے۔ کہ اس میں Institution کو Strengthen کرنے کے لئے ہم بیٹھیں اور ان سے ایک قسم کا ایک پروگرام مرتب کریں تاکہ وہ Institution فی الفور ختم نہ ہو بلکہ Strengthen ہو جائے۔

جناب سپیکر: تھینک یو۔ سکندر خان شیرپاؤ صاحب!

جناب سکندر حیات خان شیرپاؤ: ډیره مهربانی جناب سپیکر !دے کوآپریټو بینک په موضوع باندې خو کافی څمونږه معززو اراکینو خبرې اوکړے او څما خیال دے ، هر پهلو ئے ښکاره کړے دے۔جناب سپیکر! دے باندې زه هم څکه یو څو خبرې کول غواړمه چې دا یو ډیره اهم مسئله ده ۔ څمونږه صوبے کښې صنعت هسې هم نشته او زیات تر څمونږه د صوبے د Economy چې کوم ذریعه ده ،هغه دارومدار په زراعتو باندې دے۔ او بیا خاصکر څمونږه صوبه کښې ورکوټی کاشتکاران ټولونه زیات دی۔Land holdings هغه شان څمونږه غټ دنورو صوبو په شان نشته۔ نو هغه لحاظ سره داکوآپریټو بینک مونږه د پاره زیات نور هم اهم جوړیږی۔څکه چې دیکښې ټولونه زیاته څمونږه صوبے ته فائده رسی ۔څمونږه ،څنګه چې عبدالاکبر خان هم خبره اوکړه او جهګړه صاحب هم خبره اوکړه، چې غټ زمینداران چې دی۔ هغوې د پاره زرعی ترقیاتی بینک وغیره شته خو د ورکوټو کاشتکارانو چې کوم د خپل روزګار د پاره یو ذریعه وه دا کوآپریټو بینک ،دا ختمول زمونږه دے صوبے سره ډیر زیات زیاتے دے۔ او زمونږه د ټولو زما خیال دے ټول هاؤس تقریباً داسې یوه خبره جوړیږی۔ زه هم د افتخار خان د دې تجویز پورا حمایت کوم۔پکاردا ده چې په دې باندې یوه

کمیټی جوړه کړے شی او د دېنه علاوه هم چې کوم په ایګریکلچر کښې څه کیدے شی۔ هغې باندې پورا غور اوشی۔ځکه چې مخکښې،اوس که W.T.O راغے یا نور داسې دغه راغلل، نو هغې سره خو نور هم ځمونږه صوبے ته نقصان رسی او دغه به کیږی۔ نو مونږه ته پکار دی چې کومو څیزونو باندې مونږه Self Reliance کولے شی او خپل د صوبے ۔څه نه څه Economy نوره هم بنه کولے شو چې دغه څیزونو باندې توجه ورکړو۔او هغېکښې زراعت ټولونه اهم جز دے ، ځما به هم تاسو ته دا خواست وی چې دے د پاره سپیشل کمیټی جوړه شی۔او هغه د دغه کړے شی۔ چې دا د دې صوبے یو اهم اداره ده۔ (تالیاں) که هغې کښې د ملازمینو حال اوګورئ نو کافی خلقو ته ورته روزګار ملاؤ شوې وو او بیا هغه زرګاؤ کاشتکارانو چې کومو ترے فائده اوچتوله ۔هغې ته هم نقصان رسیدلے دے۔ نوپکار ده چې ضرور دے د پاره یو کمیټی جوړه کړے شی۔

جناب سپیکر: جناب پیر محمد خان صاحب!

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: زه جی-----۔

جناب سپیکر: مولانا مجاہد الحسینی صاحب۔

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: زه د دې کوآپریټو سوسائټی او د بینک متعلق چې ځما دے رونړو څه اووے ، مکمل حمایت کوم (تالیاں) لیکن په یو بل صورت باندې تاسو ته عرض کوم چې دجناب محترم عبدالاکبر خان صاحب د خبرې نه دا معلومه شوه چې د فیډرل حکومت ماتحت چې څومره محکمے دی، د هغې نه پنجاب خو زیاته فائد اخلی او دا سرحد چې دے ، دا هیڅ نه دے۔آیا مونږه کښې دا قومیت نشته، د صوبے حمایت را کښې نشته او که هغوې زمونږه نه زیات عقلمند دی؟دا والے دغه شانتے وی؟

(تالیاں)

جناب سپیکر: جناب پیر محمد خان!

جناب پیر محمد خان: شکریه جناب سپیکر صاحب۔ تفصیلی تقریر خو ځما دے رونړو اوکړو زه به هم مختصره خبره کوم۔ زمونږه د دې صوبے غټه بدبختی دا ده چې د

هر شی تجربه په دې صوبه کښې اول کیږی۔ که د ملازمینوDismiss کول وی نو په دې صوبے کښې اول تجربه کیږی۔ که ډاکټرانو باندې پابندی لګی، نو په دې صوبه کښې اول تجربه کیږی۔ که په احتساب نیولے کیږی نو د دې صوبے لیډران اول نیولے کیږی ،ټارچر کیږی که په احتساب کښې نیولے کیږی نو د دې صوبے افسران اول نیولے کیږی، هغه بے عزته کیږی۔ په پنجاب کښې، په سندھ کښې، په نورو صوبو کښې هم هاسټلے شته ، که په ایم پی اے هاسټل باندې قبضه کیږی نو د دې صوبے په هاسټل باندې قبضه کیږی۔په هغې کښې شپږ شپږ فټه کمرے او ټارچر سیلونه جوړیږی۔ یعنی څومره زیاتے چې دے ،هغه په دې صوبه کښې دے۔دا که کسټم والا تاسو اوګورئ،داټک نه واوړئ Excise & Taxation نو دغه ته بیا ځی، هغه سندھ سره چې لګی ،په دې مینځ کښې هیڅ تلاشی او هیڅ شے نشته خو که دصوبه سرحد د حدودونه رروان شئ نو زمونږه دا خپل، دلته هم مونږه زیاتے کوؤ خو چې داټک نه واوړه نو هلته درسره هم شرمول او بے عزته کول کوی ۔ دے صوبه سره په هر پهلو چې مونږه ګورو نو زیاتے زیاتے دے۔ حقیقت دا دے ،دا یو قسم سړی کښې،د ا بلور صاحب ناست دے ، ددوی په دغه ئے نه وایم خو دوئ یو سټینډ په دې خبره چې اغستے دے ، ددوئ خو د سلو کالو زړه پارټی وه، دوئ دے ځیزنه تنګ شوې وو۔ اوس مونږه پخپله هم داخبره محسوسوؤ چې دا خو زمونږه دے صوبه سره ، چې په دې صوبه کښې هر څوک اوسی، خو د دې صوبے قسما قسم بےعزتی کیږی۔دا غریبان داسې دد ے سروس نه لرے شو، ددوئ څه سکیورټی نه وه او لس کاله ، پنځلس کاله ، شل کاله خلقو سروس اوکړو او هغوې ته هیڅ ملاؤ نه شی، دهغوې بچو ته ملاؤ نه شی، دهغوې بچو ته ملاؤ نه شی نو داغریبانان به څه کوئ؟هم دغه خبرې له به راځی چې بچی به ئے ځی او په ډیرانونو باندې پلاسټک ټولوی، او هغه به اوړی او په ګودام کښې به خرڅوی۔لهذا دا د بحال شی او بل دا انصاف نه دے۔ مونږه آرټیکل 25کښې داوایو چې Citizensسره به Equalسلوک کیږی۔ نو دا Equalسلوک دے چې د دې ځائے خلقDismissکوه۔ د دېځائے خلق بے عزته کوه او دلته کښې یو محکمے نه خلق لرے کوه، سروس نه ئے

اوباسه او که بله کښې وی نو خیر دے ؟ نو لهذا دا هم او په کنټریکټ که څوک وی نو هغه ټول د بحال کړے شی۔

جناب سپیکر: بشیر احمد بلور صاحب!

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر صاحب!ډیره مهربانی زه د پیر محمد خان صاحب هم مشکور یمه۔ عرض مے دالرو چې مونږ خو ټول عمر د صوبائی خود مختاری او د صوبائی حقوقو خبرې کړے دی او د دې بینک باره کښې دا عرض کوم چې دا ټولے پیسے مرکز ورکولے او هغه پیسے چې مرکز مونږه ته راکولے ، اوس هغه بند شوې۔پرابلم دا دے چې څمونږصوبائی حکومت دا خبره بار بار کوئ چې هغه گارنټی صوبائی حکومت ورکړے وه په دې وجه هغه Divisible poolنه هغه پیسے مرکز کټ کوئ۔ نو دا به زه دوئ ته عرض اوکړم چې دوئ د دامعلومات اوکړئ چې پنجاب کښې څومره پسے دوئ ته واپس شوې دی او پنجاب خلقو څومره پسے واپس کړے دی او هغې کښې هغوې څومره Defaultersدی؟د هغوې د Defaulters هیڅ پته نه لگی۔د اربونه روپو هلته Defaultersدی۔ چې په هغوې باندې څوک پابندی نه لگوی۔سندھ کښې داسې Defaulterدی چې هغوې اربونو ایکړزمکے دی او زمونږه خو غریب خلق دی او څنگه چې زمونږه سکندر خان خبره اوکړه چې دلته خو ورکوټی ورکوټی زمینداران دی ۔ دے صوبه کښې چرته لوئے زمیندار،Landlordsشته دےنه چې مونږه چرته دجاگیردار خبره اوکړو۔ همیشه چې جهگړه راځی نو هم دے صوبه کښې راځی۔جاگیردارانه نظام خبره کیږی۔ زه دعویٰ سره وایم چې دے صوبه کښې یو جاگیردار هم نشته ۔ جاگیرداری ټوله په پنجاب او سندھ کښې ده ۔ دلته ورکوټی معمولی زمینداران دی چې هغوې ته حکومت یوحق ورکړے وو۔ ټول پاکستان کښې شته او چې دے صوبه کښې نه وی،نو همیشه صوبائی پرابلم هم دا دے او زمونږه بدقسمتی دا ده چې مونږه ډیر دجمهوریت خبرې کوؤ، جمهوریت باره کښې مونږه جدوجهد هم کوؤ، جیلونو ته هم تلے یو۔څو څو ځله مونږه هر څه کړی دی خو جمهوریت کښې مونږ د صوبے هیڅ فائده نشته۔ او په دېفائده نشته چې جمهوریت کښې چې کوم مرکز کښې ناست وی ۔نیشنل اسمبلی کښې خبره کیږی۔ نو هلته Majorityچې ده هغه د دې صوبے

نه،دا پاکستان واحد داسې ملک دے او بدقسمته مونږ خلق يو چې يره صوبه دومره زياته Majority لری چې هغه باقی درےوانړو صوبو نه زيات هغه يو صرف پنجاب کښې ده ـ نو په دې وجه هر يو قانون که جوړيږی۔ نو هغه د هغوې حق کښې وی۔ باوجود د دې نه مونږ بيا هم د جمهوريت د پاره جدوجهد هم کوؤ چې دے ملک کښې جمهوريت بحال شی ـپه دې وجه باندې دا خواست کوم چې دا خپل دے غريبانانو خلقو د پاره لږ ډير مراعات د حکومت د طرف نه ملاؤيږی دا د بحال کړے شی او کوم کسان چې بے روزګاره شوې دی مخکښې خو پکار دی چې هغه بحال شی۔ نو حکومت زما خيال دے چې دا به نه شی کولے ـ دوئ به وائی چې يره فنډ نشته او زمونږه مسائل دی او زمونږه وسائل نشته ـ دومره خو دے اوکړئ چې کوم دا غريبانان خلق چې بے روزګاره شوې دی دوئ ته د روزګار واپس ورکړئ او خپلو محکمو کښې د نوے Appointments نه کوی، هم هغه خلق دے Adjust کړے شی۔تاسو لاړ شی بهر اوګورئ،غريبانان ناست دی ـ زما خيال دے چې کله نه اسمبلی شروع شوې ده ، کله هغوې د جلوس په شکل کښې راځی، کله يو Delegation کښې راځی۔ کله چې بهر اوځو نو يو کتاب راته راکړئ،يو کاغذ راته راکړئ،منت زاری کوی۔ نو هغوې هم انسانان دی او پکار ده چې هغوې سره مهربانی اوکړے شی چې حکومت هغوې ته کم از کم مراعات ، هغوې ته د پنشن ، سرپلس پول کښې چرته Adjust کول، هغه د هم اوکړئ اودا کوآپريټيو بينک د هم بحال کړی چې زميندارو غربيانانو ته لږ ډير Co-operation ملاؤ شی۔

<u>جناب شاہ راز خان</u>: جناب سپيکر صاحب! اجازت دے جی؟

<u>جناب سپیکر</u>: شاہ راز خان!

<u>جناب شاہ راز خان</u>: زما ګزارش داد ے جی چې دا ټولو معزز ممبرانو خو دد ے مسئلے پوره احاطه اوکړله۔ خبره دا ده جی چې دا مسئله د صوبائی حقوقو هم ده ، دانسانی اقدارو هم ده او د ايم ايم اے ګورنمنټ چې کومه وعده کړی ده او د الله سره مو وعده کړی ده او د قوم سره مو وعده کړی ده چې مونږه به خلقو ته انصاف ورکوؤ د عدل د پاره د نصاف د پاره د پرتوتے او د غريب سړی د اوچتولو د پاره خلقو مونږه له ووټ راکړے دے۔پکار دا ده چې موجوده حکومت

د دغے ټولو ملازمینو چې کوم غریبانان او عاجز خلق دی۔ دوه، دوه نیم سوه د هغوې تعداد دې، شل شل کاله ئے نوکرئ او مزدورئ کړے دی۔ د دې صوبے د وړو دپروموشن د پاره ، د هغوې د Developکولو د پاره ، په دې صوبه کښې، د دې د اکنامی دEstablishmentد پاره دغے خلقو محنت کړے دے۔همت ئے کړے دے ، خپل صلاحیت ئے صرف کړے دے۔نو دا دیو ذمه دار حکومت او دیو ذمه وار قوم،شیوه نه وی چې کوم خلق دهغوې د پاره قربانی ورکوئ، دهغې د پاره خپل ټائم، هغه چې کله داسې موقعه راشی ۔بیا هغوې له لته ورکړئ او هغه بالکل اغورخوئ۔ او د هغوې هیڅ تپوس نه کیږی۔ نو زما ګزارش دادی چې زما هم د دې خبرې سره اتفاق دے چې یوه کمیټی د جوړه کړے شی۔ هغه کمیټی دبااختیاره وی۔ هغه د دے خیز جائزه واخلی چې دلته بینک هم بحال شی ، چې صوبائی خود مختاری او زمونږه صوبائی حقوق هغه هم Secure شی او کوم خلق چې دیکښې ملازمین وو ، غریب عاجز خلق دی، هغې خلقو ته هم سروس او نوکری ملاؤ شی۔ نورے ادارو کښې کهپاؤ کړئ۔ دے ځائے کښې چې څومره کهپاؤ کیدے شی دغه بینک کښې هغې کښې کهپاؤ کړئ۔ باقی نورو ادارو کښې کهپاؤ کړئ چې د دې ذمه داری نه مونږه سبکدوش شو۔

جناب سپیکر: قاری محمود صاحب!Anyone who want to respond?

جناب فضل ربانی ایڈوکیٹ(وزیر خوراک): جناب سپیکر!

جناب سپیکر: فضل ربانی صاحب۔

جناب فضل ربانی ایڈوکیٹ(وزیر خوراک): بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ مونږ چې کله اسمبلی ته نه وو راغلې نو زمونږ دا خیال وو چې وزیر خزانه دے ته وائی چې ده سره به یوه خزانه وی او هغې کښې به پیسے وی او چابی به وی ورسره خو دلته د راتلو نه پس مونږه ته داپته اولګیده چې دا دے قوم او ملت یوه یوه پیسه د ټیکس چې راځی ،هغه د Tax payersپیسے دی۔دلته که مونږه د 233ملازمینو خبره کوؤ، د هیڅ چا دے کښې اختلاف نشته چې هغوې ته د سروس ملاؤ شی یا د هغوې بحال شی، خو دلته د233ملازمینو په ځائے څما رور د پریوتی خلقو خبره اوکړه ۔دا پریوتو خلقو پیسے دی۔د ا په مختلف مداتو کښې د ټیکسونو نه راځی او په

دې وجه باندېدلته مختلف ډيپارټمنټ ، دلته د ريسرچ خبره اوشوله ،د لته بائيس من فی ايکړځما گندم کيږی، انډيا کښې پنتاليس من فی ايکړ کيږی۔دلته ځما تين سو من گنے په ايکړ کښې کيږی، انډيا کښې آٹھ سو من فی ايکړ کښې کيږی۔داRussia چې تباه شوه۔دد معشيت د تباهی په وجه خرابه شوه۔ ايک هزار پچاس آٹم بمونه هغوې سره وو ، هغې کښېStabilityپه ډيپارټمنٹس کښې نه وه۔ دلته ډيپارټمنٹس وو۔نشتن گفتن خوردن او برخاستن ،هغوې دلته ريزلټس نه ورکول ۔ دلته کوآپريټو سوسائټی کښې خلق په 10% مشهوروو ۔دلته مختلفو خلقو،د لته مونږ ته ريکارډ ښائی چې د هغوې په ملازمينو باندې هم دلته د دنيا قرضه پرته ده او د هغې په سرکاری سطح باندې چې کومے پيسے مونږه باندې دی ، هغه هغوې ته نه دی ورکړے شوې ځکه اوس زمونږ گورنمنټ فيصله اوکړه چې مونږ به سود معاف کړو خو هغه Actualپيسے دخلق ورکړئ۔ په دې وجه دلته سوسائيز ايکټ دے زمونږ1925والا او په هغې کښې 43تحت په دې کښې انکوائری کيدےشی او 47 Sectionبلاندې هغه انکوائری Wind upکيدے شی او هغه يوه اداره هغې سره ختميدے شی۔ په دې وجه دلته چې مونږ خبره کوؤ According to lawبه کوؤ۔دلته چې مونږ خبره کوؤ،داسې خبره به نه کوؤ چې دلته مونږ سره هيلتھ دےاوايجوکيشن دے۔د ايجوکيشن ډيپارټمنټ چرے دا مطلب نه دے چې هغې کښې به استاذان سروسونه کوئ،هغه به خلق Educate کوئ، هلته چې Fiftyته زهFortyاستاذان ورکوم ۔د غه شان هيلتھ دے او دا Basicډيپارټمنٹس دی ۔د ے سره چې نور کوم ډيپارټمنٹس دی ۔ دهغوې خپل ضرورت او دهغوې خپل هغه ډيوټی تاسو اوگورئ دلته چې کله د دې بينک تحليل کيدو په دغه وخت کښې، په 19-3-2001،په دې باندې سو ملين روپئ پاتے وے۔ او بيا هغوې ته دوه کاله ټائم ورکړے شو او په دوه کاله کښې صرف ، هغوې يو کروړ روپئ ريکوری اوکړه۔ په دې وجه دلته چې کومه فيصله شوې ده، دا د سرپلس پول خبره چې ده،د ا زمونږه وزير اعلی صاحب ډيپارټمنټ ته اوليکل جواب کښې چې دا په سرپلس پول کښې د سوسائيز نه شی ملازمين ايډجسټ کيدے۔ په دې وجه دلته هم دا خبره پکار ده چې درے پيرے خلق هائی کورټ ته تلی دی او د دصوبے لوئے

عدالت ته ـ او هغه دا فیصله ورکړي ده۔ چي دا فیصله د قانون مطابق ده۔ پرون هم یو کس تلے وو هغوي دا فیصله ورکړي ده چي دا د قانون مطابق ده۔سپریم کورټ ته د بینک د تحلیل نه مخکښي،19مارچ2001نه مخکښي بتیس ملازمین تلی وو او هغوي وائیل چي دوئ ته پنشن ورکړئ۔ په دې دلته خبره کیدے شی چي دے ملازمینو ته Remedyپنشن ملاؤ شی، معاوضه ملاؤ شی او د بینک د بحالی چي کومه فیصله ده ،هغه د قانون مطابق او د1925سوسائټی ایکټ مطابق صحیح نه ده او دقانون مطابق نه ده۔

<u>Mr.Abdul Akbar Khan</u>: I challenge jee. I challenge the minister.

<u>جناب سپیکر</u>: جناب عبدالاکبر خان صاحب!

<u>جناب عبدالاکبر خان</u>: ما دا خبره نه کړی۔ دا ما چي دومره تقریر په دې باندي اوکړو نوکه فرض کړه، د دې په Legality and technicality کښي زه نه یمه تلے ، زه په دیکښي تلے چي دانکوائری کومه شوې ده ، دا غلطه شوې ده دا کومه انکوائری افسر چي وو ،دانکوائری ئے غلطه کړیده۔ اوس هائی کورټ فیصله کړې ده، هغه خو په دې نه ده کړے۔ هغه خو د43بلاندي هغه سره اختیار دے چي چونکه Co-operative Bank is a society and he as the powers to dissolve the societyاو دغه سوسائټی په لفظ باندي هغه ټول بینک،ټول سسټم یعنی ختم کړو،مونږه خودا Challengeکوؤ چي دانه وایم د 1925د سکیشن 43خلاف ګنی شوې دے۔ زه وایم چي د کوم افسر کومه انکوائری کړې ده، د هغه خپل Personal motivesوو، د هغه خپل Interior motives وو۔ زه داریکوسټ کوم،دا هاؤس دے چي دا Matterد اسمبلئ د کمیټی ته ورکړے شی او دا د Thrash outشی چي Whether this inquiry was based (تالیاں) او داد هغې انکوائری چي کوم افسر کړې ده ـ او کوم کس چي کړې ده ، ماسره د هغې هم ریکارډ شته دے خو چونکه د هغې دا وخت نه وو نو په دې وجه باندي زه هغېDetailکښي نه تلم۔ زما مقصد دا دے که چرے تاسو، دد ے هاؤس ټولو دا خوښه وی چي داد کمیټی ته حواله شی په Majorityاو هلته کښي دے Thrash out شی ، که دے سړی دد ے 43سیکشن استعمال صحیح کړے وی۔بیا خو ټهیک ده او که دے سړے د دې 43سیکشن استعمال غلط کړے وی،21لاکھ،27لاکھ

روپئ ئے ځان له واغستے په جیب کښې او د هغې نه پس ئے استعمال کړے وی، که ډائریکټرز ئے Change کړے وی، دخپلے خوښے ډائریکټرز ئے راوستے وی او په هغوی باندې ئے دا فیصله کړے وی ۔نو هغه کمیټی به Thrash out کړی۔ که فرض کړه د هغه خبره صحیح وی خو ټهیک ده۔ ختم د کړی۔ که فرض کړه هغه انکوائری غلطه کړے وی او یو سړے د ټول صوبه سرحد د خلقو چې کوم دے هغه رزق ختموی، دټول صوبه سرحد د زمیندارو رزق ختموی او هغه منسټر صاحب وائی چې داده ټهیک کړې ده، ټهیک شوه هلته کښې د ثابته کړی۔ که دا انکوائری صحیح شوې وی ، بس ټهیک ده مونږ ئے منو۔

وزیر خوراک: ځمونږه محترم رکن چې کومه خبره اوکړه، دا په مفروضو باندې مبنی ده دے دلته څهDocumentary proof اوښائی چې دا اکیس کروړ دی،بیس کروړ دی۔ په دېباندې بحث روان دے ۔ کمیټی ته به دا هله حواله کیږی چې هغه څه proof Documentaryاوښائی۔دلته یو سړی باندې داسې خبره کول داسمبلی دفلور نه او هغه باندې الزام لګول ،دامناسب خبره نه ده۔

جناب سپیکر: شہزادہ محمد گستاسپ!

جناب عبدالاکبر خان: الزام مے نه دے لګولے ۔سر ما سره دا ریکارډ کښې دی، جی په ریکارډ ،ما سره ریکارډ دے۔

جناب سپیکر: شهزاده محمد ګستاسپ خان صاحب ۔اودریږه که څه حل راوباسی کنه۔

شہزادہ محمد گستاسپ خان: سر! ہم اسکی Legalities میں نہیں جائے کہ Whether the order was legal or illegal, ہم صوبے کا Interest دیکھتے ہیں ، صوبے کے کاشتکاروں کا Interest دیکھتے ہیں، صوبے کے لوگوں کا Interest دیکھتے ہیں۔ یہ بھی ہم نہیں چاہتے کہ صوبے کو کسی وجہ سے کوئی نقصان ہو۔ ہم چاہتے ہیں جو امداد باقی صوبوں کو سنٹر سے آرہی ہے، ہمارا صوبہ اس سے کیوں محروم رہے؟ ہمارا کاشتکار غریب کاشتکار ہے جس کی بڑے بڑے بینکوں تک رسائی نہیں ہے۔ایک سوسائٹی کا غریب کاشتکار ممبر ہوتا تھا۔اسے کچھ ریلیف ملتا تھا۔اسی طرح آپ دیکھیں بڑے بڑے بینک ڈیفالٹ ہو گئے، بڑے بڑے خزانے حکومت کے جو ہیں وہ اڑادیئے گئے، اڑ گئے لیکن کسی نے بینک کو تحلیل نہیں کیا،

کسی بھی بینک کو انہوں نے ختم نہیں کیا تو کوآپریٹو بینکس اس طرح کے سینکڑوں ہزاروں بینک ان میں سما سکتے تھے لیکن وہ بینک ابھی موجود ہیں۔ وہ کام کر رہے ہیں، لوگوں کو ریلیف دے رہے ہیں۔ تو Why this Bank جو صوبہ سرحد کے لوگوں کو فائدہ دے رہا تھا۔ تو ہماری گزارش یہ ہے، کہ ہم یہ بھی نہیں کہتے کہ اندھادھند ایک فیصلہ کریں ہم تو یہ تجویز نہایت صوبے کے انٹرسٹ میں ہے کہ اسے کمیٹی کے حوالے کیا جائے۔ کمیٹی کے حوالے اس لئے نہیں کیا جاتا کہ کسی کے انا کا مسئلہ ہے۔ وزیر صاحب کی یا اپوزیشن کی نہیں، یہ صوبے کی اسمبلی ہے، یہ سب کی اسمبلی ہے۔ اس میں جو عوام کی انٹرسٹ میں ہوگا، ہم سارے اسکے لئے ووٹ بھی کریں گے۔ اور اس مسئلے کو بھی اٹھائیں گے۔ تو یہ ہماری درخواست ہے سر، کہ اسے کمیٹی کے حوالے کریں۔

<u>جناب سپیکر</u>: جناب سراج الحق صاحب!

<u>جناب مظفر سید</u>: جناب سپیکر صاحب اگر اجازت ہو تو؟

<u>جناب سپیکر</u>: بس جب آپ کھڑے ہیں تو اجازت ہے۔

<u>جناب مظفر سید</u>: جناب سپیکر صاحب! د دې معزز ایوان د هغه ټول بحث نه مونږ په دې نتیجه باندې رسو چې منسټر صاحب جواب کوی، خو هغه د دلائلو جواب کوئ۔ تاسو د منسټر صاحب نه ذاتی تپوس اوکړئ چې په زړه کښې ته د د ے خبے ملګرے یئے که نه یئے ؟ ته د هغې دغه خبرې ولے کوے چې ته مونږ له د جواب درجواب خبره کوے ؟ که د زړه نه دے تپوس اوکړو نو ته هم د دې کاشتکارو ملګرے یئے او ټهیک د زړه نه د دوئ ملګرے یئے ۔زما سره د په دې ځائے کښې په میټنګ کښې درسره خبره کړې ده او ټهیک د ورته زما د مخے یقین دهانی ورکړی وه۔ مونږه د کورټ خبره نه چیلنج کوؤ (تالیاں) مونږه په کورټ باندې بحث نه کوؤ چې کورټ ، مونږه وایو چې هغه انکوائری غلطه شوې وه۔ کومه انکوائری چې مخکښې شوې وه ، هغه انکوائری غلطه ده۔ دا د ټهیک کمیټی ته حواله شی او دلته کښې د جواب درجواب نه کیږی بلکه دا د کمیټی ته خواه مخواه حواله شی۔ ګنی اوس دلته تپوس اوکړئ۔

جناب سپیکر: نه سراج الحق صاحب د غه کړئ۔ زما په خیال هاؤس موږ نه پته لگی، څه تاسو څه اووایئی کنه۔

جناب بشیر احمد بلور: بچ گئے نا۔

جناب سپیکر: نه نه مونږه وایو چې Unanimousڅه فیصله اوشی په اتفاق رائے باندې۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: جی سینیئر منسٹر صاحب۔

جناب سراج الحق (سینیئر وزیر): بسم الله الرحمن الرحیم! ما د عبدالاکبر خان صاحب، جهگړه صاحب او شیر پاؤ صاحب، بلور صاحب، شهزاده صاحب، پیر محمد خان صاحب، مظفر سید صاحب او شاه راز خان ،دد ےټولو خبرې واریدے او د ربانی صاحب دلائل مے هم واوریدل۔ حقیقت دا دے چې دا مسئله ټیکنیکل مسئله هم نه ده یوه انسانی مسئله ده او د صوبے مسئله ده۔او داخبره بالکل ثابته ده چې څو پورے معاشی لحاظ سره مونږه په خپلو خپو نه یو ولاړ۔نودا مصنوعی آکسیجن چې کله هم بند شی نو دهغې نتیجه هم دغه شان راوځی او ماته نه ده معلومه چې د دې سودی نظام په بنیاد باندې چې ته یو قوم ته فائده رسیدلے ده ۔ البته دا خبره ضرور ده چې ته څه وخت پورے ئے اعستے ده۔ ځمونږه ټول پاکستان هم دا وخت تقریباً گانړه دے او دا صوبےچونکه د پاکستان حصه ده ۔ نو چې څنگه د ټول پاکستان معشیت ،دادورلډ بینک او دایشن بینک او دنورو بینکونو په قبضه کښې دےنو زمونږه صوبه هم دغه شان د هغوې په قبضه کښې ده اوپه دې وخت کښې څو پورے معاشی Stabilityنه وی ۔ نو مونږه چرته هم معاشی Stabilityنه شو حاصلوے۔دا بلور صاحب چې کومه خبره اوکړه ۔ نو حقیقت دا دے چې د جمهوریت نه ئے گیله اوکړه او زه په دې وجه باندې داخبره عرض کوم چې د جمهوریت نظام فائده دا ده چې مونږه دماضی د تیرے زمانو دښو او دغلطوفیصلو نن تجزیه کولو قابل یو۔ او که چرته اسمبلئ ن ه وے نو داټولے خبرې به پټے پاتے کیدے۔او دهغه تجزیه کولو قابل به هم مونږه نه وے۔ زه خپله باندې د دې خبرې باور ساتم چې ته صرف د صوبائی اسمبلی ممبرانو ته بلکه

عام شهری ته هم د دې وطن د هر دفتر هر Document ته رسیدل پکار دی او هغه دد ے خبرې حق لری چې ځان دد ے وطن د هر څیز نه خبر کړئ۔او زه باور لرم چې څومره دد ے وطن قیادت مخلص دے۔ نو هغېنه زیات دد ے وطن عام خلق مخلص دی او زمونږه د دې هاؤس ، د صوبه سرحد د اسمبلئ دا مزاج او دا خو ئے انتهائی زما خوښ دے که چرته یوه ښه خبره ،هغه د اپوزیشن دBenchنه اوچته شوې ده نو زمونږه د دې حزب اقتدار د بنچونو نه دهغې کهل کر حمایت شوې دے او مونږه د اپوزیشن دا خبرې Appreciate کوؤ چې چرته زمونږه دااقتدار د طرف نه یوه خبره دعوامو د فائدے اوچته شوې ده۔نو اپوزیشن دهغې کهلم کهلا ملگرتیا کړې ده۔او زمونږه دا رویه به د دې جمهوریت داستحکام باعث جوړه شی۔ یو ملگری زمونږ خبره اوکړه چې پینځه کاله پس شاید بیا زمونږه د پاره هغه جیلونه آباد شی،زه دد ے خبرې سره اتفاق نه لرم او پوخ ایمان لرم چې تر څو پورے مونږ کښې احساس ذمه داری وی او د سیاسی کلچر، دمزاج او دبرداشت ماحول وی نو ان شاءالله هیڅ څوک د جمهوریت دا پیره نه شی قتل کولے اودا جمهوریت اودا اسمبلی به ان شاءالله هم دغه غان هم دا کاروان به رواں، دواں وی۔ ممکنه ده چې افراد بدلیږی خو د جمهوریت گاړے به رواں دواں وی۔ زه د دې خبرې تجویز پیښ کومه او داتجویز هم په دې بنیاد پیش کومه چې مونږه غواړو دا چې د دې مسئلے حل راپیدا شی۔دا چې کوم متاثرین دی ، په دې کښې زمونږ دوستان هم دی، په دې کښې زمونږه رشته داران هم دی او په دې کښې زمونږه سره تعلق لرونکی خلق هم دی۔ د دې حل د بیا ممتو د پاره او په دې باندې لږ هوم ورک کولو د پاره زما سره که هاؤس ملگرتیا اوکړئ نو زه وایم چې د ے متعلقه وزیر ته مونږ لږ ټائم ورکړو او دی د یوه هفته په دې باندې لږ نور ورک اوکړئ ۔ او زما خیال دے چې نن د هغه ، زمونږه او عدالت په مینځ کښېContradictionنه دے پکا ورنه که مونږه مطمئن نه شو په یو داسې حل باندې نو داکمیټی قائمول د صوبائی اسمبلی اختیار هم دے۔ دا دهغې حق هم دے۔ خو زه دا درخواست کوم او دا په دې بنیاد نه وایم ۔چې دا مسئله ټال کومه خو زه نیک نیتی سره دا غواړم چې متعلقه وزیر دے په دې باندې لږ نور هم تحقیق اوکړئ او دا نن چې کوم سوال ،جواب چې کوم

ډیپارټمنټ راالیړلے دے او وزیرله ئے ورکړے دے ، حقیقت دا دے چې هغه نورو
ډیپارټمنټس چې څنګه خپل دغه تیارکړے دے۔ هغه شان توفیق هم دوئ ته نه دے
شوې۔ دهغې وجه ده چې دا یو خزاں رسیده او ختم شوې او بوسیده ډیپارټمنټ
دے۔ نو که مونږه دوئ ته د د پاره نه ، چې کوم پابندی شوې ده، هغوې د دې
پابندی د حق د پاره دلائل پیدا کړئ ، دد ے د پاره دوئ ته وخت ورکوؤ چې دوئ
د دد ے ملازمینو ،ځکه چې ماته دهغې ذمه دارانو اووائیل چې هغوې وزیر
اعلی له یو درخواست ورکړے وو۔ بیا وزیراعلیٰ Establishment ډیپارټمنټ
ته خط لیکلے دے چې تاسو د دې ملازمینو د ایډجسټ کیدو د پاره کار اوکړئ۔
نوکه واقعی وزیراعلی صاحب او متعلقه ډیپارټمنټ په داسې مثبت او
Positive پهلو باندې سوچ کوی نو دوئ د په دې باندې لږ نور وخت واخلی او
دے هاؤس ته دخپل رپورټ پیش کړئ او د هغې نه پس که داهاؤس د هغې نه
مطمئن شو نو فبها که مطمئن نه شو نو بیا به دا هاؤس دهغې د پاره یو حل
راالټوی او یو نتیجے ته به رسوؤ۔ بهرحال حل هم هغه دے کوم چې د دې
ملازمینو د خیر خبره ده ځکه چې د ماضی حکومت یوه فیصله کړیده۔ مونږ په دې
باندې څه پریشانه نه یو چې زمونږ اقدام ته اسمبلی ختموی۔ مونږ څه اقدام نه دے
کړے۔ نه مو څه غلطی کړیده ،نه دا بینک مونږ بند کړیدے، نه مونږ دا
سوسائټیانے ختمے کړیدی۔ مونږ دد ے ملازمینو په شا باندې ولاړ یو، دد وئ د
حق خبره کوؤ۔ خو داخبره غواړو چې په یوداسې ټیکنیکل څیز کښې او نه
غورځیږو چې د هغې په نتیجه کښې زمونږ دے ملازمینو ته مزید انتظار یا تکلیف
ورنه شی، دے هاؤس ته تکلیف ملاؤ نه شی ۔ نو دا بحث لا روان دے۔ دوه
بجے دی، دوئ ته موقع ورکوؤ چې آئنده به بحث کښې دوئ د یو Solution یو حل
مونږ ته پیش کړی چې هغه د ملازمینود خیر هم وی او دد ے متاثرینو د پاره هم د
خیر باعث اوګرځی۔

جناب سپیکر: جناب سپیکر!منسټر صاحب یا خو زمونږه په مطلب باندې پوره اونه
رسیده او یا کیدے شی چې رسیدلے وی نو وئیلے ئے نه وی۔ زمونږه یوه مسئله
نه ده چې ګنی بس یو د کوآپریټو بینک د ملازمینو یوائے خبره ده۔ مونږ وایود
هغوې د بینک د ختمیدو کښې به زرګونو نورو خلقو تاوان شوېدے۔ تر څوپورے

چې د کورټ خبره ده نو مونږ بیا دا خبره کوؤ چې د کورټ رجسټرار سره سیکشن 43بلاندې اختیار شته چې هغه دا Wind up کولے شی۔ خو مونږدا وایو چې هغه اختیارغلط استعمال شوې دے۔مونږ د کورټ خبره نه کوؤ۔داا یکټ د دے اسمبلئ ایکټ دے،د اختیار زمونږه اختیار دے۔ مونږه چې په دغے کښې Amendmentرا وړو، په هغې کښې په مونږ باندې دچا پابندی نشته دے۔ولے دکمیټی نه دغه کیږی چې دا کمیټی ته په حواله کړو؟یو منسټر صاحب دهلته کښې دا خپل پوائنټ پیش کړی کنه۔

سینیئر وزیر: یعنی زه دا غواړمه چې عموماً یو مزاج دا دے چې د ماضی حکومت هم کومه یوه فیصله کړیده نورا روان حکومت سترگے بندے کړی او دهغې ملگرتیا کوئ۔او چې پخوانئ یوه فیصله بدلیږی نو دا همیشه حکومت د خپل انا د پاره یو شے گڼړی۔ خو زه بالکل دد ے خبرې قائل نه یمه۔ د ماضی حکومت یو حصه ده ۔ دهغې فیصلے هم د ماضی یو حصه ده ۔ مونږ دنن ورځے د قوم منتخب نمائندگان یو، مونږ به دنن ورځے مسئلې حل کوؤ۔زما په نیک نیتی سره جی دا تجویز دے چې دوئ د لږ داDocuments هم اوگوری۔ دوئ د لږ تیارے هم اوکړئ او دوئ د یو حل دے اسمبلی ته پیش کړئ۔ یو داسې حل چې دا څومره که متاثرین دی چې هغوې ته هم فائده اورسیږی، که د بینک د بحالی احکامات راوځی نو چې هغه هم مونږ په دې اسمبلئ کښې پیش کړؤ۔اوکه کوم مشکلات دوئ ته وی ، که هغه ټیکینکل مشکلات دی، معاشی مشکلات دی او یا د مرکز سره د مزاکراتو او یا درابطے مشکلات دی نو هغه د هم په دې هاؤس کښې پیش کړئ۔

جناب سپیکر: جناب افتخار احمد خان جھگڑا!

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: جناب سپیکر صاحب!دا مسئله صرف دد ے ملازمینو نه ده ،د دې صوبے د 90پرسنټ دآبادئی ده چې د چا تعلق د زراعتو سره دے۔مونږ د تیر حکومت ژړا هم نه کوؤ، که هغه فیصله غلطه شوې ده او که ټهیک شوې ده ۔ مونږه ځکه وایو چې دا کمیټی کینی چې دے کښې مونږه دے څیز باندې بحث اوکړو او دوی ته داروشنائی هم اوښایوچې بهئ داشے کول غواړی۔دا پیسه مونږ له مرکز راکوئ، دازمونږ د صوبے پیسه نه ده۔ داد مرکز نه صوبو ته

راځي۔هرے صوبے ته ځی او څویم کال دے چې مونږ د ے پیسو نه محرومه یو۔ نو دے کښې خو څه دا سې څیز نشته دے۔نه مونږه له دانا ء مسئله شته، نه حکومت د پاره شته۔ که مونږه کښېنو نو کیدے شي چې بهتر طریقے سره اوکړو،منسټر صاحب باقاعده د خبر دے بیا هفته کښې دننه دے کمیټی ته خپل رپورټ پیش کړئ۔ځان د پرے پوهه کړئ۔ مونږه به ورسره ان شاءالله دے کښې پوره مدد کوؤ۔ دا سې هیڅ خبره هم نشته۔

سینیئر وزیر: زه په دې خبره باندې عرض کومه چې زه د کمیټی نه انکار هم نه کومه خو زه صرف دومره وایم چې زما خپله اندازه او احساس دا دے چې دے منسټر ته سحر هم دغه شان فائل ورکړے شو دے لکه مونږ ټولو ته چې دا کاغذرا کړے شوې دے او هغه ته یوه موقع ورکوؤ۔ یو خو دټولے صوبے د معاشی صورتحال دے او د صوبے د حقوقو خبره ده۔هغه زمونږه او ستاسو یو مستقل جاب دے،هغه به انشاءالله کوؤ خو Particularچې په دې وخت کښې بهر کوم ملازمین مونږ ته ناست دی نو هغه دومره جامع فکر او جامع نظریه نه لری۔ هغه هم داغواړی چې څمونږه د ملازمینو دبحالئ په باره کښې دداهاؤس او داحکومت دے یوه فیصله اوکړئ۔ د دې یوPossibilityاو Feasibility د کتو د پاره که دوئ ته یوه موقع ورکړو، دے ډیپارټمنټ ته او دے وزیر ته، او بے شک راروان چې کوم سیشن دے، په هغې کښې د په ایجنډه باندې اول هم دا شے کښېودلے شی۔دا به دے هاؤس د پاره هم او د دې ملازمینو د پاره د خیر باعث وی۔

جناب سپیکر: بشیر احمد بلور صاحب!

جناب بشیر احمد بلور: ډیره مهربانی ۔ سپیکرصاحب !ډیر زیات Discussionاوشو۔ او زمونږ فاضل او ډیر معزز منسټر صاحب خبره اوکړه ، چې منسټر صاحب ته د نور ټائم ورکړے شي۔ستاسو د منسټر صاحب خبرې خو آن ریکارډ دی چې هغوې اووئیل چې نه،کوآپریټو بالکل ټهیک دے چې داختم شوې دے۔دا وائی چې د کوم ملازمین دی، داهم مونږ Legallyسروس پول کښې نه شو اغستے۔داد حکومت د ملازمینو حصه نه ده ۔ هغه Categoricallyاو Openlyدا سې سختے خبرې اوکړے چې نه د هغوې حق منو او نه د کوآپریټو د بحالئ خبره کوی۔ نو

زما خودا ریکوسټ دے چې دا خو زمونږه وزیر خزانه صاحب اووئیل چې دوئ ته بیا ټائم ورکړئ۔نو هغه ټائم دے ملاؤ شی۔ ښه دے کنه،هغه دے کمیټی ته لاړ شی ۔ نو زما خیال دے کمیټی او منسټر صاحب Wind make up کړیدے چې دا نه شی کیدے۔ مطلب دا چې په دې باندېDiscussionیو ځل نه۔ دوه ځله شوې دے۔په دې کښې به تاسوته یاد وی ، په دې هاؤس کښې په دې باندې Discussionشوې دے-----

جناب مظفر سید: جناب سراج الحق صاحب چه کومه خبره کوی، دا مناسب-----

جناب بشیر احمد بلور: خو هغوې Mind make upکړے دے چې دا نه شی کیدے نو پکار ده چې کمیټئ ته لاړ شی ، دے باندې به په تفصیل سره بحث اوشی۔

جناب سپیکر: جناب سراج الحق صاحب۔

سنیئر وزیر: جناب سپیکر، زه څکه دا خبره کوم چې د دې کوآپریټیو بنک سره کوم زمونږ متعلقه وزیر قاری محمود صاحب دے ، هغه لا خپل دلائل هاؤس ته نه دی پیش کړی۔ دا خو هغه----

جناب خلیل عباس خان: دا خو اشرګندے وو۔ ایګریکلچر منسټر دے پخپله جواب اوکړی کنه۔ جناب سپیکرصاحب، ایګریکلچر منسټر دے پخپله جواب اوکړی، قاری محمود صاحب دے پخپله جواب ورکړی۔

جناب سپیکر: جناب فضل ربانی صاحب۔

وزیر خوراک: جناب سپیکر، زما رور عبدالاکبرخان دا خبره ایډمټ کړه، د دې هاؤس په فلور باندې رور عبدالاکبرخان دا خبره ایډمټ کړه چې د 43بلاندې په ختمیدو به انکوائری او د 47بلاندې په ختمیدو، زمونږ څه اعتراض نشته۔ مزید ګورو، مونږه هم دا وایو چې د ملازمینو د بحالئ داسې څه خبره نه ده۔ مونږ دا وایو چې According to law به خبره کوؤ چې کله د 43بلاندې تاسو وایئ چې انکوائری کیدے شی، د 47لاندې ختمیدے شی ، دلته هائی کورټ دے ، They are law knowing person's, they should have to decide between the parties.هغوې به فیصله کوی۔ یو منټ پلیز، یو منټ پلیز-----

جناب عبدالاکبرخان: مونږ دا وایو چې سنیئر منسټر وائی چې هغه Concerned minister نه دے او هغه خو جواب Concerned minister ورکوی۔

وزیرخوراک: نه جی The cabinet is collectively responsible۔

جناب سپیکر: بالکل۔

Minister for Food: I have the right.

جناب خلیل عباس خان: جناب سپیکر، د متعلقه منسټر صاحب نه رائے واخلئ۔ د متعلقه منسټر صاحب نه رائے واخلئ۔

وزیرخوراک: زه منسټر لګیا یم صاحبه۔ زه As minister لګیا یم صاحبه۔

جناب پیرمحمدخان: سپیکرصاحب، دا خبره حل کول غواړی۔

جناب سپیکر: لږه خبره واوره۔ خبره د دغه ده، بس پوهه شو پیرمحمدخان صاحب۔

جناب پیرمحمدخان: مونږ دا وایو حل کوؤ ئے۔

جناب سپیکر: پیرمحمدخان صاحب، هغه ربانی صاحب۔۔۔۔

جناب پیرمحمدخان: زما خیال دا دے، داسې ئے حل کوؤ چې یو طرفته خو ډیر ملازمین دی او د هغوې د سروس مسئله ده۔

جناب سپیکر: جی۔

جناب پیرمحمدخان: او بل طرفته Concerned minister هم ناست دے خو دوئی خیر د هغوې په ځائے جواب ورکوی نو ده تیاری نه ده کړے لکه د سراج الحق صاحب د خبرې نه پته اولګیده۔ اوس کوم سراج الحق صاحب چې وائی چې لږ ټائم ورته ورکړه نو زما خیال دے چې دا پانچ تاریخ چې دے، د هغې پورے دے دوئی تیاری اوکړی، ځان دے پوهه کړی، په پانچ باندې به ئے بیا راولو، بس ختمه شوه۔

جناب سپیکر: خبره داسې ده۔۔۔۔۔

جناب ظفراعظم (وزیرقانون): سراج الحق صاحب خو دلته ناست دے۔ دوه بجے دی جی۔

جناب سپیکر: خبره دا سې ده------

وزیر قانون: او جی، دا پیر محمد خان صاحب دلته ناست دے ، هغه به پرے کیښنی، بحث په پرے------

جناب سپیکر: دا لږه خبره کوم، لږ------

جناب قربان علی خان: تیر اجلاس کښې هم Postpone شو ، اوس به بیا Postpone شي۔

جناب سپیکر: لږ، دا سې چل دے چې زما تجویز دا دے چې د یو هفتے د پاره به دا مونږ Keep pending کړو ، دوئی به خپل پراګرس راوړی۔ که د دوئی د پراګرس نه که دا ایوان مطمئن نه وو نو بیا چې د دې ایوان څه، مطلب دا دے Majority-----

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر، زما مقصد جی دا دے ، دا خو زمونږ یو موشن دے۔ اوشوه جی۔ تاسو ته مونږه ریکویسټ کوؤ، تاسو ته درخواست کوؤ چې تاسو ئے دے هاؤس ته Put کړئ۔ که فرض کړه هاؤس ئے نه Accept کوی، نو ټهیک شوه کنه، نه ئے لیږی کمیټئ ته، مونږ خو دا نه وایو۔ تاسو دا موشن هاؤس ته Put کړئ، که هاؤس وائی چه او کمیټئ ته دے اولیږی-----

جناب سپیکر: نه، نه دا نه وایم۔

جناب عبدالاکبر خان: هغه خو ستاسو کار دے ، ستاسو خوښه ده۔

جناب سپیکر: زه دا وایمه چې یوه هفته------

وزیر قانون: جناب سپیکر صاحب، دا خو مطلب دا دے چه دمانځه ټائم دے ،لږ مونځ ته به تیاری اوکړو۔

جناب سپیکر: (قہقہہ) ټهیک شو۔ لږ یو منټ، نه نه جی۔ زما په خیال یوے هفتے د پاره به دا Keep-----

(شور)

جناب سپیکر: زه خبره کوم کنه۔ هغه منسټر صاحب به تیاری اوکړی۔ دا اختیار تاسو نه چا نه دے اغستې۔ دا اختیار تاسو نه چا بالکل نه دے اغستے خو زه دا وایم چې په دې باندې یعنی Splitنه شی او دا دغه اونشی۔

جناب بشیراحمد بلور: لږ د هاؤس نه تپوس اوکړئ کنه۔ چې نه کوی نو نه سهی کنه۔ څه ذاتی خبره خو نه ده، نه دے کوی۔ دا خو زمونږ څه ذاتی خبره نه ده۔ تاسو ئے هاؤس ته Put کړئ۔ که هاؤس وائی چې دا دے کمیټئ ته لاړه شی نو ټهیک ده او که هاؤس وائی چې نه، نو نه دے ورکوی۔

جناب عبدالاکبر خان: تاسو دا موشن هاؤس ته واستوے، که فرض کړه هاؤس ئے Reject کوی نو Rejectبه ئے کړی۔

وزیر قانون: دوه بجے د مونځ ټائم دے جی۔

شہزادہ محمد گستاسپ خان: سر، ٹریژری بنچز بھی یہی چاہتے ہیں اور ہم بھی یہی چاہتے ہیں تو اس میں کوئی تضاد نہیں ہے۔آپ اس کو کمیٹی کے حوالے کردیں تاکہ یہ وہاں پر Thrash outہوجائے۔

جناب سپیکر: میرے خیال میں اگر آپ منسٹر صاحب کو چار پانچ دن کے لئے موقع دیں۔اگرہاؤس مطمئن نہ ہوسکے تو آپ سے تو یہ اختیار کسی نے نہیں لیا ہے۔

جناب خلیل عباس خان: یو رائے ده جی۔زما خیال دے منسټر صاحب به په کمیټی کښې په ښه طریقے سره خبره اوکړے ش۔ دلته کښې زما خیال دے منسټر صاحب مخکښې هم دا سوال پیش شوې دے، هغوې څه جواب ورنه کړے شو (تالیاں) کمیټی کښې به هغه په ښه طریقے سره د مؤقف اظهار اوکړے شی۔

وزیر قانون وپارلیمانی امور: سپیکر صاحب مونږه د کمیټی یا د دغه خبره نه کوؤ لکه منسټر صاحب ته به لږ غوندې ټائم ملاؤ شی دیوهفتے ،داد لږ ټائم کار نه دے او بل چې کوم دے----

جناب خلیل عباس خان: منسټر صاحب له د موقع ورکړے شی جی چې هغه څه وائی---

وزیر قانون و پارلیمانی امور: او څو پورے چې د هاؤس خبره ده جناب دوه بجے اعلان کړے دے---
جناب خلیل عباس خان: د متعلقه منسټر صاحب نه خو تپوس اوکړئ چې هغوې څه وائی؟
وزیر قانون و پارلیمانی امور: د دوو بجو د جمعے اعلان شوې دے۔
جناب مظفر سید: سپیکر صاحب Specific date اوښائیSpecific date۔
جناب عبدالاکبر خان: تاسو موشن هاؤس ته Put کړئ۔
جناب سپیکر: جناب قاری محمود صاحب!
جناب مظفر سید: Date اوښائی سپیکر صاحب خبره ستاسو ټهیک ده خو تاسو Specific date اوښائی چې په دې Date باندې به ئے پیښن کوی۔
قاری محمود (وزیر آبپاشی): جناب سپیکر صاحب! څه معمولی خبره نه ده، حساسه خبره ده او د زوړ حکومته راروانه معامله ده او سنئ خبره نه ده نو کم از کم د هغې د پاره مونږه لږ ټائم پکار دے۔
جناب مظفر سید: تر 5 تاریخ پورے ټائم شولو۔
جناب عبدالاکبر خان: کمیټی ته ئے د اوکړئ کنه، څه فرق پرے پریوزئ؟
جناب سپیکر: ګوره زه هم په دې باندې پو هیږم۔ په دې باندې پوهیږمه یعنی----
جناب افتخار احمد خان جهګړا: جناب سپیکر صاحب! په 5 تاریخ باندې به بیا دوئ د لته دا اعلان کوی چې مونږه د بینک بحال کړلو او مونږه دا ملازمین هم بحال کړل کنه، هسې به بس یو هوائی خبرې بیا هم کوے؟
جناب سپیکر: خپل پراګرس رپورټ به د رکړئ کنه۔
جناب افتخار احمد خان جهګړا: نو خو بیا د دا دوی چې ---
جناب سپیکر: دا خپل پراګرس رپورټ به د رکړئ کنه۔

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: گنی نو بیا پہ کمیټی کښې ښه په آرام باندې دغه اوکړئ کنه۔دے کښې څه داسې خبره ده؟

جناب عبدالاکبر خان: څه پراګرس رپورټ به راکړئ۔

جناب خلیل عباس خان: سر ! پہ دې یو خبرہ خو ټول هاؤس متفق دے ما سوائے د۔۔۔۔۔

جناب سپیکر (عبدالاکبر خان کی طرف سے مخاطب ہوکر) ته پریږده حکومت سره خو۔۔۔۔۔

جناب خلیل عباس خان: ما سوائے جی د کینټ د یو څو معززوزیرانو صاحبانو نه چې دا یو ډیر اهم مسئله ده۔سر که داس مسئله اوس باریکاته کتل دی هغه باریکات ئے جی پہ کمیټی کښې پہ طریقه سره ستهډی کیدے شی ،ډسکس کیدے شی۔ تاسو ولے سر دا کمیټی ته نه حواله کوئ؟

جناب سپیکر: زما په خپل خیال، بشیر احمد بلور صاحب تاسو څه وائی۔

جناب خلیل عباس خان: سر!هاؤس خو پہ دې خبرہ باندې متفق دے چې دا یوه مسئله ده۔۔۔۔۔

جناب بشیر احمد بلور: داسې چل دے چې زمونږ خو پرابلم دادے، دهاؤس پول Consensusدادی چې داد کمیټی ته حواله شی۔ زه به منسټر صاحب ته ریکوسټ اوکړمه چې دا د کمیټی ته حواله شی چې دا څیز صحیح شی۔

جناب سپیکر: جناب سراج الحق صاحب!

سینئر وزیر: محترم سپیکر صاحب! زما دا خیال دے چې دا څومره درنه مسئله ده ځکه تاسو دے ډیپارټمنټ له وخت ورکړئ چې هغوې خپله خبره ستاسو پہ مخکښې یو ځل کیږدی مونږ بیا کښنو۔ دهغې نه پس که هاؤس مطمئن نه شولو نو دا کمیټی خو زمونږه د لاس کار دے ان شاءاللہ۔

جناب عبدالاکبر خان: نو اوس ئے کمیټی ته واچوی کنه۔

جناب قربان علی خان: جناب سپیکر! دے کمیټی ته اچولو باندې دوئ ته څه د پهانسی سزا ورکولے شی که نه څه چل دے ؟ که دانه کیږی نو مونږ به دد ے هاؤس نه واک آوټ کوؤ۔

جناب سپیکر: نه نه ، واک آوټ ته به خبره نه پریږدو۔ نه دا مونږه چې څان دومره ستړے کوؤ نو دا مونږه واک آوټ د پاره کوؤ ؟او کنه پلیز۔

جناب قربان علی خان: نو دا مسئله هسې جوړیږی نه د ایم ۔ ایم ۔ اے حکومت د انصاف او۔۔

(شور)

جناب قربان علی خان: منسټر صاحب خو دا الفاظو ډیرے کیږدی په هاؤس کښې جی او عملی هیڅ شے نه شی کیدے۔بس صرف په الفاظو باندې دغه کوی۔

جناب سپیکر: جھگڑا صاحب۔

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: زمونږه یقین دے د ایم۔ ایم۔ اے حکومت دے ۔ دوئ به د انصاف د پاره خبره کوی نو ولے به پرے دومره سختیږی ؟اوس هم پرے زمونږه یقین دے چې دوئ مونځ پریښے دے او د هاؤس د پاره ناست دی۔

وزیر خوراک: مونږه دا خبره کوؤ سپیکر صاحب۔۔۔۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: سپیکر صاحب ! اوس هم دا سې محسوسه کړې ده چې دومره۔۔۔۔

وزیر خوراک: پینځه ورځے ټائم ډیپارټمنټ ته ملاؤیدل دومره خبره نه ده خو بعضے خبره که مونږ کوؤ نو په هغې به ملګری نه خفه کیږی.

منہ پہ کرتا ہے کھری بات ہے کتنا گستاخ

کیوں نہ اس شخص کو محفل سے نکالا جائے۔

سر! مونږه خبره کوو۔دا زمونږه هاؤس دے ،د ے کښې خبره کوؤ۔

جناب قربان علی خان: مشاعره به خير دے اوکړو بيا به مشاعره اوکړو خو اوس دا کميټی ته ورکړئ صاحب۔

جناب سپیکر: جناب شہزادہ محمد گستاسپ خان صاحب!

شہزادہ محمد گستاسپ خان: یہاں پر تو اسمبلی میں ڈیپارٹمنٹ نہیں بیٹھ سکتا۔ڈیپارٹمنٹ خود اپنی رائے نہیں دے سکتا، منسٹر صاحب اسے Represent کرتے ہیں۔ کمیٹی میں پورا ڈیپارٹمنٹ بیٹھے گا، کمیٹی میں دونوں طرف سے لوگ بیٹھیں گے۔They will thrash out the thing یہ کوئی انا کی بات نہیں ہے، یہ لوگوں کے مفاد کی بات ہے۔ کمیٹی میں جانا چاہئے۔

جناب سپیکر: جناب عبدالاکبر خان صاحب!

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپيکر مونږ دا ايډجرنمنټ موشن چې راوړے دے او بيا مو Admit کړيدے نو تاسو ته مونږه درخواست کوؤ چې مهرباني اوکړئ تاسو دا موشن دے هاؤس ته Put کړئ۔ خيرمونږ خو د اول نه دا ريکوسټ کوؤ (تالیاں) دا ريکوسټ کوؤ منسټر صاحب ته چې د دې نه د ځان د پاره خواه مخواه د انا مسئله نه جوړوی۔

جناب سپیکر: منسٹر صاحب!

سینئیر وزیر: زه وايمه چې دومره حق هم يو سړی ته نشته دے چې هغه وائی چې ماته يو دوه ورځے موقع راکړئ،د تحقيق د پاره چې هغه زه دے هاؤس ته پيش کړمه، نوکه يو منسټر ته دومره هم تاسو وخت نه ورکوئ چې ماته يو دوه ورځے وخت راکړئ چې زه هغه خپل ټول شے ستاسو دے هاؤس ته پيش کړمه، نو دا خو ټوله دنيا دا حق ورکوئ صاحب۔

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: کميټی کښې د وخت واخلی ۔منسټر صاحب چې دا دومره Statics مونږ ته پيش کړلو چې د کومو ملکونو Statistics چې په دې دوه ورځو کښې راغونډ کړل او دلته کښې ئے د اسمبلی په فلور بندے پيش کړل-----

جناب سپیکر: نه دا به قاری صاحب پيش کوئ۔

جناب افتخار احمد خان جھگڑا: کوآپريټو ډيپارټمنټ Statistics پيش کړی وو کنه۔

جناب سکندر حیات خان: جناب سپیکر!چې کله دا ایډجرنمټ موشن د بحث د پاره Admitشوې وو د تیاری د پاره پکار وه چې هغه وخت دے منسټر صاحب تیاری کړے وے------

(مداخلت/تالیاں)

جناب سکندر حیات خان: داخو یو ځل ورته نوټس ملاؤ شوې وو کنه، بیا به ورله مونږه نوټس ورکوؤ؟

جناب سپیکر: څه خیر دے لږ ټائم نور ورکړئ،ضد مه کوئ۔جناب عبدالاکبر خان صاحبPlease assist the Chair۔

جناب عبدالاکبر خان: یو Assurance د چیئر سره، چې مونږ سره د Commitment اوکړئ که چرے منسټر صاحبStatementورکړلو او مونږ ترینهSatisfiedنه وو نو بیا به کمیټی ته ورکړے کیږی۔

جناب سپیکر: بالکل، بالکل۔

Keep pending, the sitting is adjourned till 09:30 am of Monday morning the 5th of May, 2003.

(اجلاس بروز سوموار مورخہ 5 مئی 2003ء صبح ساڑھے نو بجے تک کیلئے ملتوی ہو گیا)